

საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია

**წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან ჰატივისა
და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის
წინააღმდეგ ბრძოლა საქართველოში**

არსებული პრობლემები და გამონაკვეთები

თბილისი
2010

ავტორი: **გიორგი გოცირიძე**

რედაქტორი: **სათუნა ყვირალაშვილი**

ტექ. რედაქტორი: **ირაკლი სვანიძე**

გამოცემაზე პასუხისმგებელი: **თამარ ხიდაშელი**

აიწყო და დაკაბადონდა
საქართველოს ახალგაზრდა
იურისტთა ასოციაციაში.
კახიძის ქ.15 თბილისი 0102 საქართველო
(+995 32) 95 23 53, 93 61 01
ტირაჟი 200 ცალი

აკრძალულია აქ მოყვანილი მასალების გადაბეჭდვა, გამრავლება ან გავრცელება კომერციული მიზნით,
ასოციაციის წერილობითი ნებართვის გარეშე

ს ა რ ჩ ე ვ ი

1. შესავალი	5
2. წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან ჰატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის ზოგადი მდგომარეობა საქართველოში	5
2.1 არასათანადო მოპყრობის დეფინიცია საქართველოს კანონმდებლობაში	5
2.2. წამებისა და არაადამიანური მოპყრობის ფაქტების გამოძიების ეფექტურობა	7
2.3. წამების პრევენციის ეროვნული მექანიზმი	11
3. წამების და არასათანადო მოპყრობის ფაქტები და ნულოვანი ტოლერანტობის ეფექტურობა	12
3.1. წამებისა და არასათანადო მოპყრობის ფაქტები	12
3.2. ნულოვანი ტოლერანტობის პოლიტიკის ეფექტურობა	26
3.3. ძალის გამოყენების პრაქტიკული უნარ-ჩვევები	27
4. თავისუფლებაზე აღუდულ პირთა მდგომარეობა	28
4.1. მდგომარეობა სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში	28
4.2. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს დროებითი მოთავსების იზოლატორები	38
4.3. საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს ჰაუპტვახტებში დაკავებულთა მოთავსების აღრიცხვის დახვეწა და ელექტრონული ბაზის შექმნა	40
4.4. საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლება	40
5. დასკვნა	42

1. შესავალი

წამების, არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობის აკრძალვა საერთაშორისო საზოგადოებისა და ორგანიზაციების მხრიდან განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს. წამების აბსოლუტური აკრძალვა განმტკიცებულია ისეთი ძირითადი საერთაშორისო აქტებით, როგორებიცაა:

- ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია (მე-5 მუხლი);
- ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია (მე-3 მუხლი);
- სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი (მე-7 მუხლი);
- წამების და სხვა სასტიკი, არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობისა და სასჯელის საწინააღმდეგო გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1984 წლის კონვენცია;
- წამებისა და არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობის ან სასჯელის აკრძალვის 1987 წლის ევროპული კონვენცია.

წამების და არაადამიანური მოპყრობის აკრძალვა ერთ-ერთია მცირერიცხოვან აბსოლუტურ უფლებათაგან, რაც იმას გულისხმობს, რომ არც ერთ შემთხვევაში, არანაირი გარემოებისა და ვითარების პირობებში არ არის დაშვებული ადამიანის წამება ან არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობა.

წამების საწინააღმდეგო გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კონვენციის მე-2 მუხლის თანახმად:

„არანაირი სახის გამონაკლისი გარემოებები, თუნდაც ეს იყოს საომარი მდგომარეობა ან ომის საშიშროება, შიდა პოლიტიკური არასტაბილურობა ან ნებისმიერი სხვა სახის საგანგებო მდგომარეობა, არ შეიძლება მოყვანილი იქნეს წამების გასამართლებლად“.

აღნიშნულის გათვალისწინებით, საერთაშორისო საზოგადოების მხრიდან განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა წამების და არაადამიანური მოპყრობის ეროვნულ დონეზე რეგულირებას. მნიშვნელოვანია როგორც ამ სფეროში არსებული საკანონმდებლო ბაზა, ასევე უშუალოდ ის ღონისძიებები, რომლებსაც ქვეყნები ახორციელებენ წამებასთან საბრძოლველად. საქართველოს, როგორც ზემოთ აღნიშნული საერთაშორისო ხელშეკრულებების ხელშემკვრელ მხარეს, აღებული აქვს ვალდებულება, ეფექტური ღონისძიებები გაატაროს წამებისა და არაადამიანური მოპყრობის წინააღმდეგ საბრძოლველად.

ამ ვალდებულების შესასრულებლად, 2008 წლის 12 ივნისს საქართველოს პრეზიდენტის №301 ბრძანებულებით დამტკიცდა საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმა, რომელიც მოიცავს იმ ღონისძიებების ჩამონათვალს, რომლებიც სხვადასხვა სახელმწიფო უწყებამ უნდა განახორციელოს ქვეყანაში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ.

2009 წლის გაზაფხულზე საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ საზოგადოებას წარმოუდგინა აღნიშნული სამოქმედო გეგმის შესრულების შუალედური ანგარიში. შუალედური შეფასება ცხადყოფდა, რომ გეგმით გათვალისწინებული საქმიანობების ნაწილი ჯერ კიდევ შესასრულებელი რჩებოდა. ამჯერად საზოგადოებას წარმოუდგინა გეგმით გათვალისწინებული ცალკეული ღონისძიებების შესრულების ანგარიშს და მიმოვიხილავთ იმ გამოწვევებს, რომელთა წინაშე ქვეყანა ჯერ კიდევ დგას. ანგარიშში მოცემული მასალები და დასკვნები ეყრდნობა საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიშებს, სხვადასხვა უწყებიდან საჯარო ინფორმაციის გამოთხოვნის წესით მიღებულ ინფორმაციასა და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის წარმოებაში არსებული საქმეების მასალებს.

2. წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის ზოგადი მდგომარეობა საქართველოში

2.1 არასათანადო მოპყრობის დეფინიცია საქართველოს კანონმდებლობაში

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹ მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, იკრძალება:

„წამება, ე.ი. პირის, მისი ახლო ნათესავისა ან მასზე მატერიალურად ან სხვაგვარად დამოკიდებული პირისათვის ისეთი პირობების შექმნა, ან ისეთი მოპყრობა, რომელიც თავისი ხასიათით, ინტენსივობით ან ხანგრძლივობით იწვევს ძლიერ ფიზიკურ ტკივილს ან ფსიქიკურ ან მორალურ ტანჯვას და რომლის მიზანია ინფორმაციის, მტკიცებულების ან აღიარების მიღება, პირის დაშინება ან იძულება, ანდა პირის დასჯა მის ან მესამე პირის მიერ ჩადენილი, ან სავარაუდოდ ჩადენილი, ქმედებისათვის.“

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში ასახული აღნიშნული დებულება თითქმის იმეორებს გაეროს 1975 წლის 9 დეკემბრის წამების და სხვა სასტიკი, არაადამიანური ან ღირსების შემლახავი მოპყრობისა და დასჯის წინააღმდეგ საერთაშორისო კონვენციის პირველი მუხლის პირველ პუნქტს. თუმცა, ეს უკანასკნელი, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსისაგან განსხვავებით, პირდაპირ მიუთითებს იმ სუბიექტზე,

რომელსაც ეკრძალება წამება: „... როცა ასეთ ტკივილს აყენებს სახელმწიფოს თანამდებობის პირი ან სხვა ოფიციალური პირი, ან მათი წაქეზებით, ნებართვით ან მდუმარე თანხმობით.“

ამგვარად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსისაგან განსხვავებით, გაეროს 1975 წლის კონვენციაში წამების აკრძალვა ხელშემკვრელი სახელმწიფოებით შემოიფარგლება. ეს მიდგომა ეფუძნება ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალში ფართოდ აღიარებულ სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის პრინციპს, რაც გულისხმობს იმას, რომ სახელმწიფოა ერთადერთი სუბიექტი, რომელსაც ადამიანის უფლებათა უზრუნველყოფის ვალდებულება ეკისრება. მხოლოდ სახელმწიფო შეიძლება იყოს ადამიანის უფლების დამრღვევი. არსებობს სახელმწიფოს მხრიდან ადამიანის უფლებათა უზრუნველყოფის ორი ასპექტი: სახელმწიფოს პოზიტიური და ნეგატიური ვალდებულება.¹

ნეგატიური ვალდებულება გულისხმობს სახელმწიფო ორგანოს ან თანამდებობის პირის ვალდებულებას, არ დაარღვიოს ადამიანის უფლებები. რაც შეეხება პოზიტიურ ვალდებულებას, ეს უკანასკნელი სახელმწიფოსაგან მოითხოვს, გადადგას ნაბიჯები კონვენციის დარღვევის თავიდან ასაცილებლად, დაიცვას ადამიანები სხვა კერძო პირების ხელყოფისაგან, რაც გავლენას ახდენს ადამიანის ძირითადი უფლებებით სარგებლობაზე. ამგვარად, პოზიტიური ვალდებულების ძალით განსაზღვრულ შემთხვევაში, სახელმწიფოს შეიძლება დაეკისროს პასუხისმგებლობა არასახელმწიფო ორგანოების მხრიდან კონვენციის დარღვევის შემთხვევაში.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹ მუხლის პირველი ნაწილში საქმე გვაქვს შემთხვევასთან, როდესაც წამებას კერძო პირი სჩადის. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებაში, საქმეზე ასენოვი და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ, აღნიშნულია, რომ პოზიტიური ვალდებულების თანახმად, სახელმწიფოს მიერ გატარებული ღონისძიებებით, შესაძლებელი უნდა იყოს წამებაზე პასუხისმგებელი პირების იდენტიფიცირება და დასჯა.² ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საქმეში *A გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* განაცხადა, რომ კონვენციის მე-3 მუხლის საწინააღმდეგო მოქმედება აკრძალული უნდა იყოს სისხლის სამართლის წესით, რაც ეფექტურად უზრუნველყოფს წამების აკრძალვის რეალიზაციას. ხოლო საქმეზე *Z გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* განაცხადა, რომ სახელმწიფოს ვალდებულება ვრცელდება იმ შემთხვევაზეც, როდესაც კერძო პირები მე-3 მუხლის საწინააღმდეგოდ მოქმედებენ.³

რაც შეეხება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹ მუხლის მეორე ნაწილის „ა“ და „ბ“ ქვეპუნქტებს, მათი დისპოზიციის სუბიექტია საჯარო მოხელე ან მასთან გათანაბრებული ნებისმიერი პირი, ანდა პირი, რომელიც სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით არღვევს წამების აბსოლუტური აკრძალვის პრინციპს.

144¹ მუხლის მეორე ნაწილი შესაძლოა კოლიზიაში მოვიდეს სისხლის სამართლის კოდექსის რამდენიმე მუხლთან. კერძოდ, ეს შეიძლება იყოს სისხლის სამართლის კოდექსის 335-ე მუხლი, რომლის პირველი ნაწილი ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის მიერ ადამიანის იძულებითაღების განმარტების ან ჩვენების მისაცემად, ანდა ექსპერტისაგან დასკვნის მისაღებად. აღნიშნული მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულია პასუხისმგებლობა ამ ქმედების ჩადენისათვის, სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობით ან ძალადობის მუქარით.

სისხლის სამართლის კოდექსის 144² მუხლი ითვალისწინებს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას წამების მუქარისათვის, ხოლო 144³ — დამამცირებელი და არაადამიანური მოპყრობისათვის. გაეროსა და ევროპის საბჭოს ფარგლებში მიღებული საერთაშორისო სამართლებრივი ინსტრუმენტებისაგან განსხვავებით, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 144³ მუხლი იძლევა არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობის დეფინიციას, რაც გულისხმობს „პირის დამცირებას ან იძულებას, არაადამიანურ, ღირსებისა და პატივის შემლახავ მდგომარეობაში ჩაყენებას“.

არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობის ამგვარი დეფინიცია მომდინარეობს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლიდან:

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საქმეში *ირლანდია გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* აღნიშნა, რომ არაადამიანური მოპყრობა მოიცავს ინტენსიურ ფიზიკურ და სულიერ ტანჯვას.⁴ საქმეში *კუდლა პოლონეთის წინააღმდეგ* ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განაცხადა, რომ არაადამიანური მოპყრობა მოიცავს ისეთ მოპყრობას, რომელიც გულისხმობს საათებში განელილ, წინასწარი განზ-

¹ Philip Leach Senior Lecture in Law, London Metropolitan University Director, European Human Rights Advocacy Centre, Taking a Case to the European Court of Human Rights Second Edition OXFORD UNIVERSITY PRESS p.167

² Philip Leach Senior Lecture in Law, London Metropolitan University Director, European Human Rights Advocacy Centre, Taking a Case to the European Court of Human Rights Second Edition OXFORD UNIVERSITY PRESS p.202

³ CRUELTY AN ANALYSIS OF ARTICLE 3 JOHN COOPER LLB. (HONS) Middle Temple Barrister of the English and Austrian Bar London Sweet and Maxwell p.33

⁴ [http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight="THE%20UNITED%20KINGDOM"%20|%203%20|%20Ireland&sessionid=43358795&skin=hudoc-en.](http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=)

რახვით ჩადენილ სხეულის დაზიანებას ან მოპყრობას, რაც ინვევს ფიზიკურ და სულიერ ტკივილს.⁵ საქმეში ლაბიტა იტალიის წინააღმდეგ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განაცხადა, რომ დამამცირებელი მოპყრობა მოიცავს მსხვერპლში შიშის შეგრძნების, ტკივილის, დამონება-დამორჩილების გრძობის წარმოშობას.⁶ არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობა არ უნდა აღწევდეს სიმკაცრის იმ დონეს, რომ იგი მიჩნეული იყოს ნამებად. ამავე დროს, საკითხი იმის თაობაზე, იყო თუ არა მოპყრობის მიზანი მსხვერპლის დამცირება ან შეურაცხყოფა, დამამცირებელი მოპყრობის შემთხვევაში, მხედველობაში მიიღება, მაგრამ ასეთი მიზნის არარსებობას არ შეუძლია გავლენა მოახდინოს ქმედების დამამცირებელ მოპყრობად კვალიფიკაციაზე.

2.2. ნამებისა და არაადამიანური მოპყრობის ფაქტების გამოძიების ეფექტურობა

სახალხო დამცველის ანგარიშში გაანალიზებულია პროკურატურის საქმიანობა ნამების, ნამების მუქარასა და არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობის ფაქტებთან დაკავშირებით და ყურადღება გამახვილებულია იმაზე, რომ 144¹ მუხლი უფრო ხშირად კოლიზიაში მოდის სისხლის სამართლის კოდექსის 333-ე მუხლთან. სახალხო დამცველის 2009 წლის პირველი ნახევრის საპარლამენტო მოხსენებაში აღნიშნულია:

სახალხო დამცველის აპარატს განცხადებით მიმართავენ მოქალაქეები, რომლებიც მიუთითებენ მათ მიმართ საჯარო მოხელეთა მიერ განხორციელებულ სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹ (ნამება) და 144³ მუხლებით (არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობა) გათვალისწინებულ ქმედებაზე. ამ ვითარებაში, როგორც წესი, სახალხო დამცველი რეკომენდაციით მიმართავს პროკურატურას, დაიწყოს გამოძიება აღნიშნულ ფაქტებზე. პროკურატურა კი, ხშირ შემთხვევაში, გამოძიებას იწყებს არა ზემოხსენებული მუხლებით, არამედ უფრო მსუბუქად აკვალიფიცირებს საჯარო მოხელეთა ქმედებებს და გამოძიებას იწყებს სისხლის სამართლის კოდექსის 333-ე მუხლით (სამსახურებრივი უფლებამოსილების გადამეტება).

სისხლის სამართლის კოდექსის 333-ე მუხლის პირველი ნაწილი სასჯელის მაქსიმალური ზომის სახით ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას 3 წლამდე ვადით. ხოლო ნამებასთან, არაადამიანურ და დამამცირებელ მოპყრობასთან ყველაზე ახლოს მდგომი დანაშაულის შემადგენლობა, 333-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული სამსახურებრივი მდგომარეობის გადამეტება დაზარალებულის პირადი ღირსების შეურაცხყოფით, მაქსიმალური სასჯელის სახით ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას ხუთიდან რვა წლამდე. ეს მაშინ, როდესაც 144¹ მუხლის მეორე ნაწილით გათვალისწინებული სასჯელის მაქსიმალური ზომას წარმოადგენს თავისუფლების აღკვეთა ცხრიდან თხუთმეტ წლამდე, ხოლო 144³ მუხლის მეორე ნაწილით გათვალისწინებული სანქცია ოთხიდან ექვს წლამდე მერყეობს.

ცხადია, როდესაც საჯარო მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის ქმედების ობიექტური შემადგენლობის ნიშნები შეიცავს ადამიანზე ინტენსიური ფიზიკური, ფსიქოლოგიური და მორალური ტანჯვის მიმყენებელი ქმედების ნიშნებს, ეს უკანასკნელი წინასწარი გამოძიების დაწყების მომენტისათვის ავტომატურად ნამებად ვერ დაკვალიფიცირდება. კერძოდ, უნდა დადგინდეს, საჯარო მოხელის მხრიდან დაზარალებულისათვის მიყენებული ტანჯვა ხომ არ ხორციელდება ინფორმაციის, მტკიცებულების ან აღიარების მისაღებად, ანდა მიზანი ხომ არ არის დაზარალებულის დაშინება, მასზე იძულება ან დასჯა უშუალოდ ტანჯვის ობიექტის ან მესამე პირის მიერ ჩადენილი ქმედებისათვის. აღნიშნული მიზნის დადგენა მტკიცებულებათა შეგროვების გზით წინასწარი გამოძიების საგანს წარმოადგენს და უნდა ვაცნობიერებდეთ იმასაც, რომ ამგვარი მიზანი ქმედების ჩადენის ან მისი გამოვლენის მომენტისათვის ყოველთვის მკაფიო ვერ იქნება. ამიტომ წინასწარი გამოძიების თავდაპირველ ეტაპზე შესაძლოა გამართლებული იყოს ქმედების კვალიფიკაცია სისხლის სამართლის კოდექსის 333-ე მუხლით, თუმცა, საკმარისი მტკიცებულებების მოპოვების შემდეგ, როდესაც წინასწარი გამოძიება მოახერხებს საჯარო მოხელის მხრიდან ადამიანზე ფიზიკური და მორალური ტანჯვის გამომწვევი ქმედების მიზნის დადგენას, წინასწარი გამოძიების დღის წესრიგში უნდა დადგეს ქმედების 144¹ მუხლის მე-2 ნაწილით გადაკვალიფიცირების საკითხი. არ შეიძლება 333-ე მუხლის პირველი ნაწილი გახდეს ნამების დანაშაულის მიმართ სახელმწიფოს ლმობიერი და ტოლერანტული დამოკიდებულების საფუძველი.

თუკი მიზანი ნამების დანაშაულის შემადგენლობის აუცილებელი ნიშანია, მას არ გააჩნია მაკვალიფიცირებელი მნიშვნელობა არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობის სუბიექტური მხარის შემადგენლობისათვის. შესაბამისად, არაფერი უშლის ხელს იმას, რომ ობიექტურად, ძლიერი ფიზიკური, ფსიქიკური ან მორალური ტკივილის გამომწვევი ქმედების ჩადენის შემთხვევაში, კვალიფიკაცია მოხდეს 144³ მუხლით, აღნიშნული ქმედების თაობაზე ისეთი ცნობების მიღების მომენტიდან, რომლებიც წინასწარი გამოძიების დაწყების საფუძველია.

2010 წლის 25 იანვარს საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ საქართველოს უზენაესი სა-

⁵ <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=POLAND%20|%203&sessionid=42698772&skin=hudoc-en>.

⁶ <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=ITALY%20|%203&sessionid=42604035&skin=hudoc-en>.

სამართლოდან გამოითხოვა შემდეგი საჯარო ინფორმაცია: 2007 წლიდან განცხადების წარდგენის დღემდე (წლების მიხედვით) საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ სსკ-ს 144¹-ე, 144²-ე და 144³-ე, 335-ე, 378-ე მუხლების მე-2 ნაწილის კვალიფიკაციით განხილული სისხლის სამართლის საქმეების შესახებ, კერძოდ:

1. ზემოაღნიშნული მუხლების კვალიფიკაციით, მოცემული პერიოდისათვის პირველი ინსტანციის სასამართლოებში:
 - განხილული სისხლის სამართლის საქმეთა რაოდენობა;
 - პირთა რაოდენობა, რომელთა მიმართაც განიხილებოდა საქმე;
 - მსჯავრდებულთა რაოდენობა;
 - ინფორმაცია გამოყენებული სასჯელის ღონისძიებების შესახებ;
 - რამდენი პირის მიმართ შეწყდა საქმე;
 - გამართლებულთა რაოდენობა.
2. ზემოაღნიშნული მუხლების კვალიფიკაციით, მოცემული პერიოდისათვის სააპელაციო და საკასაციო (ცალ-ცალკე) ინსტანციის სასამართლოებში:
 - განხილულ სისხლის სამართლის საქმეთა რაოდენობა;
 - პირთა რაოდენობა, რომელთა მიმართაც განიხილებოდა საქმე;
 - რამდენ სისხლის სამართლის საქმეზე და რამდენი პირის მიმართ დარჩა უცვლელი პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება;
 - რამდენი პირის მიმართ იქნა გამოტანილი გამამართლებელი განაჩენი;
 - პირთა რაოდენობა, რომელთა მიმართ შეწყდა საქმე.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2010 წლის 9 თებერვლის საპასუხო წერილით, საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ მოგვანოდა 2007-2009 წლებში საქართველოს საერთო სასამართლოს სამივე ინსტანციის მიერ სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹, 144³ და 335-ე მუხლებით განხილული საქმეების სტატისტიკა (მუხლების ამგვარი თანმიმდევრობით იხილეთ 1-3 ცხრილი).

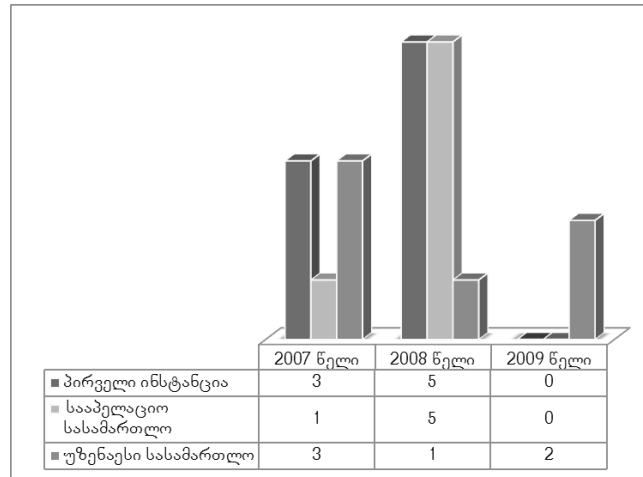
2010 წლის 25 იანვარს საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ განცხადებით მიმართა საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მთავარ პროკურატურას, რომლითაც მოვითხოვეთ საჯარო ინფორმაცია 2007 წლიდან განცხადების გაგზავნის დღემდე საქართველოს მთავარი პროკურატურის წარმოებაში სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹-ე, 144²-ე, 144³-ე, 335-ე მუხლების კვალიფიკაციით არსებული სისხლის სამართლის საქმეების შესახებ, კერძოდ:

- სისხლის სამართლებრივი დევნის დაწყების თარიღი;
- სისხლის სამართლის საქმის ნომერი;
- სისხლის სამართლის საქმის კვალიფიკაცია;
- ეჭვიტანილის/ბრალდებულის/განსასჯელის/მსჯავრდებულის რაოდენობა;
- გამოძიების შედეგი ან რა ეტაპზეა იგი;
- სისხლის სამართლებრივი დევნის შეწყვეტის ან შეჩერების შემთხვევაში, შეწყვეტის და შეჩერების საფუძვლები.

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მთავარი პროკურატურის №გ17.02.2010/27 წერილით გვეცნობა 2007-2009 წლებში სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹-ე, 144³-ე, 335-ე მუხლებით წინასწარი გამოძიების დაწყების, წინასწარი გამოძიების შეწყვეტის, ბრალდებულის სახით პასუხისგებაში მიცემული პირებისა და გამამტყუნებელი განაჩენების სტატისტიკა (იხ. ცხრილი № 4-6).

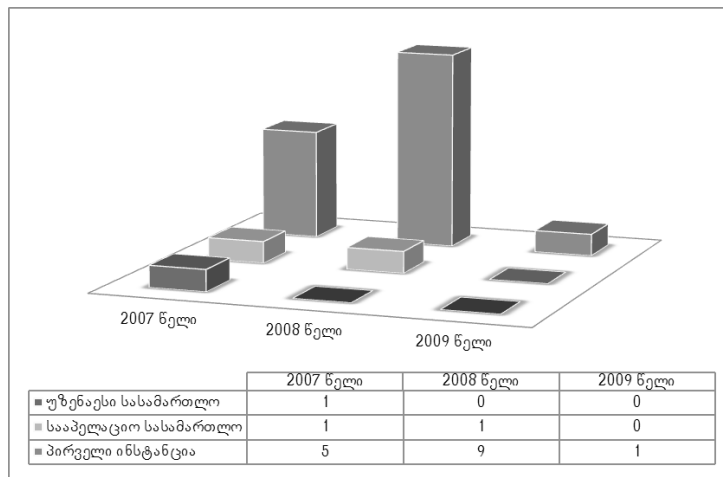
ცხრილი №1

სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹ მუხლით (წამება) განხილული საქმეების სტატისტიკა წლების მიხედვით

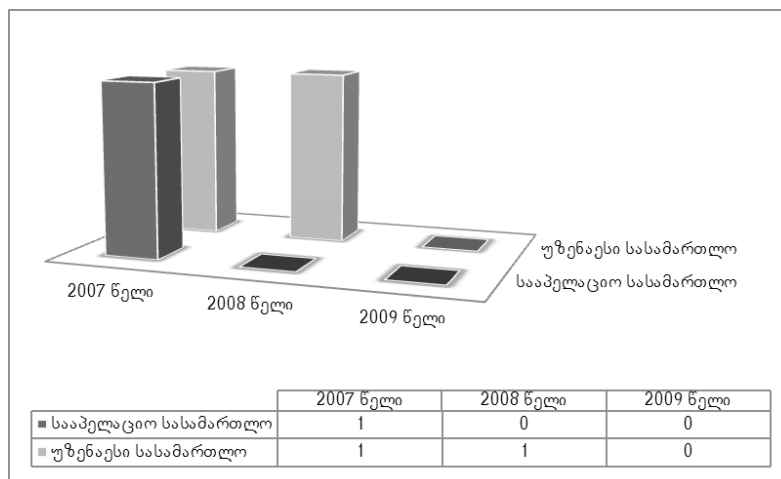
ცხრილი №2

სისხლის სამართლის კოდექსის 144³ მუხლით (არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობა) განხილული საქმეების სტატისტიკა წლების მიხედვით

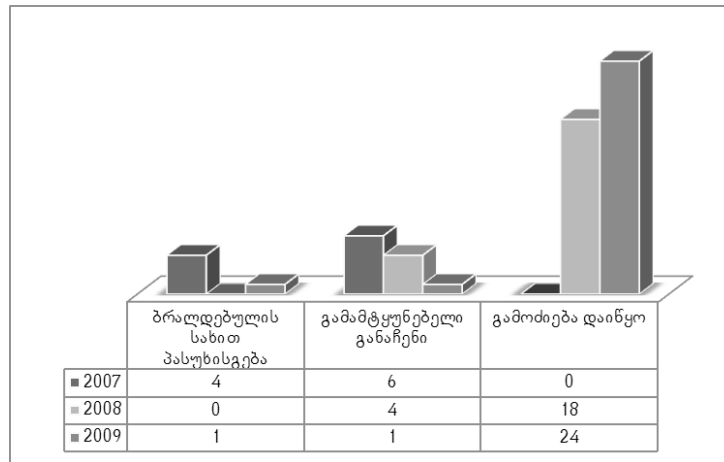

ცხრილი №3

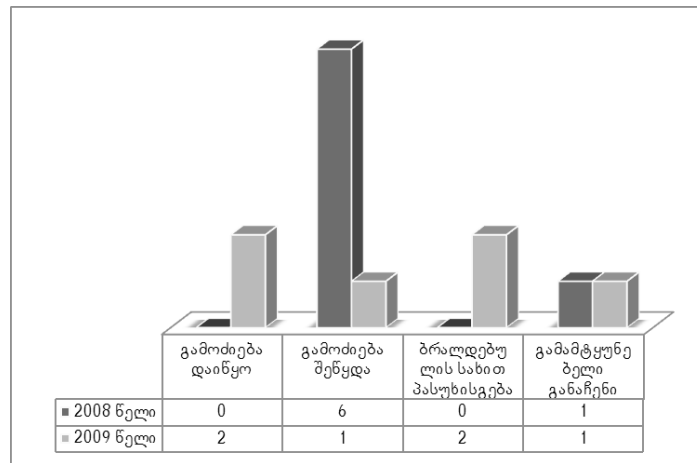
სისხლის სამართლის კოდექსის 335-ე მუხლით (განმარტებისა და ჩვენების მიცემის იძულება) განხილული საქმეების სტატისტიკა წლების მიხედვით

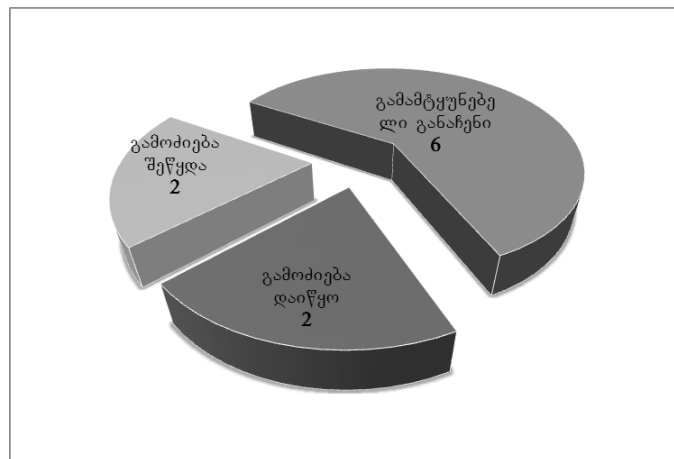
ცხრილი 4
 სსკ-144¹ მუხლით (წამება) წარმოებული სისხლისსამართლებრივი დევნის შედეგების სტატისტიკა წლების მიხედვით

ცხრილი 5
 სსკ-ის 144³ მუხლით (არაადამიანური და დამაჯივრებელი მოპყრობა) წარმოებული სისხლისსამართლებრივი დევნის სტატისტიკა წლების მიხედვით⁷

ცხრილი 6
 სსკ-ს 335-ე მუხლით (განმარტებისა და ჩვენების მიცემის იძულება) წარმოებული სისხლისსამართლებრივი დევნის სტატისტიკა⁸

⁷ 2007 წელს სსკ-ს 144³ მუხლით სისხლისსამართლებრივ დევნასთან დაკავშირებით არანაირ მოქმედებას ადგილი არ ჰქონია
⁸ გამამტყუნებელი განაჩენი დადგა 2007 წელს, ხოლო გამოძიების დაწყებისა და შეწყვეტის მარეგულირებელი ეხება 2009 წელს.

სსკ-ის 144¹ (წამება) მუხლით დამდგარი გამამტყუნებელი განაჩენების სტატისტიკის სიზუსტე და, შესაბამისად, სანდოობა ეჭვქვეშ დგება, ვინაიდან საქართველოს უზენაესი სასამართლოს და საქართველოს მთავარი პროკურატურის მონაცემებს შორის აშკარა შეუსაბამობაა. თუკი მთავარი პროკურატურის წერილში აღნიშნულია, რომ 2007 წლისათვის 144¹ მუხლით გამამტყუნებელი განაჩენი დადგა შვიდი პირის მიმართ, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ინფორმაციით, პირველი ინსტანციის სასამართლომ 2007 წელს 2 პირს დააკისრა თავისუფლების აღკვეთა, ხოლო ერთს – პირობითი მსჯავრი. სააპელაციო სასამართლომ ერთი პირის მიმართ პირველი ინსტანციის მიერ დადგენილი განაჩენი უცვლელად დატოვა.

2.3. წამების პრევენციის ეროვნული მექანიზმი

2009 წლის 16 ივლისს ცვლილებები შევიდა „სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში, რასაც დაემატა 3¹ მუხლი, რომლითაც სახალხო დამცველი ასრულებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წამებისა და სხვა სასტიკი, არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობის ან სასჯელის წინააღმდეგ კონვენციის ფაკულტატიური ოქმით გათვალისწინებული პრევენციის ეროვნული მექანიზმის ფუნქციას.

აღნიშნული ცვლილების ერთადერთ რეალურ საკანონმდებლო ნოვაციას წარმოადგენს ის, რომ „სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-19 მუხლით გათვალისწინებული ისეთი უფლებამოსილებები, როგორცაა დაკავების, წინასწარი პატიმრობის და თავისუფლების შეზღუდვის სხვა ადგილებში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შემოწმების უფლება, გავრცელდა წამების პრევენციის სპეციალური ჯგუფის წევრებზეც. საკანონმდებლო ცვლილებამდე ამგვარი უფლებამოსილება გააჩნდა მხოლოდ სახალხო დამცველს, მის მოადგილეს და აპარატის თანამშრომლებს, სახალხო დამცველის რწმუნებით. ამჟამად, სახალხო დამცველი ამგვარ რწმუნებას გასცემს პრევენციის ჯგუფის წევრებზეც. „სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-19¹ მუხლის მეორე პუნქტის შესაბამისად, სპეციალური ჯგუფის წევრი შეიძლება იყოს პირი, რომელსაც აქვს სათანადო განათლება, პროფესიული გამოცდილება, საქმიანი და მორალური თვისებები და შეუძლია შეასრულოს პრევენციის ეროვნული მექანიზმის ფუნქციები.

აღნიშნული ჯგუფის წევრები არიან სათანადო დარგის დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი ექსპერტები, რომლებიც შესაძლოა არ იყვნენ სახალხო დამცველის აპარატის თანამშრომლები. პრევენციის ეროვნული მექანიზმის ჯგუფი ამჟამად სრულად არის დაკომპლექტებული.

სახალხო დამცველის 2009 წლის პირველი ნახევრის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ „პრევენციის ჯგუფი სახალხო დამცველის აპარატში ჩამოყალიბდა ცალკე დეპარტამენტის სახით. დაწესებულებათა რაოდენობის და გამოსაკვლევი საკითხის სპეციფიკიდან გამომდინარე, შესაძლებელია საჭირო გახდეს მონვეული ექსპერტების ჩართვა, რომლებთანაც ხელშეკრულების გაფორმება, სახალხო დამცველის გადაწყვეტილებით, მონიტორინგის ყოველი კონკრეტული მისიის დროს მოხდება.“

საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის და დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლების სამოქმედო ანგარიშში, „სახალხო დამცველი შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში 2009 წლის 16 ივლისს შეტანილ ცვლილებებთან დაკავშირებით, მითითებულია კანონში გათვალისწინებულ ისეთ კომპონენტებზე, როგორცაა:

- ადეკვატური მატერიალურ-ტექნიკური და ფინანსური რესურსებით უზრუნველყოფა;
- თავისუფლების შეზღუდვის ადგილების მონიტორინგი, პირადი საუბარი თავისუფლებაშეზღუდულ პირებთან და დოკუმენტაციის შემოწმება;
- რიგი უწყებებისთვის რეკომენდაციით მიმართვის, მათ შორის, პარლამენტის წინაშე მოხსენების წარდგენის უფლება.

უნდა აღინიშნოს, რომ „სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში ადეკვატური მატერიალურ-ტექნიკური და ფინანსური რესურსებით უზრუნველყოფის თაობაზე ჩანაწერის გაკეთება ჯერ კიდევ არ წარმოადგენს აღნიშნული მიზნის მიღწევის შესაძლებლობას, თუ ამ უკანასკნელმა სათანადო რეალიზება არ ჰპოვა „ბიუჯეტის შესახებ“ კანონში. რაც შეეხება დანარჩენ ორ კომპონენტს, აღნიშნული არ შეიძლება მივიჩნიოთ წინსვლის ინდიკატორად, იმ ელემენტარული მიზეზის გამო, რომ თავისუფლების შეზღუდვის ადგილების მონიტორინგის, თავისუფლებაშეზღუდულ პირებთან პირადი საუბრის და დოკუმენტაციის შემოწმების უფლება სახალხო დამცველს, მის მოადგილესა და აპარატის თანამშრომელს აქვთ აღნიშნული ინსტიტუტის ამოქმედების დღიდან. 2009 წლის 16 ივლისიდან პრევენციის ჯგუფის წევრებით უბრალოდ გაფართოვდა იმ პირთა წრე, რომელსაც აღნიშნული უფლებამოსილების განხორციელების შესაძლებლობა მიეცა. მესამე კომპონენტი — რიგი უწყებებისათვის რეკომენდაციით მიმართვის, მათ შორის, პარლამენტის წინაშე მოხსენების წარდგენის უფლება — საერთოდ არავითარ ცვლილებაზე არ მიუთითებს, ვინაიდან ეს უფლებამოსილება საქართველოში სახალხო დამცველის ინსტიტუტს გააჩნდა და 2009 წლის 16 ივლისის ცვლილებას მასზე გავლენა არ მოუხდენია.

ის რეალური გამოწვევები, რაც სახალხო დამცველის აპარატსა და პრევენციის ეროვნულ მექანიზმს შეიძლება შეექმნას წამების, არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობისა და სასჯელის მონიტორინგის პროცესში, კვლავაც ძალაშია და მოითხოვს სათანადო რეგულირებას.

პირველ სერიოზულ გამოწვევას წარმოადგენს სახალხო დამცველის რწმუნებით აღჭურვილი პირის მიერ წამების ფაქტის დოკუმენტაციასა და ფიქსაციასთან დაკავშირებული შეზღუდვა. ორგანული კანონით, პრევენციის ჯგუფის წევრებს არა აქვთ სასჯელალსრულების დაწესებულებებში ფოტოაპარატის და ვიდეოკამერის შეტანის უფლება, რაც შესაძლო არასათანადო მოპყრობის ფიქსაციის შესაძლებლობას ქმნის. სახალხო დამცველის 2009 წლის პირველი ნახევრის ანგარიშში საუბარია 2009 წლის 7 ივლისს ქუთაისში, №2 სასჯელალსრულების დაწესებულებაში მომხდარი სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის ფაქტზე. სახალხო დამცველის რწმუნებულის მტკიცებით, 12 არასრულწლოვან პატიმარს აღენიშნებოდა სხვადასხვა სახისა და ზომის დაზიანებები. ანგარიშში, ასევე აღნიშნულია, რომ ზედაპირული სამედიცინო შემოწმების შედეგად, არ იქნა დაფიქსირებული პატიმრების დაზიანებები.

ეს გარემოება ნათლად მიუთითებს იმაზე, რომ სახალხო დამცველის აპარატის პრევენციის ჯგუფი ხშირად ერთადერთია, რომელიც ახდენს წამების სავარაუდო ფაქტების ფიქსაციას და დოკუმენტაციას. ამ დროს მათ უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, სავარაუდო წამების შესახებ ცნობები უფრო დამაჯერებელი და სარწმუნო მტკიცებულებებით დაასაბუთონ. ამისათვის აუცილებელია, პრევენციის ჯგუფის წევრებს კანონმდებლობით ნება დაერთოთ დახურულ ინსტანციებში, პირველ რიგში კი, სასჯელალსრულების დაწესებულებაში, იქონიონ ფოტო და ვიდეო აპარატურა, რაც პრევენციის ჯგუფს დაეხმარება დაკისრებული მოვალეობის ეფექტურ განხორციელებაში. აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის 2009 წლის ადამიანის უფლებათა მდგომარეობის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ სახალხო დამცველის აპარატი კვლავ მოითხოვს საკანონმდებლო ცვლილებას, რომლითაც მოიპოვებს ნებართვას, ჩანერის საშუალებით მოახდინოს ისეთი მტკიცებულებების დოკუმენტირება, როგორცაა პატიმართა დაზიანებები.⁹

მეორე, გამოწვევა მდგომარეობს იმაში, თუ რამდენად შეძლებს სახალხო დამცველის აპარატის პრევენციისა და მონიტორინგის დეპარტამენტი, ადამიანური რესურსების სიმწირიდან გამომდინარე, წამებისა და სხვა არასათანადო მოპყრობის პრევენციასთან დაკავშირებულ მრავალმხრივ პრობლემასთან გამკლავებას. შეუძლებელია პრევენციის ჯგუფმა სრულად დაფაროს საქართველოში არსებული ყველა დახურული ტიპის ინსტიტუცია, რაც პრევენციის ეროვნული მექანიზმის ეფექტურობაზე არსებით გავლენას მოახდენს. 2009 წლის ადამიანის უფლებათა მდგომარეობის თაობაზე აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის ანგარიშში მითითებულია, რომ 2008 წლის ნოემბრამდე რვა სასჯელალსრულების დაწესებულებაში პატიმრობის პირობების მონიტორინგის, რეკომენდაციის შემუშავებისა და კვარტალური ანგარიშების წარდგენის მიზნით, ფუნქციონირებდა ადგილობრივი მონიტორინგის საბჭოები. საბჭოს წევრები სამუშაო გამოცდილების, კვალიფიკაციის და რეპუტაციის გათვალისწინებით ინიშნებოდნენ იუსტიციის მინისტრის მიერ. საბჭოებს უფლებამოსილება ამოენურათ 2008 წლის ნოემბერში. უფლებადამცველი ორგანიზაციების არაერთგზის მოთხოვნის მიუხედავად, მონიტორინგის საბჭოებს არ განუახლებიათ მუშაობა. ახალი პრევენციის ეროვნული მექანიზმი შეიქმნა სახალხო დამცველის აპარატში, რამაც საბჭოები უნდა ჩაანაცვლოს.

სახელმწიფო დეპარტამენტის ანგარიშში ასევე აღნიშნული იყო, რომ საბჭოების დამოუკიდებლობის მიმართ არსებობდა კითხვები. ეს ძირითადად განპირობებული იყო მონიტორინგის საზოგადოებრივი საბჭოს იუსტიციის სამინისტროზე, ანუ მონიტორინგის ობიექტზე დამოკიდებულებით. სახალხო დამცველის პრევენციის ჯგუფის პირობებში არსებობს დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის გარანტიები, რაც იძლევა იმის შესაძლებლობას, რომ სახალხო დამცველის პრევენციის ეროვნული მექანიზმის ფარგლებში მოხდეს მონიტორინგის საზოგადოებრივი საბჭოების აღდგენა, რაც გარკვეულწილად ხელს შეუწყობს სახალხო დამცველის აპარატის პრევენციის და მონიტორინგის დეპარტამენტს სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის ფაქტების გამოვლენასა და მათზე ოპერატიულ რეაგირებაში.

3. წამების და არასათანადო მოპყრობის ფაქტები და ნულთან ტოლერანტობის ეფექტურობა

3.1. წამებისა და არასათანადო მოპყრობის ფაქტები

სახალხო დამცველის 2009 წლის პირველი ნახევრის საპარლამენტო მოხსენებაში აღნიშნულია, რომ ქვეყანაში აშკარად იკლო წამების ფაქტებმა და ის აღარ წარმოადგენს საზოგადოების სისტემურ პრობლემას. ზემოაღნიშნულის მიუხედავად, უნდა აღინიშნოს, რომ ცალკეულ ინდივიდუალურ შემთხვევებს კვლავ აქვს ადგილი, რაც შესაბამისი ორგანოების მხრიდან დროულ და ადეკვატურ რეაგირებას საჭიროებს.¹⁰

აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტი აღნიშნავს, რომ კონსტიტუცია და კანონმდებლობა კრძალავს წამების, სხვა სასტიკი, არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობის პრაქტიკას. მიუხედავად ამისა, არსებობს

⁹ <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/eur/136032.htm>

¹⁰ სახალხო დამცველის 2009 წლის პირველი ნახევრის საპარლამენტო მოხსენება, 120 გვ.

ცნობები იმის თაობაზე, რომ შეზღუდული პასუხისმგებლობის პირობებში სახელმწიფო მოხელეები ამგვარ ქმედებას მიმართავენ.

საერთაშორისო უფლებადამცველმა არასამთავრობო ორგანიზაცია „ჰუმან რაიტს ვოტჩმა“ 2010 წლის 20 იანვარს გამოაქვეყნა მსოფლიო ანგარიში 2010, სადაც საქართველოსთან დაკავშირებით აღნიშნულია:

„ოპოზიციის ათი ათასობით მხარდამჭერს აპრილიდან ივნისის პირველ რიცხვამდე გადაკეტილი ჰქონდა თბილისის ქუჩები სააკაშვილის გადადგომის მოთხოვნით. მიუხედავად იმისა, რომ ხელისუფლება შემწყნარებლობას იჩინდა გაჭიანურებული საპროტესტო გამოსვლების მიმართ, პოლიციამ გადამეტებული ძალა გამოიყენა დემონსტრანტებისა და ჟურნალისტების წინააღმდეგ. ათეულობით აქტივისტი დააპატიმრა და ზოგიერთმა მათგანმა მოგვიანებით განცხადება გააკეთა დაკავების დროს ცუდად მოპყრობის შესახებ. გარდა ამისა, აპრილსა და მაისის დასაწყისში გახშირებული თავდასხმების დროს სამოქალაქო ტანსაცმელში ჩაცმული, ამოუცნობი, ხშირად რეზინის ხელჯოხით შეიარაღებული და ნიღბიანი ადამიანები სცემდნენ და ემუქრებოდნენ ცალკეულ დემონსტრანტებს, რომლებიც ღამით საპროტესტო აქციას ტოვებდნენ. სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებმა და სახალხო დამცველმა ათეულობით მსგავსი ინციდენტის შესახებ გააკეთეს განცხადება. ხელისუფლებამ ორმოცდაათზე მეტი სისხლის სამართლის საქმე აღძრა ამ ძალადობის ფაქტებზე, მაგრამ მათ შედეგი არ მოჰყოლია, რაც ხელისუფლების მხრიდან ამ თავდასხმის ჩუმ მხარდაჭერას ან დახმარებაზე მიანიშნებს.“¹¹

ა) არასათანადო მოპყრობა ქუთაისის №2 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში

2009 წლის 7 ივლისს სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის ოფიციალურ ვებ-გვერდზე (www.dop.gov.ge) გავრცელდა შემდეგი ინფორმაცია: „სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის ქუთაისის №2 საპყრობილეში სასამართლოს განჩინებით უკმაყოფილო 7-მა არასრულწლოვანმა მსჯავრდებულმა დაარბია საკანი და დაამტვრია ინვენტარი. ინციდენტის დროს არავინ დაშავებულა. სახელმწიფო ქონების დაზიანების ფაქტზე მიმდინარეობს გამოძიება. მომხდარში მონაწილე შვიდივე მსჯავრდებული, სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის გადანყვეტილებით, გადაყვანილია ქალთა და არასრულწლოვანთა საპყრობილის, მკაცრი და საერთო რეჟიმის დაწესებულებაში.“

სახალხო დამცველის რწმუნებულებმა ახსნა-განმარტებები ჩამოართვეს ინციდენტში მონაწილე 7 არასრულწლოვანს. მათ განაცხადეს შემდეგი:

2009 წლის 6 ივლისს დაახლოებით 9 საათზე ქუთაისის №2 საპყრობილის კონტროლიორმა №102 საკანში აღმოაჩინა, რომ გისოსებიდან მოცილებული იყო რკინის დეტალები, რომელზეც ადრე ტელევიზორი იყო მთავსებული. კონტროლიორმა საკანში სარეჟიმო განყოფილების ხუთი თანამშრომელი მიიყვანა, რომლებმაც შემოწმების ჩატარების მიუხედავად, ეს დეტალები ვერ აღმოაჩინეს. 20 წუთის გასვლის შემდეგ სარეჟიმო განყოფილების თანამშრომლები №102 საკანში საპყრობილის სხვა თანამშრომლებთან ერთად დაბრუნდნენ და საკანში შესახლებული პირები კორპუსიდან გაიყვანეს. კარანტინის კორპუსთან ერთ-ერთმა არასრულწლოვანმა პატიმარმა შენიშნა, რომ სხვა პატიმარს ხელები ზურგზე ჰქონდა დაწყობილი და ამიტომ გაეხუმრა, რასაც დაწესებულების თანამშრომლის მიერ არასრულწლოვანი პატიმრისათვის სახეში ხელის გარტყმა მოჰყვა. ერთმა თანამშრომელმა არასრულწლოვანი პატიმარი ხელით დაიჭირა, ხოლო მეორე თანამშრომელი მას ურტყამდა. მეორე პატიმარი კედელთან დააყენეს და ყელში ხელი წაუჭირეს.

პატიმრების ცემას №102 საკანის სხვა არასრულწლოვანების პროტესტი მოჰყვა. მათ საპყრობილის დირექტორთან მოითხოვეს შეხვედრა, რაზეც უარი მიიღეს. არასრულწლოვანები საკანში დააბრუნეს, ამის შემდეგ, პატიმრებმა დაიწყეს პროტესტის გამოხატვა: ისინი საკანში ხმაურობდნენ და კარებზე აბრახუნებდნენ. №102 საკანის პატიმრებს №101 საკანში შესახლებული პირებიც შეუერთდნენ. დაწესებულების დირექტორი შეხვდა პატიმრებს, რის შემდეგაც პროტესტი დასრულდა.

2009 წლის 7 ივლისს ღამის 2 საათზე №2 საპყრობილეში შევიდა სპეცდანიშნულების რაზმი. მათ პატიმრებს №102 საკანის დატოვება მოსთხოვეს. პასუხად ზოგიერთმა პატიმარმა თვითდაზიანება მიიღო. სპეცდანიშნულების რაზმმა პატიმრები საპყრობილის დერეფანში გაიყვანა და კედელთან დააყენა. სპეცდანიშნულების რაზმი არასრულწლოვან პატიმრებს ხელს, სველ ცხვირსახოცს და ბოქლომს ურტყამდა. არასრულწლოვან პატიმრებს აიძულებდნენ თავზე პოლიციის ქუდის დაფარებას, სამხედრო ნესით სამხედრო შესტიკულაციას და შემდეგი სიტყვების წარმოთქმას: „ვემსახურები საქართველოს.“ სპეცდანიშნულების რაზმი განსაკუთრებით №102 საკანში შესახლებულ პატიმრებს გაუსწორდა. ფიზიკური შეურაცხყოფის მიყენების დროს გონება დაკარგა იმ არასრულწლოვანმა პატიმარმა, რომლის ხუმრობამაც განაპირობა დაპირისპირება საპყრობილის ადმინისტრაციასა და პატიმრებს შორის. პატიმრები 5 საათის განმავლობაში იყვნენ გაუნძრევლად კედელზე ხელით მიყრდნობილნი. განძრევის შემთხვევაში, მათ თავზე დამარდვით და ე.წ. „ქათმების საკანში“ მოთავსებით ემუქრებოდნენ. პატიმრებს ამის შემდეგ ორჯერ მოუხდათ ე.წ. „კორიდორში“ გავლა.

¹¹ <http://www.hrw.org/en/node/87536>

მიუხედავად იმისა, რომ სასჯელალსრულების დეპარტამენტი უარყოფდა ინციდენტის შედეგად ვინმეს ფიზიკური დაზიანების ფაქტს, სახალხო დამცველის რწმუნებულებმა 12 პატიმრის ვიზუალური დათვალიერების შედეგად, დააფიქსირეს ჯანმრთელობისათვის მიყენებული სხვადასხვა ფიზიკური დაზიანება. სახალხო დამცველის რწმუნებულთა განმარტებით, სხეულზე დაზიანებები ასევე აღენიშნებოდა №2 საპყრობილის ორ ინსპექტორსაც.

პატიმრებმა სახალხო დამცველის რწმუნებულისათვის მიცემულ ახსნა-განმარტებაში აღნიშნეს, რომ მათ ჩაუტარდათ ზედაპირული შემოწმება, თუმცა, სხეულზე არსებული დაზიანებები არ იქნა დაფიქსირებული. ვიზუალური დათვალიერების ჩამტარებელმა პირმა მხოლოდ მათი პირადი მონაცემები ჩაინიშნა. არასრულწლოვნები აცხადებენ, რომ მათ არ ჰქონიათ კავშირი სასჯელალსრულების დაწესებულების ექიმთან.

2009 წლის 15 ივლისს საქართველოს სახალხო დამცველმა მის ხელთ არსებული მასალები, წინასწარი გამოძიების დაწყების მიზნით, საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მთავარ პროკურატურას გადაუგზავნა. 2009 წლის 3 სექტემბერს იუსტიციის სამინისტროს მთავარი პროკურატურის ადამიანის უფლებათა დაცვის სამმართველოს უფროსის საპასუხო წერილში აღნიშნულია:

2009 წლის 06 ივლისს სასჯელალსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს საგამოძიებო დეპარტამენტის დასავლეთის სამმართველოში დაინყო წინასწარი გამოძიება სისხლის სამართლის №073090326 საქმეზე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 378-ე მუხლის პირველი (წინასწარი პატიმრობის ან სასჯელალსრულების დაწესებულების თანამშრომლის კანონიერი მოთხოვნისადმი დაუმორჩილებლობა, ან ამ დაწესებულების საქმიანობისათვის სხვაგვარად ხელის შეშლა ანდა ამ საქმიანობის დეზორგანიზაცია) და მესამე (წინასწარი პატიმრობის ან სასჯელალსრულების დაწესებულების ადმინისტრაციაზე თავდასხმა, ანდა ამავე მიზნით დანაშაულებრივი დაჯგუფების შექმნა ან ასეთ დაჯგუფებაში აქტიური მონაწილეობა) ნაწილებით და 187-ე მუხლის პირველი ნაწილით (სხვისი ნივთის დაზიანება ან განადგურება, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია) გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებით. 2009 წლის 04 აგვისტოს აღნიშნული საქმიდან ცალკე წარმოებდა გამოიყო სისხლის სამართლის №073090386 საქმე, სასჯელალსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს სასჯელალსრულების დეპარტამენტის თანამშრომლების მიერ სიტყვიერი და ფიზიკური შეურაცხყოფის მიყენების სავარაუდო ფაქტთან დაკავშირებით, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 333-ე მუხლის (სამსახურებრივი უფლებამოსილების გადამეტება) პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ნიშნებით. სახალხო დამცველის წერილში მითითებულ თერთმეტივე პატიმარს ჩაუტარდა სასამართლო სამედიცინო ექსპერტიზა.

ბ) ნუგზარ ოთანაძის საქმე

2009 წლის 13 მაისს სახალხო დამცველის რწმუნებულმა ახსნა-განმარტება ჩამოართვა ნუგზარ ოთანაძეს. მისი განმარტებით, 2009 წლის 12 აპრილს ღამის 1 საათზე, როდესაც საკუთარ სახლში იმყოფებოდა, უცნობმა პირებმა კარის გაღება მოსთხოვეს. ნუგზარ ოთანაძემ უცნობებს უთხრა, რომ დილით მისულიყვნენ. ცოტა ხნის შემდეგ მათ შეანგრიეს ბინის კარი და ნუგზარ ოთანაძეს უბრძანეს, ჩაეცვა და მათ გაჰყოლოდა. ნუგზარ ოთანაძე მოთხოვნას დაემორჩილა.

ოთანაძე მიიყვანეს საბურთალოს რაიონში განთავსებულ შსს-ს ე.წ. „მოდულის“ შენობაში, სადაც მას ჰკითხეს, თუ რა დავალება მიიღო თავისი სიძის, მალხაზ თედორაძისაგან, დაკავებულის ძმასთან, კობა ოთანაძესთან დაკავშირებით, რომელიც იმ მომენტისათვის იძებნებოდა. ნუგზარ ოთანაძემ უპასუხა, რომ მალხაზ თედორაძისაგან არავითარი დავალება არ მიუღია. ამის შემდეგ შსს-ს თანამშრომლებმა ნუგზარ ოთანაძე რეზინის ხელკეტებით სცემეს. ცემის დროს ნუგზარ ოთანაძე პერიოდულად გაჰყავდათ ოთახიდან და წყალში თავს აყოფინებდნენ. ცემის დროს ზემოხსენებული კითხვა მეორედებოდა.

სახალხო დამცველის რწმუნებულები, რომლებმაც ნუგზარ ოთანაძე შსს-ს თბილისის №1 დროებითი მოთავსების იზოლატორში მოინახულეს, განმარტავენ, რომ ნუგზარ ოთანაძეს მარცხენა თვალის წარბი ჰქონდა დასიებული, აღენიშნებოდა სისხლნაჟღენთები, მარჯვენა ხელი, ბეჭიდან მოყოლებული, დასიებული ჰქონდა. ზურგზე და მარჯვენა მხარეს მუხლამდე აღენიშნებოდა მრავლობითი სისხლნაჟღენთები

ნუგზარ ოთანაძეს გამოკვლევა ჩაუტარდა წამების, ძალადობის და გამოხატული სტრესული ზემოქმედების მსხვერპლთა ფსიქო-რეაბილიტაციის ცენტრ „ემპათიას“ მიერ, რომლის სპეციალისტებმა ნუგზარ ოთანაძეს დაუსვეს შემდეგი წინასწარი დიაგნოზი:

„ქალა ტვინის დაზურული ტრავმა, სხეულის მრავლობითი დაჟეჟილობა, მრავლობითი კანქვეშა სისხლნაჟღენთები, ნაჭდევი მარცხენა ზემო ქუთუთოს არეში, მარჯვენა იდაყვის სახსრის რბილი ქსოვილების დაჟეჟილობა.“

2009 წლის 13 მაისს, აღნიშნულ ფაქტთან დაკავშირებით, სახალხო დამცველმა მის ხელთ არსებული მასალები გადაუგზავნა საქართველოს მთავარ პროკურატურას. 2009 წლის 25 ივნისს სახალხო დამცველს საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მთავარი პროკურატურის №გ22.06.2009/54 წერილით ეცნობა, რომ

სასჯელალსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს სასჯელალსრულების დეპარტამენტის №8 საპრობაციო პატიმარ ნუგზარ თანაძისათვის დაკავებისას ფიზიკური შეურაცხყოფის მიყენების ფაქტთან დაკავშირებით 2009 წლის 22 მაისს საქართველოს მთავარი პროკურატურის საგამოძიებო ნაწილში დაიწყო წინასწარი გამოძიება სისხლის სამართლის №081090103 საქმეზე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 333-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებით.

გ) ნიკოლოზ ბიბილაშვილის საქმე

2009 წლის 11 მაისს სახალხო დამცველის რწმუნებულები თბილისის №8 საპრობაციო ნიკოლოზ ბიბილაშვილს და ჩამოართვეს მას ახსნა-განმარტება. ნიკოლოზ ბიბილაშვილის განმარტებით, 2009 წლის 4 მაისს დაურეკეს და სთხოვეს მუხროვანის სამხედრო ბაზაზე მისვლა. ნიკოლოზ ბიბილაშვილი მუხროვანში გაემართა თავის მეგობართან ზაზა მურჯიკნელთან და ბიძასთან, ზურაბ მიქაძესთან ერთად. ზურაბ მიქაძემ სამხედრო ბაზის ხელმძღვანელისაგან შეიტყო, რომ სამხედროებმა ხელისუფლებას დაუმორჩილებლობა გამოუცხადეს. ზურაბ მიქაძე გააფრთხილეს, დაეტოვებინა სამხედრო ბაზის ტერიტორია. ნიკოლოზ ბიბილაშვილი ოთხ პირთან ერთად ტყისკენ გაემართა, სადაც დააკავეს და გადაიყვანეს შსს-ს „მოდულის“ შენობაში. 2009 წლის 5 მაისის 17:00 საათიდან 06 მაისის 06:00 საათამდე მიმდინარეობდა ნიკოლოზ ბიბილაშვილის დაკითხვა. ამ დროის განმავლობაში, ნიკოლოზ ბიბილაშვილს აყენებდნენ ფიზიკურ და სიტყვიერ შეურაცხყოფას.

2009 წლის 13 მაისის სახალხო დამცველის №857/03-3 წერილში აღნიშნულია, რომ ნიკოლოზ ბიბილაშვილს აღენიშნებოდა ჰემატომა თავის არეში, ასევე უჩიოდა ტკივილებს წელისა და თავის არეში, რაზედაც სახალხო დამცველის რწმუნებულებმა შეადგინეს ოქმი.

2009 წლის 13 მაისს სახალხო დამცველმა ნიკოლოზ ბიბილაშვილთან დაკავშირებით მის ხელთ არსებული მტკიცებულებები გადააგზავნა საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მთავარ პროკურატურაში, წინასწარი გამოძიების დანებების მიზნით.

მთავარი პროკურატურის ადამიანის უფლებათა დაცვის სამმართველოს უფროსის №გ18.062009/12 საპალსუხო წერილში აღნიშნულია:

„სასჯელალსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს სასჯელალსრულების დეპარტამენტის №8 საპრობაციო პატიმარ ნიკოლოზ ბიბილაშვილისათვის ფიზიკური შეურაცხყოფის მიყენების ფაქტთან დაკავშირებით, 2009 წლის 28 მაისს საქართველოს მთავარი პროკურატურის საგამოძიებო ნაწილში დაიწყო წინასწარი გამოძიება სისხლის სამართლის №081090105 საქმეზე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 333-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებით.

დ) სანდრო ვეშაგურის და აკაკი აფციაურის საქმე

2009 წლის 11 მაისს სანდრო ვეშაგურმა და აკაკი აფციაურმა ახსნა-განმარტება მისცეს სახალხო დამცველის რწმუნებულებს. ახსნა-განმარტებაში აღნიშნულია:

2009 წლის 5 მაისს სანდრო ვეშაგური და აკაკი აფციაური იმყოფებოდნენ საბრძოლო რეინჯერთა ბატალიონის ნაწილში (ორთაჭალა, თბილისი). ამ დროს ბატალიონში მყოფ პირებს იარაღის აღება და შემდგომი მითითებების შესაბამისად მოქმედება უბრძანეს. ბრძანების მიღების შემდეგ იარაღი ჩააბარეს. ბატალიონის მეთაური ლევან ამირიძე ტელეფონით დაუკავშირდა ბატალიონის რიგით ჯლუნიაშვილს და მუხროვანის ბაზაზე მისვლა უბრძანა. სანდრო ვეშაგური, აკაკი აფციაური და კიდევ ხუთი ჯარისკაცი მივიდა მუხროვანის სამხედრო ბაზაზე. ლევან ამირიძემ უბრძანა მათ ყაზარმაში შესვლა და შემდგომი მითითებისათვის ლოდინი. დაახლოებით 30-40 წუთში ლევან ამირიძემ დარეკა რიგით ჯლუნიაშვილთან და რეინჯერებს მუხროვანის სამხედრო ბაზის დატოვება უბრძანა. 7 ჯარისკაცი: ვეშაგური, ჯლუნიაშვილი, მოსულიშვილი, ოდიკაძე, აფციაური, ოქრუაშვილი და ამირიძე წავიდნენ სოფელ უჯარმაში. ვინაიდან თბილისისაკენ მიმავალი გზები გადაკეტილი იყო, ჯარისკაცები არ ელოდნენ საღამოს 6 საათამდე თბილისისკენ გამგზავრებას, თუმცა ტრანსპორტი არც 18:00 საათის შემდეგ გამოჩნდა. გიორგი ამირიძე ტელეფონით დაუკავშირდა თავის ნათესავს და უჯარმაში თავისი კუთვნილი სამარშრუტო ტაქსის ჩაყვანა სთხოვა. სამარშრუტო ტაქსი სოფელ უჯარმაში დაახლოებით 19 საათსა და 30 წუთზე გამოჩნდა, თუმცა, იქიდან სპეცდანიშნულების რაზმის მეზობლები გადმოვიდნენ. აკაკი აფციაურის განმარტებით, სპეცრაზმელებმა ჰაერში ცეცხლი გახსნეს. რეინჯერებს მათთვის წინააღმდეგობა არ გაუწევიათ. ამის მიუხედავად, სპეცრაზმელები ფიზიკურ და სიტყვიერ შეურაცხყოფას აყენებდნენ სამხედროებს. დაკავებული რეინჯერები თბილისში, „მოდულის“ შენობაში გადაიყვანეს.

2009 წლის 13 მაისის წამების, ძალადობისა და გამოხატული სტრესული ზემოქმედების მსხვერპლთა ფსიქორეაბილიტაციის ცენტრ „ემპათიას“ სამედიცინო მონიტორინგის ანგარიშიდან ირკვევა, რომ აკაკი აფციაურს დაუსვეს შემდეგი დიაგნოზი:

„მარჯვენა თვალის სკლერის ინიციაცია, ზედა მარჯვენა საჭრელი კბილის მოტეხილობა, ქვედა ყბის საჭრელი კბილის მორყევა, სხეულის მრავლობითი დაზიანება, ქალა-ტვინის დაზურული ტრავმა”

იმავე ანგარიშიდან ირკვევა, რომ სანდრო ვეშაგურს დაუსვეს შემდეგი წინასწარი დიაგნოზი:

„კანქვეშა ჰემატომა კეფის მარჯვენა ნახევარში, სხეულის მრავლობითი დაჟეჟილობა, ნაჭდევი სისხლნაჟლენთები, ქალა-ტვინის დაზურული ტრავმა, ვეგეტო-სისხლძარღვოვანი დისტონია.”

სანდრო ვეშაგურის და აკაკი აფციაურის განმარტებით, მათ აღნიშნული დაზიანებები მიიღეს დაკავების მომენტში.

2009 წლის 13 მაისს სახალხო დამცველმა სანდრო ვეშაგურისა და აკაკი აფციაურისათვის ფიზიკური შეურაცხყოფის ფაქტთან დაკავშირებით თავის ხელთ არსებული მასალები გადაუგზავნა საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მთავარ პროკურატურას.

№გ23.06.2009/73 საპასუხო წერილით, საქართველოს მთავარი პროკურატურის ადამიანის უფლებათა დაცვის სამმართველომ სახალხო დამცველს აცნობა, რომ სასჯელაღსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის №8 საპრობაციო პატიმრების, საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს რეინჯერთა ბატალიონის წევრების სანდრო ვეშაგურისა და აკაკი აფციაურისათვის დაკავებისას ფიზიკური შეურაცხყოფის ფაქტთან დაკავშირებით, 2009 წლის 19 მაისს საქართველოს მთავარი პროკურატურის საგამოძიებო ნაწილში დაიწყო წინასწარი გამოძიება სისხლის სამართლის №081090103 საქმეზე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 333-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებით.

ე) გონა ეხვიათს საქმე

გონა ეხვიათს მუშაობს გალის რაიონის სოფელ ნაბაკეში სასწრაფო გამოძახების ექიმად. 2008 წლის 30 იანვარს გონა ეხვიათს იმყოფებოდა ქალაქ ზუგდიდში, ჯანაშიას ქუჩა №5-ში მდებარე სახლში მეუღლესთან და დედასთან ერთად. დაახლოებით 22 საათზე სახლში შევიდნენ პოლიციის თანამშრომლები და იკითხეს ვინმე ბადრი, რომელიც მათი განმარტებით, ჯანაშიას ქუჩა №5-ში მდებარე სახლში იმყოფებოდა. გონა ეხვიათს უთხრა, რომ სახლში არავითარი ბადრი არ იმყოფებოდა. პოლიციამ გონა ეხვიათს საბუთები შეამოწმა და, დაკითხვის მიზნით, პოლიციის განყოფილებაში წაყოლა მოსთხოვა. გონა ეხვიათს ნებაყოფლობით ჩაჯდა პოლიციის მანქანაში. გზად პოლიციელებმა გონა ეხვიათს სამსახურის შესახებ ჰკითხეს, როდესაც პოლიციელებმა პასუხი მიიღეს, გონა ეხვიათს სიტყვიერ შეურაცხყოფას აყენებდნენ და მოლალატეს უწოდებდნენ. გონა ეხვიათს მიიყვანეს საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სამეგრელო-ზემო სვანეთის სამხარეო შს მთავარი სამმართველოს შენობაში, აიყვანეს მეორე სართულზე და შეიყვანეს ერთ-ერთი კაბინეტში, სადაც იმყოფებოდა ორი პირი. ერთს ეცვა უნიფორმა, მეორეს — შავი სამოქალაქო ტანსაცმელი. ამ უკანასკნელმა განუცხადა, რომ იყო სამხარეო პოლიციის უფროსის მოადგილე მეგის ქარდავა. მოგვიანებით, გონა ეხვიათს დროებითი მოთავსების იზოლატორში გადაიყვანეს. მეგის ქარდავამ გონა ეხვიათს უთხრა, რომ სანამ გალის საავადმყოფოს არ აუფეთქებდნენ, მანამდე გალელი ქართველები არ დატოვებდნენ აფხაზეთის ტერიტორიას. მოგვიანებით, ოთახში შემოვიდა ქალარათმისანი მამაკაცი, რომელიც აღმოჩნდა სამეგრელო-ზემო სვანეთის შს სამმართველოს უფროსი თენგიზ გუნავა. ამ უკანასკნელმა გონა ეხვიათს ჰკითხა, გალის საავადმყოფოში გამტაცებლებს ხომ არ მიუყვანიათ დავით ნადარია, რაზეც უარყოფითი პასუხი მიიღო. გაბრაზებულმა თენგიზ გუნავამ ეხვიათს კალამი ესროლა და მოლალატე უწოდა. შემდგომ კი, იქ მყოფ პოლიციელებს გონა ეხვიათს მიუთითა – მოკალითო. ხუთი პოლიციელი მიუახლოვდა გონა ეხვიათს, სკამიდან გადმოაგდეს, ფეხებით და ხელებით სცემდნენ. გონა ეხვიათს გონება დაკარგა. როდესაც მოსულიერდა, გაიგონა, როგორ შევიდა ოთახში ერთ-ერთი პოლიციელი, რომელმაც თქვა, რომ გონა ეხვიათს მშობლები სამმართველოს შენობასთან იყვნენ მისული და შვილთან შეხვედრას ითხოვდნენ. თენგიზ გუნავამ პოლიციელებს განუცხადა, რომ წაეყვანათ გონა ეხვიათს და ზღვაში გადაეგდოთ ისე, რომ კვალი არ დაეტოვებინათ. დაკავებული ჩასვეს მანქანაში, სადაც სამი პოლიციელი იმყოფებოდა. ისინი გონა ეხვიათს სიცოცხლის მოსპობით ემუქრებოდნენ და სცემდნენ. მანქანა გაჩერდა ბოტანიკური ბაღის მიმდებარე ტერიტორიაზე, სადაც გონა ეხვიათს კვლავ სცემეს. ამის შემდეგ, მანქანა ზუგდიდის მიმართულებით დაბრუნდა. პოლიციელები ხშირად საუბრობდნენ მობილური ტელეფონით და ასხენებდნენ კატერს, რომლითაც, მათი თქმით, გონა ეხვიათს ზღვაში უნდა დაეხრჩოთ. მანქანა ქალაქ ზუგდიდის კომბინატის დასახლების შს ქვეგანყოფილებასთან გაჩერდა. ეხვიათს გამოიყვანეს მანქანიდან და ოცი წუთის განმავლობაში მას ქერათმისანი მამაკაცი სცემდა. დაახლოებით სამ საათზე იგი მიიყვანეს ზუგდიდის შს სამმართველოს შენობაში, სადაც მას შეხვედა სამართალდამცავი დამკო გაბუნია. ამ უკანასკნელმა გონა ეხვიათს სთხოვა, მიეცა აღიარებითი ჩვენება, რომ გალის რაიონის სოფელ შამგონადან გატაცებულ ბავშვს მკურნალობდა. გონა ეხვიათს ამაზე უარი განაცხადა. ბოლოს გადაიყვანეს ნარკოლოგიურ განყოფილებაში, თუმცა, ნარკოტიკული საშუალების ზემოქმედების ქვეშ ყოფნის ფაქტი არ დადასტურდა. მიუხედავად ამისა, გონა ეხვიათს შეუდგინეს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ოქმი, თითქოს ეს უკანასკნელი ქალაქ ზუგდიდში ჯანაშიას ქუჩაზე უმისამართოდ იგინებოდა. ზუგდიდის რაიონულმა სასამართლომ წვრილმანი

ხულიგნობის ჩადენისათვის გორა ეხვია ცნო ადმინისტრაციულ სამართალდამრღვევად და შეუფარდა ადმინისტრაციული პატიმრობა 7 დღის ვადით. დროებითი მოთავსების იზოლაციის აღრიცხვის ყურნალში გორა ეხვიას დაზიანებები არ დაფიქსირებულა. 2009 წლის 3 თებერვალს გორა ეხვია გადაიყვანეს ზუგდიდის რესპუბლიკურ საავადმყოფოში. ნეიროქირურგის ჩანაწერში აღნიშნულია: „პაციენტმა მიიღო კომბინირებული ტრავმა, მათ შორის ქალა ტვინის დაზიანებული ტრავმა, ტვინის შერყევა, ავადმყოფი ნაცემია.“

2008 წლის 12 თებერვალს სახალხო დამცველმა მის ხელთ არსებული მასალები გადააგზავნა იმდროინდელ გენერალურ პროკურატურაში. 2008 წლის 18 თებერვალს საქართველოს სახალხო დამცველს გენერალური პროკურატურიდან ეცნობა, რომ 2008 წლის 9 თებერვალს ზუგდიდის რაიონულ პროკურატურაში დაინყო გამოძიება სისხლის სამართლის საქმეზე, სამეგრელო-ზემო სვანეთის სამხარეო სამმართველოში გორა ეხვიას წამების ფაქტზე, დანაშაული – გათვალისწინებული სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹ მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით. გამოძიება დღემდე გრძელდება.

ვ) ალექსი ბახუტოვის საქმე

ალექსი ბახუტოვმა ახსნა-განმარტება მისცა საქართველოს სახალხო დამცველს. ახსნა-განმარტებაში აღნიშნულია, რომ 2007 წლის 27 ივნისს თელავის რაიონის სოფელ ნაფარეულის კრიმინალური პოლიციის თანამშრომლებმა იგი დააკავეს სოფელ ფშაველში, თავის სამუშაო ადგილას, ნათან ზათიაშვილის ფერმაში. პოლიციელები იარაღის მუქარით და ცემით აიძულებდნენ ეთქვა, თუ სად იყო გადამალული ლაშა ჩოფიკაშვილის გვამი. პოლიციელებმა ალექსი ბახუტოვს ხელბორკილები დაადეს და მისი ცემა დაიწყეს. იქვე იმყოფებოდა ალექსი ბახუტოვის მეუღლე ინდირა იზორია, რომლის მიმართულებითაც პოლიციელებმა გაისროლა. ალექსი ბახუტოვი და მისი გერი ირაკლი ციციშვილი ნაფარეულის პოლიციის განყოფილებაში გადაიყვანეს, სადაც გაგრძელდა მათთვის ფიზიკური შეურაცხყოფის მიყენება. ამ დროს ირაკლი ციციშვილმა აღიარა, რომ ლაშა ჩოფიკაშვილი მოკლა მისმა მამინაცვალმა, ხოლო გვამის დამალვაში თავად დაეხმარა. აღიარებითი ჩვენება მისცა ალექსი ბახუტოვმაც. მამინაცვალმა და გერმა ფიზიკური ძალადობის ქვეშ დაასახელეს ის პირებიც, რომლებიც დაეხმარნენ ლაშა ჩოფიკაშვილის გვამის დამალვაში. მეორე დღეს ალექსი ბახუტოვი წაიყვანეს იმ ადგილას, სადაც თითქოს მკვლელიც მოხდა. მითითებულ ადგილას გვამი არ აღმოჩნდა. ამის შემდეგ გაგრძელდა ალექსი ბახუტოვის და ირაკლი ციციშვილის ცემა, რათა დაესახელებინათ ის ადგილი, სადაც გვამი იყო გადამალული. ალექსი ბახუტოვი ვერ უძლებდა ფიზიკურ ზეწოლას და პოლიციელებს სხვადასხვა ადგილზე უთითებდა. ამ დროს ერთ-ერთმა პოლიციელმა ნიხლი ჩაარტყა მუცელში და დაემუქრა, ხოლო სამართალდამცავმა ნუგზარ ზითარიშვილმა ჯოხი დაარტყა კისერში. საბოლოოდ, პოლიციელებმა დაასკვნეს, რომ გვამი მდინარე სტორში იყო გადაგდებული.

სახალხო დამცველისათვის ალექსი ბახუტოვის გერის ირაკლი ციციშვილის მიერ მიცემული ახსნა-განმარტებიდან ირკვევა, რომ 2007 წლის 13 ივნისს მის მამინაცვალსა და ლაშა ჩოფიკაშვილს შორის მოხდა შელაპარაკება ნათან ზათიაშვილის ფერმაში და ბახუტოვმა ჩოფიკაშვილს სახეში გაარტყა. ირაკლი ციციშვილმა ისინი გააშვლა. ამის შემდეგ სმა მინდორში გაგრძელდა. ალექსი ბახუტოვი მინდორში დარჩა, ხოლო ლაშა ჩოფიკაშვილი ფერმაში დაბრუნდა. მეორე დღეს 14:00 საათზე ირაკლი ციციშვილმა კვლავ ნახა ლაშა ჩოფიკაშვილი და მისგან მდინარეში ბანაობის შეთავაზება მიიღო, რაზედაც ირაკლი ციციშვილმა უარი განაცხადა. ამის შემდეგ, ირაკლი ციციშვილს ლაშა ჩოფიკაშვილი აღარ უნახავს. 2007 წლის 18 ივნისს ირაკლი ციციშვილს მიაკითხა ნაფარეულის პოლიციის სამმა თანამშრომელმა. მათ ირაკლი ციციშვილი და ალექსი ბახუტოვი პოლიციაში წაიყვანეს. ირაკლი ციციშვილი შეიყვანეს პოლიციის უფროსის, გორა ნოლაშვილის კაბინეტში. პოლიციის უფროსი დაინტერესდა, თუ რა შელაპარაკება მოხდა ლაშა ჩოფიკაშვილსა და ალექსი ბახუტოვს შორის და როგორ შემოაკვდა ბახუტოვს ჩოფიკაშვილი. ასევე, პოლიციის უფროსი ითხოვდა უკანონო ქმედების ჩამდენი სხვა პირების დასახელებას. დაკითხვის განმავლობაში გორა ნოლაშვილი ორ პოლიციელთან ერთად სცემდა ირაკლი ციციშვილს. ორი საათის შემდეგ ირაკლი ციციშვილი გაათავისუფლეს.

2007 წლის 27 ივნისს გორა ნოლაშვილმა ირაკლი ციციშვილს ნათან ზათიაშვილის კუთვნილ ფერმაში მანქანით მიაკითხა. პოლიციელებმა ირაკლი ციციშვილს განუმარტეს, რომ სოფელ კისისხევში ალექსი ბახუტოვის ძმისშვილთან გადამალული იყო ლაშა ჩოფიკაშვილის გვამი, ამის გამო ირაკლი ციციშვილს სოფელ კისისხევში წასვლა შესთავაზეს. ირაკლი ციციშვილმა განმარტა, რომ კისისხევში გვამის გადამალვის ფაქტი სინამდვილეს არ შეესაბამებოდა. პასუხად ირაკლი ციციშვილმა სახეში მუშტი მიიღო, რის შემდეგაც ნაფარეულის ქვეგანყოფილებისაკენ წაიყვანეს. განყოფილების უფროსის გორა ნოლაშვილის თანდასწრებით ირაკლი ციციშვილი რეზინის ხელკეტით სცემეს. ამის შემდეგ, ირაკლი ციციშვილი წაიყვანეს სოფელ კისისხევში, ალექსი ბახუტოვის ძმისშვილის ზაურ ბახუტოვის სახლში. ამ უკანასკნელმა უარყო თავის სახლში ლაშა ჩოფიკაშვილის გვამის გადამალვის ფაქტი. ამის შემდეგ, პოლიციელები ირაკლი ციციშვილთან ერთად დაბრუნდნენ ნაფარეულის პოლიციაში, სადაც ალექსი ბახუტოვი იყო გადაყვანილი. ამ უკანასკნელს სცემდა გორა ნოლაშვილი. ამის შემდეგ ნაფარეულის ქვეგანყოფილების უფროსმა ირაკლი ციციშვილის ცემა გააგრძელა. ალექსი ბახუტოვმა ითხოვა, შეენწყვიტათ თავისი გერის ცემა, სანაცვლოდ, დანაშაულის საკუთარ თავზე დაბრალების პირობას დებდა. სწორედ ამის შემდეგ, დაასახელა ალექსი ბახუტოვმა ლაშა ჩოფიკაშვილის გვამის ადგილსამყოფელი.

2007 წლის 24 აგვისტოს თელავის რაიონულმა სასამართლომ ალექსი ბახუტოვი დამნაშავედ ცნო განზრახ მკვლელობისათვის და შეუფარდა ექვსი წლით თავისუფლების აღკვეთა. 2007 წლის 20 სექტემბერს თელავში გამოჩნდა ლაშა ჩოფიკაშვილი. ამ უკანასკნელმა ნაცნობისაგან შეიტყო თავისი „გარდაცვალების“ ამბავი. მთელი ამ დროის განმავლობაში ლაშა ჩოფიკაშვილი ნაწინდარში მწყემსად მუშაობდა. 2007 წლის 22 ნოემბერს კახეთის საოლქო პროკურატურამ ბრალსა და სასჯელზე საპროცესო შეთანხმება გააფორმა ალექსი ცოციაშვილთან, ვეფხია ხაჩოშვილთან და ასლან გარუაშვილთან. აღნიშნული ადამიანები წამების დროს დაასახელა ალექსი ბახუტოვი. საპროცესო შეთანხმება იმავე დღეს დაამტკიცა თელავის რაიონულმა სასამართლომ. არსებითი განხილვის გარეშე გამოტანილი განაჩენით, ზემოხსენებული სამი პირი დამნაშავედ იქნა ცნობილი ცოცხალი ლაშა ჩოფიკაშვილის გვამის გადამალვაში.

ალექსი ბახუტოვის ფიზიკური დაზიანებები დასტურდება ყვარლის რაიონის დროებით იზოლატორში განთავსებულ დანაშაულის ჩადენაში ეჭვმიტანილ პირთა აღრიცხვის ჟურნალიდან, სადაც აღნიშნულია, რომ 2007 წლის 27 ივნისს დაკავებული ალექსი ბახუტოვი შეყვანილი იქნა შემდეგი დაზიანებებით: „მარჯვენა თვალის ქუთუთო ჩაშავებული, ცხვირზე ნაკანრი და მარცხენა მხარზე ნაკანრი. 2007 წლის 29 ივნისს თბილისის №5 საპრობილეში შეყვანისას მას აღენიშნებოდა მუქი შინდისფერი სისხლჩაქცევა მარცხენა თვალის ბუდის არეში, მარცხენა ბეჭსა და მარჯვენა თეძოს ფრთის მიდამოში“.

2007 წლის 19 დეკემბერს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ ახლად აღმოჩენილი გარემოების საფუძველზე, საქართველოს გენერალური პროკურორის შუამდგომლობით გააუქმა ალექსი ბახუტოვის მიმართ დამდგარი თელავის რაიონული სასამართლოს განაჩენი. 2008 წლის 23 იანვარს ალექსი ბახუტოვსა და თელავის საოლქო პროკურატურის პროკურორს შორის გაფორმდა საპროცესო შეთანხმება. 2008 წლის 24 იანვარს საპროცესო შეთანხმება არსებითი განხილვის გარეშე დამტკიცებული იქნა თელავის რაიონული სასამართლოს განაჩენით. ალექსი ბახუტოვი დამნაშავედ იქნა ცნობილი ლაშა ჩოფიკაშვილის მკვლელობის მცდელობაში (სისხლის სამართლის კოდექსის მე-19, 108-ე მუხლები). ამავე კოდექსის 55-ე მუხლის გამოყენებით, ალექსი ბახუტოვს განესაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა 5 წლამდე. სსკ-ის 50-ე მუხლით, განესაზღვრა 1 წელი, ხოლო დარჩენილი 4 წელი შეეცვალა პირობითი მსჯავრით და გამოსაცდელ ვადად დაუდგინდა 5 წელი.

ზ) ხვიჩა მილდიანის, გოჩა მილდიანის და ლაშა ხორგუანის საქმე

2007 წლის 18 თებერვალს შსს სპეციალურმა ოპერატიულმა დეპარტამენტმა მესტიის რაიონის სოფელ ჯორკვალთან ჩაატარა სპეცოპერაცია: ნარკოტიკული საშუალების, იარაღისა და საბრძოლო მასალის შექმნა-შენახვა-გადაზიდვისათვის დააკავეს სამი პირი: ხვიჩა მილდიანი, გოჩა მილდიანი და ლაშა ხორგუანი.

ამასთან დაკავშირებით, სახალხო დამცველს ახსნა-განმარტება მისცეს გოჩა და ხვიჩა მილდიანებმა. მათი თქმით, 2007 წლის 18 თებერვალს ისინი ჩასხდნენ ავტომანქანა „ვილისში“ მესტიის რაიონის სოფელ ცხუმართან. სოფელ ეცერთან მგზავრებს შეუერთდა კიდევ ხუთი პირი, რომელთაგან არც ერთს არ იცნობდნენ. სოფელ ჯორკვალთან ავტომანქანა „ვილისი“ პოლიციამ გააჩერა. პოლიციამ გამოარჩია ძმები მილდიანები და სოფელ ეცერში ამოსული ერთ-ერთი მგზავრი ლაშა ხორგუანი და გაჩხრიკა ისინი. ჩხრეკისას მათ რაიმე კანონით აკრძალული ნივთი ვერ აღმოუჩინეს. ამის შემდეგ, მილდიანებს და ლაშა ხორგუანს ტელეფონის ნომრები ჰკითხეს. როდესაც ლაშა ხორგუანმა თავისი ტელეფონის ნომერი წარმოთქვა, ავტომანქანა „ნივიდან“ პოლიციელი გადმოვიდა, რომელმაც ლაშა ხორგუანს უთხრა, „ვის აგინებდი წუხელ.“ ამის შემდეგ გოჩა და ხვიჩა მილდიანები, ასევე ლაშა ხორგუანი, დააყენეს ავტომანქანა „ნივასთან“ და ჯიბიდან ამოუღეს ნარკოტიკული საშუალება. რაც შეეხება ხვიჩა მილდიანს, მისი კუთვნილი ჩანთიდან ამოიღეს ხელყუმბარები. ხვიჩა და გოჩა მილდიანები განმარტავენ, რომ ხელყუმბარები და ცეცხლსასროლი იარაღი მათ არ ეკუთვნოდათ და ადგილი ჰქონდა მტკიცებულებათა ფაბრიკაციას. ძმები მილდიანები და ლაშა ხორგუანი მანქანაში ჩასვეს, სადაც მილდიანების განმარტებით, გაუკეთეს ნარკოტიკული საშუალება. დაკავებულებმა არც 2007 წლის 18 თებერვალს, დაკითხვისას, აღიარეს ბრალი და არც 2007 წლის 20 თებერვალს, ნარკოტიკული საშუალების მოხმარების გამო ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 45-ე მუხლის საფუძველზე ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განხილვისას, ცნეს თავი დამნაშავედ.

გოჩა მილდიანს და ლაშა ხორგუანს ბრალი დაედოთ დიდი ოდენობით ნარკოტიკული საშუალების უკანონო დამზადება-წარმოება-შექმნა-შენახვასა და გადაზიდვაში, ქმედება – გათვალისწინებული სისხლის სამართლის კოდექსის 260-ე მუხლის მეორე ნაწილით, ასევე, პოლიციისათვის ჯგუფური წინააღმდეგობის განევაში, ქმედება – გათვალისწინებული სისხლის სამართლის კოდექსის 353-ე მუხლის მეორე ნაწილით. ამას გარდა, ხვიჩა მილდიანის მიმართ დამატებით ინკრიმინირებული იქნა საბრძოლო მასალის უკანონო ტარება, ქმედება გათვალისწინებული სისხლის სამართლის კოდექსის 236-ე მუხლის მეორე ნაწილით.

2007 წლის 18 თებერვალს, სამეგრელო-ზემო სვანეთის მთავარი სამმართველოს სამმა თანამშრომელმა, მონმის სახით დაკითხვისას განაცხადა, რომ სამივე პირი პოლიციის მისამართით უშვერი სიტყვებით იგინებოდა და მათ წინააღმდეგობას უწევდა. ხოლო 2007 წლის 20 თებერვალს, დაკითხვისას, იმავე მონმებმა გა-

ნაცხადეს, რომ პოლიციას წინააღმდეგობას მხოლოდ ლაშა ხორგუანი უწევდა. მათი თქმით, ძმებ მილდიანებს პოლიციისათვის წინააღმდეგობა არ გაუწევიათ.

სახალხო დამცველს ახსნა-განმარტება მისცა მოქალაქე ჯ.გვეტაძემ. მისი განმარტებით, 2007 წლის 17 თებერვალს ლამით იმყოფებოდა თავის ნათესავებთან მესტიის რაიონის სოფელ ეცერში სუფრაზე. მასთან ერთად იყო ლაშა ხორგუანი. სუფრაზე ერთ-ერთმა ახალგაზრდამ ლაშა ხორგუანს სთხოვა მობილური ტელეფონი. ახალგაზრდამ დარეკა, თუმცა, სხვაგან მოხვდა. ვინაიდან უკვე გვიანი იყო, ტელეფონის ზარმა ადრესატი გააღიზიანა და ახალგაზრდა მამაკაცს სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაყენა. მამაკაცმა თავისი ზარის ადრესატს შეურაცხყოფითვე უპასუხა. ლაშა ხორგუანმა თავისი ტელეფონი გამოართვა ახალგაზრდას და უცნობ აბონენტს ბოდიში მოუხადა, თუმცა, მან ლაშა ხორგუანსაც მიაყენა სიტყვიერი შეურაცხყოფა და დაემუქრა, რომ მეორე დღეს შეხვდებოდა.

სახალხო დამცველს ახსნა-განმარტება მისცა ახალგაზრდამ, რომელმაც ლაშა ხორგუანის ტელეფონიდან განახორციელა ზარი. სახალხო დამცველმა, უსაფრთხოების მიზნებიდან გამომდინარე, მისი ვინაობა კონფიდენციალური დატოვა. ახალგაზრდამ განმარტა, რომ ტელეფონიდან ზარი გაუშვა ნომერზე: 899535341, თუმცა ტელეფონი პირველივე გაშვებული ზარის შემდეგ გათიშა. 2-3 წუთის გასვლის შემდეგ, 899535341 ნომრიდან დაირეკა ლაშა ხორგუანის ტელეფონის ნომერზე. ახალგაზრდამ უპასუხა შემომავალ სატელეფონო ზარს. ტელეფონით საუბრობდა ქალბატონი, რომელმაც იკითხა ზარის გამშვების ვინაობა და უკმაყოფილება გამოხატა გვიან განხორციელებული ზარის გამო. ახალგაზრდამ ბოდიში მოიხადა. მიუხედავად ამისა, ქალბატონი დაემუქრა მოსაუბრეს და ტელეფონი მამაკაცს გადასცა. ამ უკანასკნელმა ახალგაზრდას მიაყენა სიტყვიერი შეურაცხყოფა, რასაც იმავე შინაარსის პასუხი მოჰყვა. რამდენიმე წუთის შემდეგ, 899535341 ნომრიდან ზარი განმეორდა და მამაკაცმა მოსაუბრის ვინაობა იკითხა. ლაშა ხორგუანის ტელეფონით მოსაუბრემ ზარის ავტორს კითხვა დაუბრუნა, რაზეც მოსაუბრემ უპასუხა, რომ ირაკლი იყო და მეორე დღეს მის კაბინეტში მოუწვევდათ საუბრის გაგრძელება. ამის შემდეგ ლაშა ხორგუანის ტელეფონი გათიშა, თუმცა ირაკლიმ ლაშა ხორგუანის ტელეფონზე დარეკა შემდეგი ნომრიდან: 877586363. ამ და სხვა ნომრიდან იმ ლამით რამდენჯერმე განმეორდა სატელეფონო ზარები.

სახალხო დამცველი აღნიშნავს, რომ ნომერი 899535341 ეკუთვნოდა „ნატოს“ საინფორმაციო ცენტრის იმდროინდელ ხელმძღვანელს, ამჟამად ტელეკომპანია „იმედის“ წამყვანს ნანუკა ჟორჟოლიანს, ხოლო 877586363 - მის მეუღლეს, შინაგან საქმეთა სამინისტროს ოპერატიული დეპარტამენტის უფროსს ერეკლე კოდუას.

სახალხო დამცველი აცხადებს, რომ ახალგაზრდას, რომელმაც ნანუკა ჟორჟოლიანთან თავდაპირველად განახორციელა ზარი, ტელეფონის ნომერი თავად ნანუკა ჟორჟოლიანმა მისცა. ეს უკანასკნელი აშუქებდა სამართალდამცავების მიერ მესტიის რაიონის სოფელ ეცერში აფრასიძეების სამარხიდან ძვლების ამოღების ფაქტს და სწორედ მაშინ მისცა თავისი ტელეფონის ნომერი სოფელ ეცერის მაცხოვრებლებს, იმ მოტივით, რომ საინტერესო ახალი ამბების შემთხვევაში აღნიშნულ ნომერზე დაუკავშირდებოდნენ. ახალგაზრდა, რომელმაც ზარი განახორციელა ლაშა ხორგუანის ტელეფონით და ნანუკა ჟორჟოლიანი ხშირად უკავშირდებოდნენ ერთმანეთს, ძირითადად მოკლე ტექსტური შეტყობინებების საშუალებით.

სახალხო დამცველის განმარტებით, ლაშა ხორგუანი სოფლის შენობაში დაექვემდებარა წამებას. კერძოდ, მას თავში ურტყამდნენ წყლით სავსე პლასტმასის ბოთლებს, ხოლო რამდენიმე ბოთლი თავზე გადაამტვრიეს. დაკითხვისას ლაშა ხორგუანისაგან ითხოვდნენ იმ პიროვნების ვინაობის დასახელებას, რომელიც თავდაპირველად დაუკავშირდა ნანუკა ჟორჟოლიანს. წამების მიუხედავად, ლაშა ხორგუანმა ზემოხსენებული ახალგაზრდა არ გაათქვა.

შინაგან საქმეთა სამინისტროს ადამიანის უფლებათა დაცვის და მონიტორინგის სამმართველოს დროებითი მოთავსების იზოლატორის დაკავებულ პირთა გარეგანი დათვალიერების ოქმში აღწერილია, რომ ლაშა ხორგუანს სახეზე აღენიშნებოდა დაზიანებები.

დაკავებამდე ლაშა ხორგუანის ტელეფონი ისმინებოდა სოფელ ჯორკვალის მონაკვეთზე არსებული სატელეფონო ანძების საშუალებით. 2007 წლის 18 თებერვალს ლაშა ხორგუანმა დარეკა „ვილისის“ მძღოლთან და შეატყობინა, რომ ორ ადამიანთან ერთად აპირებდა თბილისში გამგზავრებას. ლაშა ხორგუანი ასევე დაინტერესდა მოიძებნებოდა თუ არა მანქანაში სამი ადამიანის ადგილი. სახალხო დამცველი გამოთქვამს ვარაუდს, რომ სწორედ ამ საუბრით იქნა დადგენილი ირაკლი კოდუას მიერ, ლაშა ხორგუანის თბილისში გამგზავრების სურვილი და მისი თანამგზავრების რაოდენობაც. სატელეფონო საუბრიდან პოლიციამ გაიგო, რომ ხორგუანს ორი თანამგზავრი ახლდა, მაგრამ არ იცოდნენ, ვინ იყვნენ ისინი და დაკავების დროს ახალგაზრდობის ნიშნით გამოარჩიეს ხვიჩა და გოჩა მილდიანები.

გოჩა და ხვიჩა მილდიანები, ასევე ლაშა ხორგუანი ცნეს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევებზე და საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 45-ე მუხლით გათვალისწინებული ქმედების (ნარკოტიკული საშუალების მოხმარება) ჩადენისათვის და შეუფარდეს ჯარიმა, თითოეულს 500 ლარი.

2007 წლის 20 თებერვალს მესტიის რაიონულ სასამართლოში აღკვეთის ღონისძიების საკითხის განხილვისას,

პროკურორმა გოჩა და ხვიჩა მილდიანების მიმართ თავდაპირველ შუამდგომლობაში დაყენებული მოთხოვნა შეცვალა და მათთან გაფორმებული საპროცესო შეთანხმების დამტკიცება მოითხოვა, რაც არსებითი განხილვის გარეშე გამოტანილი განაჩენით იქნა დამტკიცებული. იმავე დღეს, მესტიის რაიონული სასამართლოს ბრძანებით, ლაშა ხორგუანს აღკვეთის ღონისძიების სახით შეეფარდა ორთვიანი წინასწარი პატიმრობა. 2007 წლის 11 აპრილს მესტიის რაიონულმა სასამართლომ არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენით დაამტკიცა ლაშა ხორგუანთან გაფორმებული საპროცესო შეთანხმება.

თ) გიორგი ბექაურის საქმე

2010 წლის 26 თებერვალს საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციას ახსნა-განმარტება მისცა მოძრაობა „რატომის“ აქტივისტმა გიორგი ბექაურმა.

ეს უკანასკნელი დაიბადა დუშეთის რაიონის დაბა ჟინვალში, 2002 წელს ჩააბარა ერქომაიშვილის სახელობის ფოლკლორის კოლეჯში. 2007 წლიდან განეწიანდა მუსიკალურ ჯგუფ „ზუმბა-ლენდში“. 2007 წლიდან 2009 წლამდე გიორგი ბექაური „ზუმბა-ლენდში“ უკრავდა მიხეილ სააკაშვილის მხარდასაჭერად გამართულ კონცერტებზე. 2009 წლის 12 ივნისს თავისი სამოქალაქო პროტესტის გამოსახატავად გაერთიანდა სამოქალაქო წინააღმდეგობის მოძრაობაში „რატომ“. იმავე დღეს ჩაატარა საპროტესტო ხასიათის კონცერტი.

2009 წლის 15 ივნისს გიორგი ბექაურმა მონაწილეობა მიიღო ოპოზიციური ახალგაზრდული ორგანიზაციების საპროტესტო შეკრებაში, რომელიც ქალაქ თბილისში, დიღმის მასივში მდებარე მაიაკოვსკის ძეგლიდან დაიწყო. აქციის მონაწილეებმა შეადგინეს იმ ახალგაზრდების სია, რომლებიც მზადყოფნას გამოთქვამდნენ, კონკრეტული კანონდარღვევის არსებობის შემთხვევაში ხელისუფლებას პასუხისგებაში მიეცა. მაიაკოვსკის ძეგლიდან აქციის მონაწილეები დაიძრნენ კორნელი ჩალაძის ქუჩის მიმართულებით, რომლის ბოლოშიც მდებარეობს შინაგან საქმეთა სამინისტროს თბილისის მთავარი სამმართველოს შენობა. შეკრების მონაწილეები განთავსდნენ სამმართველოს ლობის მახლობლად და ხმის გამაძლიერებლის გამოყენებით დაიწყეს იმ ადამიანების სახელების კითხვა, რომლებიც მზად იყვნენ, ხელისუფლებას ჩაბარებოდნენ. გიორგი ბექაურს ხელში ეჭირა ტრანსპარანტი წარწერით: „რატომ?“

აქციის დაწყებიდან 20 წუთში სამმართველოს შენობიდან გამოემართნენ ნიღბიანი და უნიღბო პოლიციელები, ნაწილს სამოქალაქო ტანსაცმელი, ხოლო ნაწილს პოლიციის სპეციალური ფორმა ეცვა. გიორგი ბექაურის განმარტებით, სამართალდამცავთა რიცხვი ხუთასამდე აღწევდა. მათ დანახვაზე იგი პირდაპირ მაიაკოვსკის ძეგლის მიმართულებით გაიქცა, თუმცა, მოულოდნელად თავის არეში რეზინის ხელკეტის ძლიერი დარტყმა იგრძნო და გონება დაკარგა. როდესაც გიორგი ბექაური გონზე მოვიდა, გაქცევა სცადა, თუმცა, ფეხზე ვერ წამოდგა და ამიტომ, დამალვის მიზნით, შეეცადა გაჩერებული სამარშრუტო ტაქსის ქვეშ შემძვრალიყო. ამ დროს გიორგი ბექაურს ხელი ჩაავლო 4-მა პოლიციელმა, რომლებმაც მას ხელკეტებით ცემა დაუწყეს. ბოლოს, პოლიციელებმა მიწაზე დაგდებულ გიორგი ბექაურს, რომელიც ფეხზე ვერ დგებოდა და სისხლი სდიოდა, ფეხზე ჯაჭვი მოაბეს და თბილისის მთავარი სამმართველოს შენობისაკენ წაათრიეს. ჯაჭვით თრევისას გიორგი ბექაური თავს მიწაზე ახეთქებდა, ამიტომ ცდილობდა ხელები მიწაზე დაეყრდნო, რათა შეხების წერტილი თავიდან ხელებზე გადაეტანა. პოლიციელები გიორგი ბექაურს ხელებზე ურტყამდნენ, რათა მიწას ხელებით არ შეხებოდა.

ამ მდგომარეობაში გიორგი ბექაური შეიყვანეს თბილისის სამმართველოს შენობის ფოიეში და ძირს დააგდეს იმ ადგილას, სადაც უამრავი ნაცემი აქციის მონაწილე და ჟურნალისტი იმყოფებოდა. პოლიციის უნიღბო თანამშრომლებმა და ნიღბიანმა პირებმა გიორგი ბექაურის ცემა ისევ განაგრძეს. მას ურტყამდნენ ნიხლებს და რეზინის ხელკეტებს. გიორგი ბექაურმა წყალი ითხოვა, თუმცა, ამის მაგივრად მას წყალი შეასხეს. გიორგი ბექაურს თავი და ყბა გახეთქილი ჰქონდა და სისხლი სდიოდა. ფეხზე წამოდგომის ყოველი მცდელობის დროს თავში რეზინის ხელკეტი ხვდებოდა. მოგვიანებით მასთან მივიდა დროებითი მოთავსების იზოლატორის ექიმი (დროებითი მოთავსების იზოლატორი თბილისის სამმართველოს შენობაშია განთავსებული), რომელმაც გიორგი ბექაური მოიკითხა. ექიმმა გიორგი ბექაურს წყალი და „ვალერიანის“ წვეთები დააღვეინა და, სამართალდამცავების ნებართვით, სამმართველოს შენობის საპირფარეოში შეიყვანა, სადაც სისხლი მობანა და ტკივილგამაყუჩებელი წამალი მიაღებინა. ამის შემდეგ გიორგი ბექაური ექიმს დააშორეს და დროებითი მოთავსების იზოლატორისაკენ წაიყვანეს.

გზად იზოლატორისაკენ გიორგი ბექაურს შსს-ს თანამშრომელთა „სირცხვილის კორიდორი“ ელოდა: პოლიციელები ორ ნაწილად გაიყვნენ და ერთმანეთის საპირისპიროდ განთავსდნენ, რითაც შექმნეს ე.წ. „ცოცხალი კორიდორი.“ ორმა სპეციალურ ფორმაში ჩაცმულმა პირმა, რომლებსაც დაკავებული დროებითი მოთავსების იზოლატორისაკენ მიჰყავდათ, იგი ძირს დააგდეს, ფეხებში ხელი მოჰკიდეს და თავდაყირა წაათრიეს. იგი თავს მიწას ურტყამდა და, იმავდროულად, პოლიციელების ნიხლებიც ხვდებოდა. „სირცხვილის კორიდორის“ გავლის შემდეგ გიორგი ბექაური შეიყვანეს დროებითი მოთავსების იზოლატორში, სადაც კვლავ სცემა სამმა პოლიციელმა. ამ დროს გავრცელდა ინფორმაცია, რომ დროებითი მოთავსების იზოლატორში ერთ-ერთი ტელეკომპანიის გადამღები ჯგუფი აპირებდა მისვლას, რის გამოც გიორგი ბექაური საპირფარეოში გად-

ამაღეს. რეზინის ხელკეტებით ცემის შედეგად მან სისხლი აღებინა, ამიტომ იგი ლუდუშაურის სახელობის ეროვნულ სამედიცინო ცენტრში გადაიყვანეს.

გიორგი ბექაურზე გაცემულ სააქციო საზოგადოება აკად. ო.ლუდუშაურის სახელობის ეროვნული სამედიცინო ცენტრის სტაციონარის №3440 ავადმყოფის სამედიცინო ბარათში აღნიშნულია:

„ქალა ტვინის დაზარული ტრავმა, თავის ტვინის შერყევა, დაუყუილი ჭრილობები თხემისა და მარცხენა თეძოს მიდამოში, მარჯვენა კოჭ-წვივის მიდამოში ნაფლეთოვანი ჭრილობა.“

ი) მერაბ ჭიქაშვილის საქმე

2010 წლის 19 თებერვალს საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციას ახსნა-განმარტება მისცა მერაბ ჭიქაშვილმა.

მერაბ ჭიქაშვილი დაიბადა 1976 წლის 3 ნოემბერს. 2000 წელს დაამთავრა შოთა რუსთაველის სახელობის თეატრისა და კინოს ინსტიტუტი. მერაბ ჭიქაშვილი პროფესიით მსახიობია. 2001 წლიდან არის პოლიტიკური პარტია „ახალი მემარჯვენეების“ წევრი. 2006-2008 წლებში მუშაობდა საქართველოს საზოგადოებრივ მაუწყებელში დოკუმენტური ფილმების გამხმომავანებლად. მერაბ ჭიქაშვილმა გაახმოვანა ცნობილი დოკუმენტური ფილმი „ნომბრიდან-ნომბრამდე.“ საზოგადოებრივი მაუწყებლიდან გათავისუფლების შემდეგ, 2008 წლის სექტემბრის თვიდან შეწყვიტა კავშირი „ახალ მემარჯვენეებთან“ და 2008 წლის დეკემბერში, თანამოაზრეებთან ერთად, დააფუძნა ახალგაზრდული წინააღმდეგობის მოძრაობა „რატომ“, რომელიც საქართველოს ხელისუფლების მიმართ კრიტიკული დამოკიდებულებით გამოირჩევა.

მერაბ ჭიქაშვილი მოძრაობა „რატომის“ სხვა აქტივისტებთან ერთად ჩაერთო 2009 წლის 9 აპრილს დაწყებულ სამთვიან საპროტესტო აქციაში.

2009 წლის 12 ივნისს რამდენიმე პოლიტიკურ აქტივისტთან ერთად დააკავეს მოძრაობა „რატომის“ ერთ-ერთი დამფუძნებელი დავით ფაცაცია. ეს უკანასკნელი მონაწილეობდა იმავე დღეს პარლამენტის შენობის წინ გამართულ აქციაში, სადაც დემონსტრანტებმა პარლამენტის წევრებს კვერცხები ესროლეს. დაკავებული დავით ფაცაცია ადმინისტრაციულ პასუხისგებაში მისცეს. დავით ფაცაცია და 2009 წლის 12 ივნისის ფაქტთან დაკავშირებით ადმინისტრაციულ პატიმრობაში მყოფი სხვა პირებისათვის სოლიდარობის გამოცხადების მიზნით, ახალგაზრდული ოპოზიციური ორგანიზაციების წარმომადგენლებმა თბილისის შს მთავარი სამმართველოს წინ საპროტესტო შეკრება განიზრახეს.

შეკრება 2009 წლის 15 ივნისს 14:00 საათზე ქალაქ თბილისში, დიღმის მასივში, მაიაკოვსკის ძეგლის წინ დაიწყო. ამის შემდეგ დემონსტრანტები ძეგლის მოპირდაპირე მხარეს განთავსებული თბილისის შს მთავარი სამმართველოსაკენ დაიძრნენ. შეკრებაში მონაწილეობდა დაახლოებით 100-120 ადამიანი. შენობასთან მისულმა დემონსტრანტებმა ხმის გამაძლიერებელი შეკრების იმ მონაწილეთა სახელების კითხვა დაიწყეს, რომლებიც მზადყოფნას გამოთქვამდნენ, დავით ფაცაცია და სხვა დაპატიმრებული ახალგაზრდების გვერდით აღმოჩენილიყვნენ.

შეკრების მიმდინარეობისას, ორივე მხრიდან — დიღმის ავტომაგისტრალისა და თბილისის სააპელაციო სასამართლოს შენობის ეზოდან ხმაურით გამოემართნენ პოლიციელები. აღნიშნულ მოქმედებას წინ არ უძლოდა გაფრთხილება შეკრების შეწყვეტის თაობაზე. სამართალდამცავებმა ძალის გამოყენებით შეკრების დაშლა დაიწყეს. საპატრულო პოლიციის დეპარტამენტის თბილისისა და მცხეთა-მთიანეთის სამმართველოს უფროსი გიორგი გეგეჭკორი იმ დროს მიუახლოვდა მერაბ ჭიქაშვილს, როდესაც ეს უკანასკნელი არეულობის შედეგად ნაქცეულ უცნობ გოგონას ფეხზე აყენებდა. გიორგი გეგეჭკორმა ქამრით დაიჭირა მერაბ ჭიქაშვილი და დამორჩილებისაკენ მოუწოდა. მერაბ ჭიქაშვილმა უთხრა, რომ თავში ტრავმა ჰქონდა მიღებული და ამ მიმართულებით ზემოქმედებისაგან თავის შეკავება მოითხოვა. მერაბ ჭიქაშვილი გიორგი გეგეჭკორმა სააპელაციო სასამართლოს შენობის ეზოში შეიყვანა და იქ მყოფ პოლიციელებს მოუწოდა, დაკავებულისათვის თავში არ ეცემათ. ნიღბიანმა სპეცრაზმელებმა მერაბ ჭიქაშვილი ტროტუარზე დასვეს და ნიხლებით ცემა დაუწყეს. მას მობილური ტელეფონის ამოღებას და ძირს დადებას სთხოვდნენ. მერაბ ჭიქაშვილი მოთხოვნას დაემორჩილა.

ამის შემდეგ მერაბ ჭიქაშვილი შეიყვანეს თბილისის შს სამმართველოს შენობაში, სადაც სამართალდამცავებს ე.წ. „სირცხვილის კორიდორი“ ჰქონდათ მოწყობილი. მერაბ ჭიქაშვილმა გაიარა სამოქალაქო და პოლიციელის ფორმაში გამოწყობილი პირების კორიდორში, სადაც ორივე მხრიდან ერთდროულად ურტყამდნენ რეზინის ხელკეტებს და ნიხლებს. კორიდორის დასრულებამდე მერაბ ჭიქაშვილმა გონება დაკარგა. უგონო მდგომარეობაში შეათრიეს თბილისის შს მთავარი სამმართველოს შენობის ფოიეში. როდესაც გონს მოვიდა, მან შენიშნა ფოიეს იატაკზე დაყრილი 40-50 ადამიანი, მათ შორის, მიშა მესხი, დაჩი ცაგურია და გიორგი ბექაური. ამ უკანასკნელს თავიდან სისხლი სდიოდა. მერაბ ჭიქაშვილს ჩამოართვეს მობილური ტელეფონი და ფოტოსურათები გადაუღეს. ამის შემდეგ ის შეიყვანეს დროებითი მოთავსების იზოლატორში, სადაც შეადგინეს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ოქმი. ბოლოს მერაბ ჭიქაშვილი წარადგინეს თბილისის საქალაქო სასამართლოში.

2010 წლის 15 ივნისის თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის (მოსამართლე ნათია ჯორბენაძე) დადგენილებით, მერაბ ჭიქაშვილი ცნობილი იქნა ადმინისტრაციულ სამართალდამრღვევად ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე (წვრილმანი ხულიგნობა) და 173-ე (სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლის კანონიერი მოთხოვნის ბოროტი დაუმორჩილებლობა) მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის და ადმინისტრაციული სახდელის ზომად განესაზღვრა პატიმრობა 30 დღის ვადით.

2009 წლის 23 ივნისის წამების, ძალადობის და გამოხატული სტრესული ზემოქმედების მსხვერპლთა ფსიქორეაბილიტაციის ცენტრ „ემპათიას“ მიერ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს დროებითი მოთავსების №2 იზოლატორში ჩატარებული სამედიცინო მონიტორინგის ანგარიშიდან ირკვევა, რომ მერაბ ჭიქაშვილს დაუდგინდა შემდეგი წინასწარი დიაგნოზი:

ქალა-ტვინის დახურული ტრავმა, თავის ტვინის შერყევა, შფოთვით-დეპრესიული რეაქცია სტრესზე, სხეულის ზოგადი დაჟეჟილობა, სხეულის სხვადასხვა მიდამოს ჰემატომები და ექსკორეაციები.

კ) ვახტანგ მაისურაძის საქმე

ვახტანგ მაისურაძე დაიბადა 1986 წლის 20 სექტემბერს ქალაქ სოხუმში. 2007 წელს დაამთავრა ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საერთაშორისო ურთიერთობის ფაკულტეტი. არის ისტორიის მასწავლებელი. 2008 წლის ნოემბრიდან გახდა ახალგაზრდული წინააღმდეგობის მოძრაობა „რატომის“ აქტივისტი.

2009 წლის 12 ივნისს საქართველოს პარლამენტის წინ აქციის მონაწილეებსა და დემონსტრანტებს შორის მოხდა ინციდენტი. ამის შედეგად დაშავდა ვახტანგ მაისურაძის მეგობარი დავით ფაცაცია, რომელიც მოგვიანებით დააკავეს და ადმინისტრაციულ პასუხისგებაში მისცეს.

2009 წლის 15 ივნისს ვახტანგ მაისურაძე იმყოფებოდა საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს თბილისის მთავარი სამმართველოს წინ გამართულ აქციაზე, სადაც შეკრების მონაწილეები აპროტესტებდნენ დაკავებულების, მათ შორის, დავით ფაცაციას დაპატიმრებას. საპროტესტო აქციის მონაწილეებმა წაიკითხეს თავიანთი ბიოგრაფიული მონაცემები და სამართალდამცავებს ურჩიეს, ჩამოთვლილ მონაწილეთა დაკავება კანონის დაცვით.

შეკრების დაწყებიდან 10-15 წუთის გასვლის შემდეგ, სამმართველოს შენობიდან, ასევე თბილისის სააპელაციო სასამართლოს ეზოდან გამოვარდნენ სამოქალაქო და პოლიციის ფორმაში ჩაცმული პირები. მათ უმრავლესობას სახეზე ეკეთა ნიღბები. აღნიშნული ადამიანები საპროტესტო აქციის მონაწილეებისაკენ გაემართნენ. შეკრების მონაწილეებმა გაქცევა სცადეს, თუმცა, საპირისპირო მხრიდან ფორმაში ჩაცმული სხვა პირები გამოჩნდნენ და აქციის მონაწილეები ალყაში მოაქციეს. ვახტანგ მაისურაძე იმ ხიდისკენ გაიქცა, რომელიც სააპელაციო სასამართლოსა და თბილისის სამმართველოს შორის მდებარეობს. ამ დროს მას დაენია პოლიციის თანამშრომელი და თავში რეზინის ხელკეტი ჩაარტყა. ვახტანგ მაისურაძე ძირს დავარდა. ამის შემდეგ მას მისცვივდნენ სამართალდამცავები და მისი ცემა დაიწყეს. ვახტანგ მაისურაძე ითხოვდა, რომ არ დაერტყათ თავში, საიდანაც სისხლი სდიოდა. სახეში დარტყმის შემდეგ ვახტანგ მაისურაძეს თვალთ დაუბნელდა, რის შემდეგაც პოლიციელებმა მას თავი დაანებეს. ვახტანგ მაისურაძე შეეცადა თბილისის მთავარი სამმართველოს შენობის მიმდებარე ტერიტორია დაეტოვებინა, თუმცა ფეხზე წამოდგომა ვერ შეძლო, ამიტომ სააპელაციო სასამართლოს ეზოსაკენ ფორთხვით წავიდა. ამ დროს ვახტანგ მაისურაძე გადაეყარა სააპელაციო სასამართლოდან მომავალ პოლიციელთა ახალ ნაკადს, რომლებმაც მისი ხელკეტებით ცემა დაიწყეს. ვახტანგ მაისურაძემ დაინახა საპატრულო პოლიციის დეპარტამენტის თბილისისა და მცხეთა-მთიანეთის მთავარი სამმართველოს უფროსი გიორგი გეგეჭკორი, რომელმაც თავის ხელქვეითებს უბრძანა, იგი სააპელაციო სასამართლოს ეზოში შეეყვანათ. სააპელაციო სასამართლოს ეზოში ვახტანგ მაისურაძეს ფიზიკურ შეურაცხყოფას აღარ აყენებდნენ. მას ჩამოართვეს მობილური ტელეფონი. სააპელაციო სასამართლოს ეზოში ვახტანგ მაისურაძემ შენიშნა აქციის ბევრი მონაწილე, ერთ-ერთს პოლიციელებმა ნიხლი ჩაარტყეს. დაკავებულებს ემუქრებოდნენ, დასცინოდნენ და „პუტინის აგენტებს“ უწოდებდნენ. 10 წუთის გასვლის შემდეგ ვახტანგ მაისურაძე და სააპელაციო სასამართლოს შენობაში მყოფი სხვა პირები გადაიყვანეს თბილისის მთავარი სამმართველოს შენობაში. სამმართველოს შენობასა და სააპელაციო სასამართლოს შორის მდებარე ხიდზე გადასვლისას ვახტანგ მაისურაძესთან მივიდა პოლიციის რამდენიმე თანამშრომელი, ფეხებსა და წვივებში რეზინის ხელკეტები დაარტყეს. ვახტანგ მაისურაძის თანმხლებმა პოლიციელებმა მოითხოვეს, შეეწყვიტათ მისთვის ფიზიკური შეურაცხყოფის მიყენება, რასაც დაემორჩილნენ.

მაისურაძე შეიყვანეს თბილისის შს მთავარი სამმართველოს შენობის ეზოში. 50-60 პოლიციელი გაიყო ორ ჯგუფად და განთავსდა ერთმანეთის პირისპირ, მათ „სირცხვილის კორიდორი“ მოაწყვეს. კორიდორის გავლისას ვახტანგ მაისურაძეს ურტყამდნენ რეზინისა და რკინის ხელკეტებს. შემდეგ იგი შეიყვანეს სამმართველოს შენობის ფოიეში, სადაც თავისი ნაცემი თანამოაზრეები იხილა.

ვახტანგ მაისურაძეს შეუდგინეს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ოქმი. 2009 წლის 15 ივნისს თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიამ ვახტანგ მაისურაძე სცნო ადმინისტრაციულ სამართალდამრღვევად, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 173-ე მუხლით (სამართალდამცავი ორგანოს კანონიერი წარმომადგენლის კანონიერი მოთხოვნისადმი ბოროტი დაუმორჩილებლობა) გათვალისწინებული ქმედების ჩადენისათვის და ადმინისტრაციული სახდელის ზომად განესაზღვრა ჯარიმა 400 ლარის ოდენობით.

2009 წლის 16 ივნისს თსუ-ს ცენტრალური კლინიკის მიერ გაცემული №5023 ისტორიიდან ირკვევა, რომ ვახტანგ მაისურაძეს დაესვა შემდეგი დიაგნოზი:

„ქალა-ტვინის დახურული ტრავმა, მარცხენა თხემ-კეფის მიდამოს ნახეთქი ქრილობა, ზურგის მიდამოს მრავლობითი ექსკორეაციები.“

ლ) გიორგი ჩითარიშვილის საქმე

გიორგი ჩითარიშვილი დაიბადა 1988 წელს ქალაქ ყვარელში. 2006 წელს ჩააბარა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტზე, ფიზიკური გეოგრაფიის სპეციალობით.

2008 წელს ჩამოაყალიბა სტუდენტური მოძრაობა „ახალგაზრდული.“ ეს უკანასკნელი უნივერსიტეტის ადმინისტრაციას და მის მიმართ ლოიალურად განწყობილ სტუდენტურ თვითმმართველობას დაუპირისპირდა.

2009 წელს გიორგი ჩითარიშვილი გახდა „ერთიანი სტუდენტური ალიანსის“ წევრი და აღნიშნულ ორგანიზაციასთან ერთად სტუდენტებისათვის დაწესებული გადასახადის შემცირების საკითხს ადვოკატირებდა. გარდა ამისა, თანამშრომლობდა სხვადასხვა მოძრაობასთან – „7 ნოემბერი“, „თანასწორობის ინსტიტუტი“, „რატომ“.

2009 წლის 15 ივნისს, დილით, გიორგი ჩითარიშვილი თსუ-ში იმყოფებოდა. თავისი მეგობრებისგან, ბექა ალადაშვილისა (ერთიანი სტუდენტური მოძრაობა) და დაჩი ცაგურისაგან (მოძრაობა „7 ნოემბერი“) შეიტყო, რომ დღის 14.00 საათზე თბილისის შს მთავარი სამმართველოს შენობის წინ იმართებოდა საპროტესტო აქცია, 2009 წლის 12 ივნისს დაკავებული პირებისათვის სოლიდარობის გამოცხადების მიზნით. აქციაზე ერთ-ერთმა დემონსტრანტმა შეკრების მონაწილეთა სახელების კითხვა დაიწყო. ამ დროს დიღმის გზატკეცილიდან და სააპელაციო სასამართლოდან პოლიციელები სირბილითა და ყვირილით გამოემართნენ დემონსტრანტებისაკენ. ისინი აღჭურვილნი იყვნენ ბეისბოლის ჯოხებით და რეზინის ხელკეტებით, ასევე, ბლაგვი საგნებით. სამართალდამცავების დიდ ნაწილს სამოქალაქო ტანსაცმელი ეცვა, მხოლოდ მცირე ნაწილი იყო პოლიციის ფორმაში გამოწყობილი. გიორგი ჩითარიშვილი სააპელაციო სასამართლოსკენ გაიქცა. ამ დროს ერთ-ერთმა პოლიციელმა მას თავში ბლაგვი საგანი ჩაარტყა, რის შედეგადაც გონება დაკარგა. გონზე მოსვლის შემდეგ იგრძნო, რომ დაახლოებით 8-9 ნიღბიანი პირი ბლაგვ საგანს ურტყამდა. ერთ-ერთმა ნიღბიანმა რეზინის ხელკეტის გამოყენებით ხელიდან მოხსნა სანდრო გირგვლიანის ხსოვნის საპატივსაცემო სამაჯური. რეზინის ხელკეტის დარტყმის დროს გიორგი ჩითარიშვილს მობილური ტელეფონი დაუვარდა. ტელეფონის ალება სცადა, მაგრამ პოლიციელმა ფეხით შორს მოისროლა. ამის შემდეგ გიორგი ჩითარიშვილი შეიყვანეს თბილისის შს სამმართველოს შენობის ეზოში, სადაც პოლიციელებს „სირცხვილის კორიდორი“ ჰქონდათ მოწყობილი. აიძულეს, ეს „კორიდორი“ გაეგლო. პოლიციელები ორივე მხრიდან გამეტებით ურტყამდნენ თავისა და მუცლის არეში, იმავდროულად, უცენზურო სიტყვებს წარმოთქვამდნენ. ამის შემდეგ ძირს დააგდეს და ასე განაგრძეს ცემა. მოძალადეები გიორგი ჩითარიშვილს ეუბნებოდნენ, რომ მიხეილ სააკაშვილის წინააღმდეგ მოწყობილ აქციებს ყოველთვის დაშლიდნენ. ფიზიკური ანგარიშსწორება სამმართველოს შენობაშიც გაგრძელდა. ერთადერთ თხოვნაზე, რომ მისთვის წყალი მიეტანათ, უარი მიიღო. შეადგინეს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ოქმი და მასზე ხელის მოწერა სთხოვეს. შემდგომი ფიზიკური შეურაცხყოფის თავიდან ასაცილებლად, ასევე, განცდილი ძალადობის შედეგად გამოწვეული სისუსტის გამო, მან სამართალდარღვევათა ოქმს ხელი მოაწერა. 20 წუთის შემდეგ დაკავებული აქტივისტი თბილისის საქალაქო სასამართლოში გადაიყვანეს. გიორგი ჩითარიშვილი ირწმუნება, რომ პოლიციელები მანქანაში 2008 წლის 5 იანვრის საპრეზიდენტო არჩევნების დროინდელ სააკაშვილის მხარდამჭერ ჰიმნს – „მიმა მაგარიას“ მღეროდნენ.

2009 წლის 15 ივნისს თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიამ (მოსამართლე მირანდა ერემაძე) განიხილა გიორგი ჩითარიშვილის მიმართ შედგენილი ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ოქმი და ის ადმინისტრაციულ სამართალდამრღვევად ცნო. ადმინისტრაციული სახდელის ზომად მას განესაზღვრა ადმინისტრაციული პატიმრობა 30 დღემდე ვადით.

2009 წლის 23 ივნისს საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს თბილისის მთავარი სამმართველოს დროებითი მოთავსების №2 იზოლაციაში წამების, ძალადობისა და გამოხატული სტრესული ზემოქმედების მსხვერპლთა ფსიქო-რეაბილიტაციის ცენტრ „ემპათიას“ მიერ ჩატარებულ №02-07/09 სამედიცინო მონიტორინგის ანგარიშში აღნიშნულია:

„გიორგი ჩითარიშვილს დაესვა შემდეგი წინასწარი დიაგნოზი — ქალა-ტვინის დახურული ტრავმა, დისფორიულ-დეპრესიული რეაქცია სტრესზე პიროვნული დისფუნქციის ფონზე, სხეულის ზოგადი დაჟეჟილობა, სხვადასხვა მიდამოს ექსკორეაციები და სისხლჩაქცევები“.

მ) ლუკა წულაძის საქმე

ლუკა წულაძე დაიბადა 1980 წლის 16 სექტემბერს ქალაქ ლანჩხუთში. 2003 წელს დაამთავრა საქართველოს შოთა რუსთაველის სახელობის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის დრამის რეჟისურის ფაკულტეტი.

2003 წელს ლუკა წულაძე გახდა პრეზიდენტ ედუარდ შევარდნაძის წინააღმდეგ მიმართული ახალგაზრდული მოძრაობა „კმარას“ აქტიური წევრი. პარალელურად, მუშაობდა ფონდ „ალპეში“ სოციალური რეკლამების რეჟისორის თანამდებობაზე. ფონდი „ალპე“ ამზადებდა „კმარას“ აქტივობასთან დაკავშირებულ სხვადასხვა სარეკლამო რგოლს. 2005 წელს ლუკა წულაძე თავის თანამოაზრესთან, „კმარას“ აქტივისტთან, დღეისათვის პარლამენტის წევრ გიორგი კანდელაკთან ერთად დააკავეს ბელორუსში, ქალაქ მინსკში მაშინ, როდესაც ისინი ბელორუს ახალგაზრდებს ტრენინგებს უტარებდნენ არაძალადობრივი ბრძოლის მეთოდებთან დაკავშირებით. ლუკა წულაძემ და გიორგი კანდელაკმა გამანაწილებელში 10 დღე გაატარეს. უფლებადამცველმა საერთაშორისო ორგანიზაცია „Amnesty International“-მა ისინი სინდისის პატიმრებად მოიხსენია.¹²

ლუკა წულაძე მონაწილეობდა პრეზიდენტ სააკაშვილის წინააღმდეგ მოწყობილ 2007 წლის 7 ნოემბრის საპროტესტო აქციაში, რომელიც ხელისუფლებამ ძალის გამოყენებით დაშალა. 2008 წლის პირველ ნახევარში ლუკა წულაძე გახდა მოძრაობა „ახალგაზრდული ფრონტის“ წევრი. 2008 წელს კი, თანამოაზრეებთან ერთად, დააფუძნა „კმარას“ ფორმატის ახალგაზრდული წინააღმდეგობის მოძრაობა „რატომ“. სწორედ ამ მოძრაობის ფარგლებში აქტიურ მონაწილეობას იღებდა 2009 წლის 9 აპრილს დაწყებულ ხანგრძლივ ოპოზიციურ აქციებში. მოძრაობა „რატომის“ აქტივისტები არაერთხელ გამხდარან არაიდენტიფიცირებული პირების მხრიდან თავდასხმის ობიექტები. ამავე დროს, „რატომის“ აქტივისტებს უფარდებდნენ ადმინისტრაციულ პასუხისმგებას სამართალდამცავების კანონიერი მოთხოვნისადმი დაუმორჩილებლობისა და წვრილმანი ხულიგანობისათვის. 2009 წლის 12 ივნისს ამგვარი საფუძვლით დააკავეს და ადმინისტრაციული პატიმრობა შეუფარდეს მოძრაობა „რატომის“ ორ აქტივისტს.

გახშირებული რეპრესიების პასუხად, 2009 წლის 15 ივნისს, მოძრაობა „რატომის“ აქტივისტები თბილისის მთავარი სამმართველოს წინ შეიკრიბნენ. შეკრების ორგანიზატორთა მიზანი იყო, პოლიციას გაეგო დემონსტრანტთა მონაცემები იმისათვის, რომ კანონით გათვალისწინებული საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში, ისინი დაეკავებინათ.

2009 წლის 15 ივნისს, შეკრების დაწყებიდან რამდენიმე წუთში, ორი მხრიდან – დიღმის გზატკეცილისა და თბილისის სააპელაციო სასამართლოს შენობიდან, ყვირილით გამოემართნენ პოლიციის ფორმასა და სამოქალაქო ტანსაცმელში ჩაცმული პირები. ისინი აღჭურვილნი იყვნენ რეზინისა და რკინის ხელკეტებით, ჯაჭვზე მობმული კასტეტებით და სხვა ბლაგვი საგნებით. მათ ალყაში მოაქციეს აქციის მონაწილეები. მხოლოდ სამმართველოს ჭიშკარი იყო ღია, რაც პოლიციური ძალისაგან თავის დასაცავ ერთადერთ გზას წარმოადგენდა. ლუკა წულაძეს სამი პოლიციელი სცემდა. მათ პერიოდულად სხვებიც ემატებოდნენ. ერთმა სამართალდამცავმა სხვებს მოუწოდა, ლუკა წულაძისათვის რკინის ხელკეტი არ ჩაერთყათ. ცოტა ხნით ცემა მართლაც შეწყვიტეს. შემდეგ ერთმა პოლიციელმა ძირს დააგდო, ხელეები გაუკავა, სხვები კი ბლაგვ საგნებს ურტყამდნენ. სამოქალაქო და პოლიციის ფორმაში ჩაცმული პირები ერთმანეთს ენაცვლებოდნენ. ლუკა წულაძე სულ სამჯერ სცემეს. ფიზიკური ანგარიშსწორების მიუხედავად, მან მაინც მოახერხა შემთხვევის ადგილის დატოვება და თავი ტოტალიზატორის შენობას შეაფარა. ამ დროს დაფარული ნომრიდან დაურეკა უცნობმა ადამიანმა, რომელმაც თავი დაჩი ცაგურიად წარუდგინა და მისი ადგილსამყოფელი იკითხა. ლუკა წულაძემ უპასუხა, რომ ადგილსამყოფელს ტელეფონით ვერ გაუმხელდა. სატელეფონო საუბრის დასრულების შემდეგ, ტოტალიზატორის შენობიდან პოლიტიკური გაერთიანება „ახალი მემარჯვენეების“ პიარ-მენეჯერი ნესტან ინასარიძე შენიშნა და გარეთ გამოვიდა. მათთან მივიდა „ახალი მემარჯვენეების“ წევრი, დავით საგანელიძე, რომლის მანქანაში სხვა დაშავებულებიც ისხდნენ. დავით საგანელიძემ ისინი ლუდუშაურის სახელობის ეროვნულ სამედიცინო ცენტრში გადაიყვანა.

2009 წლის 15 ივნისის ლუდუშაურის სახელობის ეროვნული სამედიცინო ცენტრის №3434 სტაციონარის ავადმყოფის სამედიცინო ბარათიდან ირკვევა, რომ ლუკა წულაძეს დაუსვეს შემდეგი დიაგნოზი: ქალა-ტვინის დახურული ტრავმა, თავის ტვინის შერყევა, ზოგადი დაჟეჟილობა.

¹² <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR49/010/2005/en/ed8c3a2d-d4b2-11dd-8a23-d58a49c0d652/eur490102005en.html>

ნ) ვახტანგ მენაბდეს საქმე

2010 წლის 18 მარტს საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციას ახსნა-განმარტება მისცა სახალხო დამცველის აპარატის თანამშრომელმა ვახტანგ მენაბდემ.

ვახტანგ მენაბდე დაიბადა 1987 წლის 17 ივნისს ქალაქ თბილისში. 2008 წლის თებერვლიდან 2009 წლის ნოემბრამდე მუშაობდა საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის თანასწორობისა და თავისუფლების სამმართველოს სპეციალისტად. 2009 წლის ნოემბრიდან არის სახალხო დამცველთან არსებული შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებების დაცვის ცენტრის უფროსი.

2009 წლის 9 აპრილს ქალაქ თბილისში დაიწყო სახელმწიფო ხელისუფლების მიმართ ოპოზიციურად განწყობილი პოლიტიკური პარტიებისა და მოძრაობების ხანგრძლივი საპროტესტო აქციები. სახალხო დამცველმა მიიღო შეკრებების მონიტორინგის გადაწყვეტილება. სახალხო დამცველის რწმუნებულები 24 საათის განმავლობაში იმყოფებოდნენ საპროტესტო აქციაზე და აკვირდებოდნენ შეკრების მიმდინარეობას.

2009 წლის 15 ივნისს 14:00 საათზე ვახტანგ მენაბდე გაემართა თბილისის შს მთავარი სამმართველოს შენობასთან გეგმიურ მონიტორინგზე. დანიშნულების ადგილს მძღოლთან ერთად 10-15 წუთში დიღმის ავტომაგისტრალიდან მიუახლოვდა. მას ეცვა სახალხო დამცველის საიდენტიფიკაციო ფორმა, შესაბამისი კეპით. შინაგან საქმეთა სამმართველოს შენობასთან მიახლოებისას შენიშნა, რომ საპროტესტო აქცია დაშლილი იყო და პოლიცია ცალკეული მომიტინგეების დაკავებას ცდილობდა. ვახტანგ მენაბდე რამდენიმე წუთის განმავლობაში იდგა თბილისის შს სამმართველოს შენობის შესასვლელის წინ. პოლიციის თანამშრომლების ნაწილი სამმართველოს შენობის გარეთ, ხოლო ძირითადი ნაწილი სამმართველოს ეზოში იმყოფებოდა. ვახტანგ მენაბდე იმის თვითმხილველი გახდა, სრულიად უმიზეზოდ როგორ დაარტყა პოლიციელმა სამჯერ ხელკეტი შენობასთან მდგარ გოგონას. ამ დროს, პოლიციის შენობიდან დაიძრნენ სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლები, რომელთა ერთ ნაწილს ეცვა შინდისფერი სანჯიშარი, მარჯვენა მხარეს მკერდთან წარწერით: "Police" (პოლიცია), მეორე ნაწილს – სამოქალაქო ტანსაცმელი, ხოლო მესამე ნაწილი პოლიციის ფორმებში იყო გამოწყობილი. შენობიდან გამოსულმა სამართალდამცავებმა ვახტანგ მენაბდეს სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაყენეს და მოსთხოვეს სამმართველოს შენობის მიმდებარე ტერიტორიის დატოვება. ვახტანგ მენაბდე გაემართა სააპელაციო სასამართლოსკენ იმ ვარაუდით, რომ სწორედ აღნიშნულ მონაკვეთში მოხდებოდა სამართალდამცავებისა და დემონსტრანტების შეხვედრა. დაახლოებით ათი მეტრში, პატარა ხიდს მიადგა და სწორედ ამ დროს მოესმა, რომ მას სიტყვიერ შეურაცხყოფას აყენებდნენ. უწმინდური სიტყვების ავტორმა მას დაარტყა და სხვებსაც მოუწოდა – დაარტყითო. ვახტანგ მენაბდე დარტყმის შედეგად წაიქცა. წაქცეულს სამართალდამცავები შემოეხვივნენ და რამდენიმე წუთის განმავლობაში ერთდროულად ურტყამდნენ ნიხლებს, რეზინის და ჯოხის ხელკეტებს. ცემაში შემოახიეს სახალხო დამცველის საიდენტიფიკაციო ჟილეტი. პირველი დარტყმის შედეგად ვახტანგ მენაბდეს ცხვირიდან სისხლი წამოუვიდა. დასისხლიანებული პოლიციის თანამშრომლებმა დააკავეს და თბილისის შს მთავარი სამმართველოს შენობაში შეიყვანეს. ერთ-ერთმა პოლიციელმა მას ჯიბიდან საფულე და მობილური ტელეფონი ამოაცალა. საფულე მაშინვე დაუბრუნეს, მობილური ტელეფონი კი აღარ გადაუციათ.

სამმართველოს ფოიეში, სადაც ვახტანგ მენაბდე შეიყვანეს, იატაკზე საპროტესტო აქციის სხვა მონაწილეებიც იწვნენ. პოლიციელებმა მასაც ზურგზე დაწოლა და ხელების თავქვეშ ამოდება უბრძანეს. სამოქალაქო ფორმაში ჩაცმული პირები მობილური ტელეფონებით და ფოტოაპარატებით აღნიშნულ სცენას აღბეჭდავენ. მოძრაობა „7 ნოემბრის“ აქტივისტს დაჩი ცაგურიას და „თანასწორობის ინსტიტუტის“ ნევრს მიშა მესხს ფიზიკურ შეურაცხყოფას აყენებდნენ. პირმა, რომელიც ფოტოებს იღებდა, დაჩი ცაგურია იცნო და მიზანმიმართულად ახდენდა მასზე ფიზიკურ ზემოქმედებას.

დაახლოებით 10-15 წუთის შემდეგ ვახტანგ მენაბდე გადაიყვანეს დროებითი მოთავსების იზოლატორში, სადაც 16-მდე სხვა მომიტინგეც დახვდა. იზოლატორში შესვლამდე ვახტანგ მენაბდემ განაცხადა, რომ სახალხო დამცველის აპარატის თანამშრომელია და წარუდგინა შესაბამისი მონაშობა. იზოლატორის თანამშრომელმა უთხრა, რომ ყველაფერს გაარკვევდნენ და ფურცელზე მისი პირადი მონაცემები ჩაიწერა. ვახტანგ მენაბდე შეიყვანეს ერთ-ერთ საკანში, სადაც უკვე „შესახლებული“ იყო მერაბ ჭიქაშვილი. ამ დროისათვის ჯერ კიდევ არ იყო შედგენილი ვახტანგ მენაბდის დაკავების ოქმი. დაახლოებით 15 წუთის შემდეგ სამოქალაქო ტანსაცმელში ჩაცმულმა ადამიანმა მას განუცხადა, რომ ვახტანგ მენაბდის დაკავებისას პოლიციამ დაუშვა შეცდომა, რის გამოც ბოდიშს იხდიდა. აღნიშნულმა პიროვნებამ ვახტანგ მენაბდე თბილისის შს მთავარი სამმართველოს შენობის უკანა გასასვლელიდან გამოიყვანა.

2009 წლის 2 ივლისიდან 15 ივლისამდე, დამოუკიდებელი სასამართლო ექსპერტიზის ცენტრ „ვექტორის“ მიერ ჩატარებული ექსპერტიზის №28/ც დასკვნის თანახმად:

„მოქალაქე ვახტანგ მენაბდეს დაუდგინდა ცხვირის ფირფიტოვანი ძვლის მოტეხილობა და მრავლობითი სისხლნაყენების, ჰემატომებისა და ნაჭდევების არსებობა სხეულზე. ვახტანგ მენაბდეს დაზიანება განვითარებული აქვს რაიმე მკვრივი ბლაგვი საგნის (საგნების) არაერთჯერადი მოქმედებით და მიეკუთვნება მსუბუქი ხარისხის ჯანმრთელობის მოშლას.“

3.2. ნულოვანი ტოლერანტობის პოლიტიკის ეფექტურობა

მიუხედავად იმისა, რომ სახელმწიფოს მხრიდან ნულოვანი ტოლერანტობის წინააღმდეგ ბრძოლა ერთ-ერთი პირველი მიმართულება იყო პრეზიდენტის №369 ბრძანებულებით განსაზღვრულ სამოქმედო გეგმაში, არც ერთი ზემოთ განხილული საქმე დღემდე არ არის გამოძიებული. აღნიშნულ საქმეთა გარკვეული ნაწილი დახურულია, მეორე ნაწილთან დაკავშირებით გამოძიება დღემდე გრძელდება. 2010 წლის 15 ივნისს ძალის გადამეტებულ გამოყენებასთან დაკავშირებით საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ რამდენიმე განაცხადი შეიტანა სტრასბურგის ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში. სავარაუდო წამების, არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობის ზემოხსენებულ ფაქტებზე პასუხისმგებელი პირების დაუსჯელობა იმაზე მიუთითებს, რომ წამების მიმართ ნულოვანი ტოლერანტობის სახელმწიფო პოლიტიკა რეალურად არ ხორციელდება.

ადამიანის უფლებების 2009 წლის ანგარიშში აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტი აღნიშნავს: „დისბალანსს ქმნის ის, რომ სამთავრობო ოფიციალური პირების წინააღმდეგ ჩადენილი დანაშაულები სწრაფად იქნა გამოძიებული და გადაწყვეტილი, მაგრამ იგივე არ შეიძლება ითქვას არასაპარლამენტო ოპოზიციის აქტივისტების მიმართ ჩადენილ დანაშაულზე.“

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ გაავრცელა ინფორმაცია, რომ 15 ივნისის ინციდენტში მონაწილე პირები დისციპლინურ პასუხისმგებაში იქნენ მიცემული. მიუხედავად იმისა, რომ დისციპლინური სასჯელი არაადეკვატურია იმ ქმედებებისა, რაც 2009 წლის 15 ივნისს დემონსტრანტთა მიმართ იყო ჩადენილი, უნდობლობა არსებობს თვით ამგვარი დისციპლინური სამართალწარმოების პროცედურასთან მიმართებითაც. ასეთი დამოკიდებულება ეფუძნება ინფორმაციის ფარულობას დისციპლინურ სახდელდაკისრებულ პირთა შესახებ.

2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიშში აღნიშნულია:

„დისციპლინური წესდებისა და ეთიკის კოდექსზე დაყრდნობით 2008-2009 წლებში გამოყენებული იქნა სხვადასხვა სახის ღონისძიებები შინაგან საქმეთა სამინისტროში 830 შემთხვევაში. შსს-ს გენერალური ინსპექციის შესახებ შეგიძლიათ იხილოთ ვებ-გვერდზე.“

აღნიშნული ანგარიშის სქოლიოში მითითებულია შესაბამისი ბმული: http://geninspeqcia.security.gov.ge/index.php?option=com_content&task=view&id=27&Itemid=2, სადაც ვხვდებით სტატისტიკურ ინფორმაციას 2008-2009 წლებში შსს-ს თანამშრომლებისათვის დაკისრებული სამართლებრივი ზემოქმედების ღონისძიებების, მათ შორის, დისციპლინური პასუხისმგებლობის სახეების თაობაზე. ვებ-გვერდზე არ გვხვდება ინფორმაცია დისციპლინური გადაცდომის სახეებთან დაკავშირებით.

მოცემული ანგარიშისათვის ყველაზე რელევანტურ ინფორმაციას შეიძლება წარმოადგენდეს სტატისტიკა პოლიციის ეთიკის კოდექსის, პირველ რიგში კი, მისი 3.6. მუხლის დარღვევასთან დაკავშირებით.

პოლიციის ეთიკის კოდექსის 3.6. მუხლის თანახმად: „პოლიციელმა არ უნდა წამოიწყოს, წააქეზოს ან დაუშვას წამების ან სხვაგვარი სასტიკი ნებისმიერი აქტი, არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობა“.

2010 წლის 4 მარტს საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ №გ.04/156-10 განცხადებით მიმართა საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს, რომლითაც ითხოვდა საჯარო ინფორმაციას 2008-2009 წლებში პოლიციის თანამშრომლების მხრიდან პოლიციის ეთიკის კოდექსის 3.6. მუხლის დარღვევებთან დაკავშირებით, დამრღვევ პოლიციელთა ვინაობის მითითებით.

შინაგან საქმეთა სამინისტრომ თავის 2010 წლის 4 მარტის საპასუხო №7/2/7-926 წერილში თავი აარიდა 2008-2009 წელს დისციპლინური წესით პასუხისმგებაში მიცემული პირების ვინაობის გამხელას. ჩვენთვის გაუგებარია საფუძველი, რის გამოც არ ხდება 2008-2009 წლების დისციპლინური სამართალწარმოების საქმეების სრული მოცულობით განსაჯაროება.

2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის შესრულების ანგარიშში ასევე მითითებულია, რომ ეთიკის კოდექსი მოქმედებს სასჯელალსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების სამინისტროს სასჯელალსრულების დეპარტამენტში. ეთიკის კოდექსი საჯარო მოხელეთა ქცევის რეგულირების საშუალებაა. „სასჯელალსრულების ორგანოების მოსამსახურეთა ეთიკის კოდექსის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა მინისტრის №151 ბრძანების პირველი მუხლის მე-4 პუნქტის შესაბამისად, ეთიკის კოდექსის მოქმედება ვრცელდება სასჯელალსრულების ორგანოებში დასაქმებულ ყველა მოსამსახურეზე. იმავე ბრძანების მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, მოსამსახურის მიერ კოდექსის მოთხოვნების დარღვევა ჩაითვლება სამსახურებრივი დისციპლინის დარღვევად. ამგვარად, ეთიკის კოდექსის დარღვევა დისციპლინური პასუხისმგებლობის საფუძველია.

2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიშში აღნიშნულია: „დისციპლინური წესდებისა და ეთიკის კოდექსზე დაყრდნობით 2008-2009 წელს გამოყენებული იქნა სხვადასხვა სახის ღონისძიება. სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს სასჯელალსრულების დეპარტამენტში 54 შემთხვევაში იქნა გამოყენებული **ადმინისტრაციული სახდელი**“.

როგორც აღვნიშნეთ, სასჯელაღსრულების ორგანოების თანამშრომლებისთვის ეთიკის კოდექსის დარღვევისთვის პასუხისმგებლობის საფუძველს წარმოადგენს დისციპლინური პასუხისმგებლობის ზომა და არა ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა.

ადმინისტრაციული სახდელი, როგორც ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის ზომა, გამოიყენება საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსით გათვალისწინებული სამართალდარღვევისათვის, ასევე, „პატიმრობის შესახებ“ საქართველოს კანონის 30¹ მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევაში **მსჯავრდებულთა** მიმართ. მოცემულ შემთხვევაში, სახეზეა არა ადმინისტრაციული სახდელი, არამედ სასჯელაღსრულების ორგანოების მოსამსახურეთა ეთიკის კოდექსი, ხოლო პასუხისმგებლობის სუბიექტია არა მსჯავრდებული, არამედ სასჯელაღსრულების ორგანოს თანამშრომელი. შესაბამისად, შეუძლებელია, სასჯელაღსრულების ორგანოს თანამშრომელს ადმინისტრაციული სახის პასუხისმგებლობა დაეკისროს ეთიკის კოდექსის მოთხოვნათა დარღვევისათვის. აქედან გამომდინარე, 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიშში მოყვანილი ინფორმაცია, ეთიკის კოდექსის დარღვევისათვის გამოყენებული 54 ადმინისტრაციული სახდელის შესახებ, არ შეიძლება სინამდვილეს შეეფერებოდეს. აღნიშნული დასტურდება საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს 2010 წლის 7 აპრილის №01/1-3168 წერილით, სამოქმედო გეგმის ანგარიშისაგან სრულიად განსხვავებული ინფორმაციით: 2008-2009 წლებში სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის მიერ ადმინისტრაციული სახდელის დადების ფაქტს ადგილი არ ჰქონია.

3.3. ძალის გამოყენების პრაქტიკული უნარ-ჩვევები

2009 წლის 15 ივნისს ძალის გადამეტებულმა გამოყენებამ და ზემოთ აღწერილმა სხვა სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის ფაქტებმა კიდევ ერთი პრობლემა გამოავლინა. შინაგან საქმეთა სამინისტროს, ასევე, სასჯელაღსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების სამინისტროს შესაბამის დანაყოფებს არა აქვთ კრიტიკული სიტუაციების მართვის სათანადო უნარ-ჩვევები, რაც ძალის გადამეტების, დაკითხვის, სხვა სახის საპროცესო ან იძულების ღონისძიების განხორციელების დროს არასათანადო მოპყრობის რისკებს მნიშვნელოვნად შეამცირებს.

ხაზგასასმელია შინაგან საქმეთა სამინისტროს ძალისხმევა, რომელიც აღნიშნული გამოწვევის პასუხად იქნა განხორციელებული. 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის ანგარიშში ამომწურავად არის ჩამოთვლილი ის საგანმანათლებლო აქტივობები, რომლებიც პოლიციაში ძალის გამოყენების ტაქტიკური უნარ-ჩვევების ჩამოყალიბებისაკენ არის მიმართული:

შინაგან საქმეთა სამინისტროს პოლიციის აკადემიის სახელმძღვანელო ვრცლად მოიცავს ტაქტიკური ტრენინგის კურსს. აღნიშნული კურსები დეტალურად განიხილავს პოლიციის მიერ ძალის გამოყენების საკითხებს. პოლიციელთა ტრენინგის პროგრამა ასევე მოიცავს პრაქტიკულ კურსებს, დაკითხვის მეთოდებს და არასრულწლოვან დამნაშავეთა ფსიქოლოგიას.

გარდა ამისა, შინაგან საქმეთა სამინისტროს პოლიციის აკადემიაში შემუშავდა სახელმძღვანელო ძალის გამოყენების შესახებ და შესაბამისი ტრენინგ-მოდულები პოლიციის აკადემიის მსმენელთათვის. საგანი მოიცავს კურსის 15%-ს და მასში ყურადღება გამახვილებულია ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა:

- ფიზიკური იძულების გამოყენების სამართლებრივი ასპექტები, რაც მოიცავს ცეცხლსასროლი იარაღისა და სპეციალური საშუალებების, ძალის თანმიმდევრულად გამოყენების, გამაფრთხილებელი ზომების მიღების და სხვა საკითხებს. პოლიციის საბაზისო ტრენინგის პროგრამა ითვალისწინებს ადამიანის უფლებების დაცვის ინტენსიურ კურსს, სადაც განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა სიცოცხლის უფლებას, პოლიციელების მიერ ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების უფლებას.
- ტაქტიკური ტრენინგი მოიცავს ისეთი უნარ-ჩვევების განვითარებას, რომლის გამოყენება მნიშვნელოვანია სახიფათო მდგომარეობის დროს, რისკისა და საფრთხის სწორად შეფასებას, აგრეთვე, ძალის გამოყენების მეთოდებს.
- ცეცხლსასროლი იარაღის და სხვა საშუალებების გამოყენება არის კანონიერი და ეფექტური საშუალებების გამოყენების პრაქტიკული ტრენინგი მომავალი პოლიციელებისათვის. კურსს თან ახლავს იმიტირებული საპოლიციო ოპერაციები. კურსის ბოლოს ტარდება პრაქტიკული გამოცდა. ჩაჭრის შემთხვევაში, სტუდენტი პოლიციელი ვერ გახდება.¹³

პოლიციის სასკოლო კურსს დადებით შეფასებას აძლევს საქართველოს სახალხო დამცველი 2009 წლის პირველი ნახევრის საპარლამენტო მოხსენებაში, რომელშიც აღნიშნულია: „რამდენიმე წლის განმავლობაში სამინისტრო განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს გადამეტებული ძალის გამოყენების სამართლებრივი

¹³ საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლის სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიში, გვ. 29-30.

საკითხების შესწავლასა და პრაქტიკული უნარ-ჩვევების განვითარებას მომავალი პოლიციელებისათვის. პოლიციის აკადემიის სახელმძღვანელო სრულად ასახავს ტაქტიკური ტრენინგის, შიდა კანონმდებლობისა და ადამიანის უფლებების საერთაშორისო სამართლის კურსს.¹⁴

2009 წლის 6 მაისის ინციდენტმა (თბილისის მთავარი სამმართველოს შენობასთან პოლიციის მიერ პლასტიკური და რეზინის ტყვიების ახლო მანძილიდან სახის მიმართულებით სროლა სავალალო შედეგით დასრულდა – ორმა ადამიანმა ცალი თვალი დაკარგა) დაგვანახა პოლიციის მომზადების საჭიროება ისეთ საკითხებთან დაკავშირებით, როგორცაა „პოლიციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-12 მუხლით გათვალისწინებული სპეციალური საშუალებების გამოყენების ზუსტი ტაქტიკა და ფარგლები.

თუ არასათანადო მოპყრობის საკითხებთან დაკავშირებით პოლიციის მომზადების საერთო მაჩვენებელი მეტ-ნაკლებად დამაკმაყოფილებელია უფლებადამცველებისათვის, რთულია იგივე შეფასების მიცემა სასჯელალსრულების დანესებულების თანამშრომლებთან მიმართებით.

სახალხო დამცველის 2009 წლის პირველი ნახევრის საპარლამენტო მოხსენებაში აღნიშნულია, რომ პატიმრებს მძიმე პირობებში უწევთ ყოფნა, ხოლო ზოგიერთ დანესებულებაში ადმინისტრაციის თანამშრომლები მათ დამამცირებლად ექცევიან. ანგარიშის მიხედვით, სახალხო დამცველის რწმუნებულებთან საუბარში დანესებულების თანამშრომლები აგდებით და უხეშად მოიხსენიებდნენ მსჯავრდებულებს და ამბობდნენ, რომ მათ დაიმსახურეს მძიმე პირობებში ყოფნა.

სწორედ ეს გარემოება გახდა მიზეზი, რომ სახალხო დამცველმა 2009 წლის პირველი ნახევრის მოხსენებაში რეკომენდაციით მიმართა საქართველოს სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა მინისტრს, რომ სასჯელალსრულების დანესებულებების ყველა თანამშრომელს ჩაუტარდეს ტრენინგები, როგორც პენიტენციურ სისტემასთან დაკავშირებული საერთაშორისო აქტების თეორიული ცოდნის, ასევე, მათი პრაქტიკაში გამოყენების თვალსაზრისით.

სახალხო დამცველის 2009 წლის მეორე ნახევრის საპარლამენტო მოხსენებაში აღნიშნულია, რომ სახალხო დამცველის რეკომენდაციის პასუხად, 2009 წლის 11 დეკემბერს სსიპ სასჯელალსრულებისა და პრობაციის სასწავლო ცენტრიდან მიიღო წერილი, სადაც აღნიშნულია, რომ შემოხსენებულმა ცენტრმა 2005 წლის 8 ნოემბრიდან 2009 წლის დეკემბრამდე მოამზადა სასჯელალსრულების დანესებულებების 3350 თანამშრომელი. სასწავლო პროცესი განხორციელდა 16 სპეციალიზირებული პროგრამით.

სახალხო დამცველმა მონიტორინგის შედეგად დაადგინა, რომ ჩატარებული ტრენინგები ვერ აღწევს სასურველ შედეგს შემდეგი გარემოების გამო: თანამშრომლებთან გასაუბრებით გაირკვა, რომ, მართალია, დღისით ისინი ტრენინგს ესწრებიან, მაგრამ ღამით მორიგეობა უწევთ და, შესაბამისად, ტრენინგებს დაღლილები და გამოუძინებლები ესწრებიან. გადამზადების პროგრამის არაეფექტურობის მიზეზად სახალხო დამცველი კადრების ხშირ ცვლასაც ასახელებს.

4. თავისუფლებაზე აღდგენილი პირთა მდგომარეობა

4.1. მდგომარეობა სასჯელალსრულების დანესებულებებში

წამების საწინააღმდეგო ევროპული კომიტეტის მიერ 2007 წლის 25 ოქტომბრის ანგარიშში ასახული რეკომენდაციები დღესაც აქტუალურია. სასჯელალსრულების ცალკეულ დანესებულებებში კვლავ შენარჩუნებულია გადატვირთულობის პრობლემა, სასჯელალსრულების დანესებულების ჯანდაცვის სისტემა კვლავაც სერიოზულ გამოწვევად რჩება. ბუნდოვანია პატიმართა მიერ უმალღესი განათლების პროგრამაში ჩართვის საკანონმდებლო საფუძვლები. გრძელვადიანი პაემნების არარსებობა სერიოზულ ზემოქმედებას ახდენს პატიმრის პირად და ოჯახურ ცხოვრებაზე.

აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის 2009 წელს ადამიანის უფლებების მდგომარეობის თაობაზე ანგარიშში აღნიშნულია, რომ სასჯელალსრულებისა და წინასწარი პატიმრობის ადგილებში კვლავ რთული პირობებია. მაშინ, როდესაც ახლად აშენებული დანესებულებები აკმაყოფილებს საერთაშორისო სტანდარტებს, მოქმედ ძველ დანესებულებებში არაჰუმანური და სიცოცხლისათვის საშიში პირობებია, რაც გულისხმობს გადატვირთულობას, არაადეკვატურ სამედიცინო მომსახურებას, გაუსაძლის სანიტარიული მდგომარეობას.

ა) ჯანდაცვა სასჯელალსრულების დაწესებულებაში

2009 წლის 24 თებერვლის ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებით, საქართველოს სასჯელალსრულების ჯანდაცვის სისტემა ახალი გამოწვევის წინაშე დადგა. საქმეში „პოლოსიანი საქართველოს წინააღმდეგ“ ევროპულმა სასამართლომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის (წამება, არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობა ან დასჯა) დარღვევა დაადგინა, C ჰეპატიტზე

¹⁴ სახალხო დამცველის 2009 წლის პირველი ნახევრის მოხსენება, გვ.45.

არაადეკვატური მკურნალობის გამო. სასამართლომ აღნიშნა, რომ სასჯელალსრულების დაწესებულებაში არ ხდებოდა „აუცილებელი ანალიზების (ვირუსული შემცველობის გაზომვა, ვირუსული გენოტიპის განსაზღვრა ან ბიოპსია) ჩატარება, რაც საშუალებას იძლევა, შეფასდეს ჩასატარებელი თერაპიული მკურნალობა და განკურნების შესაძლებლობა.“¹⁵

საქართველოს სასჯელალსრულების სისტემაში არაადეკვატურ მკურნალობასთან დაკავშირებული იდენტური პრობლემები წამოიჭრა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებაში საქმეზე „ღავთაძე საქართველოს წინააღმდეგ“. 2009 წლის 3 მარტს გამოტანილი გადაწყვეტილებიდან ნათელი ხდება, რომ პატიმართა და მსჯავრდებულთა სამკურნალო დაწესებულებაში გადაყვანა მხოლოდ მსჯავრდებულის ჯანმრთელობის მდგომარეობის სერიოზული გართულების შემდეგ ხდება. პატიმრის საპყრობილეში დაბრუნება კი, ხორციელდება მის სრულ გამოჯანმრთელებამდე, მკურნალი ექიმის თანხმობის გარეშე. სასჯელალსრულების დაწესებულების ჩვეულებრივ საკანში არ არსებობს სათანადო ამბულატორიული მკურნალობის შესაძლებლობა. სამკურნალო დაწესებულებიდან გადმოყვანილი პატიმრის მოპყრობასთან მიმართებით სასჯელალსრულების ადმინისტრაციასა და სამედიცინო პერსონალს შორის არ არსებობს კოლაბორაციის არავითარი ხარისხი. კომპლექსურ დაავადებებთან დაკავშირებით, არ არსებობს მრავალმხრივი და კოორდინირებული მკურნალობის გეგმა, რაც საბოლოო ჯამში იწვევს C-ჰეპატიტის არასაკმარის მკურნალობას. მკურნალობის დაყოვნების გამო, C-ჰეპატიტი ქრონიკულ სტადიაში გადადის.¹⁶

ჯანდაცვის სისტემის სტანდარტების იგნორირების გამო, პენიტენციური ჯანდაცვის სისტემა არაერთხელ გამხდარა სახალხო დამცველის კრიტიკის საგანი. 2007 წლის მეორე ნახევრის საპარლამენტო მოხსენებაში საქართველოს სახალხო დამცველმა პირდაპირ მოითხოვა პენიტენციური სისტემის ჯანდაცვის სისტემა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის რეგულირების სფეროში დაბრუნება.¹⁷

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ზემოხსენებული გადაწყვეტილებების და სახალხო დამცველის რეკომენდაციების პასუხად, საქართველოს პრეზიდენტის 2008 წლის 12 ივნისის №301 ბრძანებულებით საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლის სამოქმედო გეგმის ფარგლებში, საქართველოს სასჯელალსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს მიერ შემუშავდა ზოგადი ჯანდაცვის გეგმა. სასჯელალსრულების სისტემის ჯანდაცვის აღნიშნული რეფორმა, საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლის სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიშის შესაბამისად, მიზნად ისახავს სამოქალაქო და სასჯელალსრულების ჯანდაცვის გაერთიანებას. სამინისტროს პრიორიტეტად განისაზღვრა სასჯელალსრულების ჯანდაცვის სისტემის განვითარება ეროვნული ჯანდაცვის სისტემასთან მიმართებით.¹⁸

სასჯელალსრულების ჯანდაცვის სისტემის საერთო ეროვნული ჯანდაცვის სისტემაში მოქცევის ყველაზე ხელშესახებ და მწვავე პრობლემას წარმოადგენს პატიმართა და მსჯავრდებულთა სამკურნალო დაწესებულება, რაც კიდევ ერთხელ მოხვდა სახალხო დამცველის 2009 წლის მეორე ნახევრის საპარლამენტო მოხსენებაში. სამკურნალო დაწესებულებას, „ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის 53-ე მუხლის შესაბამისად, არა აქვს კანონმდებლობით განსაზღვრული ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის მქონე იურიდიული პირის სტატუსი და, ამასთან, არ წარმოადგენს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ ლიცენზირებულ სამედიცინო დაწესებულებას.¹⁹ ეს გარემოება სამკურნალო დაწესებულებას ერთიანი ეროვნული ჯანდაცვის სისტემის მიღმა აქცევს.

სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიშში აღნიშნულია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა საფუძველზე – პოლოსიანი საქართველოს წინააღმდეგ და ღავთაძე საქართველოს წინააღმდეგ – 2009 წლის 25 ივნისს სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროსა და შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ შემუშავდა ერთობლივი ღონისძიებები პენიტენციურ სისტემაში მყოფი C ვირუსული ჰეპატიტით დაავადებულ მსჯავრდებულთათვის სამედიცინო მომსახურების განევის სტრატეგიასთან დაკავშირებით. აღნიშნული დოკუმენტი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ თავისუფლებაალკვეთილი პირების ჯანმრთელობა და მკურნალობა C ჰეპატიტის წინააღმდეგ წარმოადგენს სახელმწიფოს პრიორიტეტს. დოკუმენტი ითვალისწინებს 4 მეთოდს: პრევენცია, პაციენტთა სამედიცინო დაწესებულებაში განთავსება, მკურნალობა და მკურნალობის შემდგომი პერიოდები.

2010 წლის 4 მარტს საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ №გ-04/154-10 განცხადება გაუგზავნა საქართველოს სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს, რომლითაც ვითხოვდით შემდეგ ინფორმაციას:

¹⁵ http://www.justice.gov.ge/files/Documents/adam/Poghossiani_sakartvelos_cinaagmdeg.phttp;

¹⁶ http://www.justice.gov.ge/files/Documents/adam/Ghavadze_sakartvelos_cinaagmdeg.pdf

¹⁷ სახალხო დამცველის 2007 წლის მეორე ნახევრის ანგარიში, გვ. 209

¹⁸ საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლის სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიში, გვ. 15

¹⁹ სახალხო დამცველის 2007 წლის მეორე ნახევრის ანგარიში, გვ. 49

1. სამოქალაქო და სასჯელაღსრულების ჯანდაცვის სისტემების გაერთიანების, სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში სამედიცინო მომსახურების გაუმჯობესების, საერთაშორისო ჯანდაცვის სისტემის სტანდარტებთან სასჯელაღსრულების ჯანდაცვის სისტემის შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით, შემუშავდა თუ არა ჯანდაცვის სტრატეგია;
2. დადებითი პასუხის შემთხვევაში, ვითხოვდით, მოეწოდებინათ აღნიშნული სტრატეგია;
3. საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროსა და საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრების ერთობლივი №267-№219 ბრძანების შესაბამისად, 2009 წლის ივლისის თვიდან C ჰეპატიტის რისკ-ჯგუფების გამოვლენის მიზნით, რამდენ პაციმარს და რა პერიოდულობით ჩაუტარდა ტესტირება; ამგვარი ეპიდემიოლოგიური მდგომარეობის შესწავლით რამდენ პაციმარს გამოუვლინდა C ჰეპატიტი და რამდენი მათგანი იქნა გადაყვანილი სპეციალურ დაწესებულებაში ანტივირუსული მკურნალობის ჩასატარებლად;

აღნიშნულ განცხადებასთან დაკავშირებით 2010 წლის 11 მარტს საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტრომ გამოგვიგზავნა №01/1-2177 წერილი, სადაც აღნიშნულია, რომ ჩვენს წერილთან დაკავშირებით საჯარო ინფორმაციის გაცემა მოითხოვს ათი დღის ვადას. აღნიშნული ვადის ამოწურვის მიუხედავად, პასუხი დღემდე არ მიგვიღია.

კიდევ ერთი პრობლემა, რაც წამოიჭრა საქმეში „ღავთაძე საქართველოს წინააღმდეგ“, იყო ის, რომ სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში შეყვანისას პაციმარის სამედიცინო შემოწმებას ფორმალური სახე ჰქონდა. შესაბამისად, პაციმარობის პერიოდში დაავადების გამოვლენის შემთხვევაში, სახელმწიფო მოკლებული იყო შესაძლებლობას, დაემტკიცებინა, რომ პაციმარი დაწესებულებაში შეყვანამდე დაავადდა. სახალხო დამცველის 2009 წლის მეორე ნახევრის საპარლამენტო მოხსენება მეტყველებს იმაზე, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების მიუხედავად, ეს პრობლემა ისევ აქტუალურია. წამების საწინააღმდეგო ევროპულმა კომიტეტმა, ჯერ კიდევ 2007 წელს, რეკომენდაცია მისცა საქართველოს მთავრობას, გაატაროს შესაბამისი ღონისძიებები, რათა ციხეში შესვლიდან 24 საათის განმავლობაში, თითოეული პაციმარი ციხის სამედიცინო პერსონალმა გასინჯოს. ჩატარებული სამედიცინო გამოკვლევა უნდა იყოს სრული და მოიცავდეს გადამდები დაავადებების დიაგნოსტიკას. როგორც სახალხო დამცველი აღნიშნავს, უმრავლეს დაწესებულებაში პაციმართა შესვლისას სამედიცინო შემოწმებას ფორმალური ხასიათი აქვს. ხილვადი დაზიანების გარდა, ექიმი პრაქტიკულად არ ახდენს პაციმარის სხეულის დათვალიერებას.²⁰

2009 წლის მეორე ნახევრის სახალხო დამცველის საპარლამენტო მოხსენებიდან ირკვევა, რომ სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში უმეტესად გამოვლენილ ავადმყოფობებს წარმოადგენს: ტუბერკულოზი, ვირუსული ჰეპატიტები, ქირურგიული პათოლოგიები, თვითდაზიანებები და სხვადასხვა ტრავმა, უცნობი ეტიოლოგიების ცხელება და მწვავე რესპირატორული დაავადებები (სეზონურად).²¹

2009 წლის პირველი ნახევრის საქართველოს სახალხო დამცველის მოხსენების თანახმად, პენიტენციურ სისტემაში სიკვდილის მიზეზი კვლავ ფილტვების ტუბერკულოზი და მისგან განპირობებული ინტოქსიკაციაა. ეს უკანასკნელი, იმავე მიზეზით განვითარებულ სუნთქვის უკმარისობასთან ერთად, სიკვდილის მიზეზი გახდა არაერთ შემთხვევაში (30,3%).

საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის მიერ საიასათვის გამოგზავნილ №10/9/1-5296 წერილში აღნიშნულია:

„გარდაცვალების მიზეზები ძირითადად იყო პოლიორგანული მწვავე უკმარისობა, ფილტვ-გულის მწვავე უკმარისობა, გულ-სისხლძარღვთა მწვავე უკმარისობა, სუნთქვისა და გულ-სისხლძარღვთა მწვავე უკმარისობა, ღვიძლისმიერი კომა, მწვავე გულ-ფილტვის უკმარისობა, ღვიძლის მწვავე უკმარისობა, მიუკარდიუმის მწვავე ინფარქტი, ცერებრალური კომა, ფილტვ-გულის მზარდი უკმარისობა, C ჰეპატიტი, სისხლდენა საყლაპავიდან.“

ტუბერკულოზის სამკურნალოდ დროული სამედიცინო დახმარების აღმოუჩენლობის გამო 2009 წლის 19 მაისს პაციმართა და მსჯავრდებულთა სამკურნალო დაწესებულებაში გარდაიცვალა მსჯავრდებული გიორგი ტოროშელიძე. ამ უკანასკნელის დის, ინგა ტოროშელიძის განმარტებით, მსჯავრდებულს ტუბერკულოზი დაუდგინეს 2008 წლის დეკემბერში. რუსთავის №2 სასჯელაღსრულების დაწესებულების ადმინისტრაციის სახელზე დაწერილი უამრავი მიმართვის მიუხედავად, გიორგი ტოროშელიძე მხოლოდ 2009 წლის 20 იანვარს გადაიყვანეს სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის ტუბერკულოზით დაავადებულ მსჯავრდებულთა სამკურნალო დაწესებულებაში, 2009 წლის 26 თებერვალს კი – პაციმართა და მსჯავრდებულთა სამკურნალო დაწესებულებაში. 2009 წლის 19 მაისს გიორგი ტოროშელიძე გარდაიცვალა. აღნიშნულ საქმეზე საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ განაცხადი გააგზავნა ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში („მაისურაძე საქართველოს წინააღმდეგ“).

²⁰ სახალხო დამცველის 2007 წლის მეორე ნახევრის ანგარიში, გვ.46.

²¹ სახალხო დამცველის 2007 წლის მეორე ნახევრის ანგარიში, გვ.48.

„ღავთაძე საქართველოს წინააღმდეგ“ ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების მიუხედავად, ზემოხსენებული გარემოებები მეტყველებენ, რომ საქართველოს სასჯელალსრულების დაწესებულებებში დროული სამედიცინო დახმარების აღმოჩენა კვლავაც პრობლემად რჩება.

სახალხო დამცველის 2009 წლის მეორე ნახევრის საპარლამენტო მოხსენებაში აღნიშნულია, რომ ქალაქ რუსთავის №1 საერთო და მკაცრი რეჟიმის დაწესებულებაში, თბილისის მე-7 და მე-8 საპყრობილეში, არასრულწლოვანთა აღმზრდელი დაწესებულებაში ირღვევა „პატიმრობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-40 მუხლის მოთხოვნები. არც ერთ დაწესებულებაში არ არის მოწყობილი სამკურნალო სტაციონარული პუნქტი, სადღეღამისო სამედიცინო დახმარების გასაწევად.²²

სახალხო დამცველის აპარატის გათვლებით თვეში თითო პატიმრის მედიკამენტებისათვის გამოყოფილი თანხა სასჯელალსრულების სხვადასხვა დაწესებულებაში 1-დან 3 ლარამდე მერყეობს. სახალხო დამცველს 2009 წლის მეორე ნახევრის მოხსენებაში კი ნათქვამია, რომ სეზონური პნევმონიის ერთკვირიანი მკურნალობისათვის საჭირო მედიკამენტების ღირებულება ქართულ ფარმაცევტულ ბაზარზე 50-100 ლარს შეადგენს. „სამედიცინო ნაწილში ამგვარი ძვირადღირებული პრეპარატები ან საერთოდ არ მოიპოვება ან არასაკმარისი რაოდენობითაა. ნაწილების გარედან შეტანა დამოკიდებულია ადმინისტრაციის კეთილ ნებაზე.“ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საქმეში – „მოუსული საფრანგეთის წინააღმდეგ“ – კონვენციის მე-3 მუხლთან დაკავშირებით, განაცხადა, რომ პატიმრობის პირობებში ადეკვატურად უნდა იქნეს უზრუნველყოფილი პატიმრის ჯანმრთელობა შესაბამისი მედიკამენტების მიწოდებით. სასამართლომ საქმეში „ილხანი თურქეთის წინააღმდეგ“ განაცხადა, რომ არასაკმარისი მედიკამენტური მკურნალობა კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევას წარმოადგენს.

ბ) გადატვირთულობა

„პატიმრობის შესახებ“ საქართველოს კანონის 33-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, თითო მსჯავრდებულზე საცხოვრებელი ფართის ნორმა შეადგენს 2 მ²-ს. წამების საწინააღმდეგო ევროპულმა კომიტეტმა რეკომენდაციით მიმართა საქართველოს მთავრობას, რომ ეს ნორმა 4 მ²-მდე გაზარდოს. „ადამიანის უფლებების ანგარიშში 2009“ ამერიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი აღნიშნავს, რომ პატიმართა რაოდენობა 2009 წლის ბოლოსათვის 21, 239-მდე გაიზარდა. 2008 წლის ბოლოსთვის კი საქართველოს სასჯელალსრულების დაწესებულებაში პატიმართა რაოდენობა მხოლოდ 18, 528-ს აღწევდა.

სახალხო დამცველის 2009 წლის მეორე ნახევრის საპარლამენტო მოხსენებაში სასჯელალსრულების დეპარტამენტის წერილზე დაყრდნობით აღნიშნულია, რომ გადატვირთულობის პრობლემა დგას სასჯელალსრულების შემდეგ დაწესებულებებში: ქალაქ რუსთავის №1 საერთო და მკაცრი რეჟიმის დაწესებულებაში, ქალაქ რუსთავის №2 საერთო, მკაცრი და საპყრობილის რეჟიმის დაწესებულებაში, ქსნის №7 საერთო, მკაცრი და საპყრობილის რეჟიმის დაწესებულებაში, გეგუთის №8 საერთო და მკაცრი რეჟიმის დაწესებულებაში, ხონის №9 საერთო და მკაცრი რეჟიმის დაწესებულებაში, ქალაქ თბილისის №1 საპყრობილეში, ქალაქ ბათუმის №3 საპყრობილეში, ქალაქ ზუგდიდის №4 საპყრობილეში.

2010 წლის 11 მარტს საქართველოს სასჯელალსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების სამინისტროს საიამ გაუგზავნა №გ-04/161-10 განცხადება, რომლითაც მოითხოვა საჯარო ინფორმაცია იმის თაობაზე, თრა სახის ღონისძიებები გატარდა ზემოხსენებულ სასჯელალსრულების დაწესებულებაში გადატვირთულობის აღმოსაფხვრელად და რომელ მათგანშია აღნიშნული პრობლემა გადაჭრილი;

2010 წლის 14 აპრილს მიღებულ სასჯელალსრულების დეპარტამენტის №10/9/1-5296 წერილში აღნიშნულია, რომ სასჯელალსრულების დაწესებულებებში გადატვირთულობის აღმოსაფხვრელად ინტენსიურად ტარდება შესაბამისი ღონისძიებები, რის შედეგადაც მიმდინარე წლის მეორე ნახევრისთვის აღნიშნული პრობლემა სრულად აღმოიფხვრება. 2010 წლის მეორე ნახევარში გადატვირთულობის პრობლემის სრულად მოგვარება საკმაოდ ამბიციური განზრახვაა, მით უმეტეს, როდესაც დეპარტამენტის წერილიდან არ ჩანს, რომ ამ დრომდე ჩვენ მიერ მითითებულ ერთ დაწესებულებაში მაინც იყოს გადაჭრილი ეს პრობლემა.

სახალხო დამცველის 2009 წლის მეორე ნახევრის ანგარიშიდან ირკვევა, რომ გადატვირთულობის პრობლემა აქტუალურია ქალაქ თბილისის №1 საპყრობილეში, გეგუთის №8 საერთო და მკაცრი რეჟიმის დაწესებულებაში, ზუგდიდის №4 საპყრობილეში, ქალაქ რუსთავის №2 საერთო, მკაცრი და საპყრობილის რეჟიმის დაწესებულებაში, თბილისის №8 საპყრობილეში, ქსნის №7 საერთო, მკაცრი და საპყრობილის რეჟიმის დაწესებულებაში. ანგარიშში, ასევე, დამატებით აღნიშნულია ის დაწესებულება, სადაც სახალხო დამცველის რწმუნებულებმა მონიტორინგის შედეგად დააფიქსირეს გადატვირთულობა. ეს არის №10 საერთო და მკაცრი რეჟიმის დაწესებულება.

წამების საწინააღმდეგო ევროპული კომიტეტის 2007 წლის ანგარიშში ყურადღება გამახვილებულია ზუგ-

²² სახალხო დამცველის 2007 წლის მეორე ნახევრის ანგარიში, გვ. 44.

დიდის №4 საპყრობილეში არსებულ გადატვირთულობის პრობლემაზე. ანგარიშში აღნიშნულია: 8 პატიმარი მოთავსებულია 11 მ² საკანში, სადაც 5 საწოლია, 18 პატიმარი მოთავსებულია 20 მ² საკანში, სადაც 12 საწოლია, ხოლო 19 პატიმარი მოთავსებულია 42 მ² საკანში, სადაც 14 საწოლია.²³ აღნიშნულ ანგარიშში კომიტეტი გადატვირთულობის მიზეზად პატიმართა რაოდენობას ასახელებს და აღნიშნავს, რომ გადატვირთულობა უარყოფითად აისახება პატიმრის ცხოვრების ისეთ ასპექტზე, როგორცაა სანიტარიაზე ხელმისაწვდომობა, გასერება, პაემანი, სატელეფონო ზარები და ა. შ.

წამების საწინააღმდეგო ევროპულ კომიტეტს 2007 წელს საქართველოს ხელისუფლებამ აცნობა, რომ გადატვირთულობის პრობლემას გაუმკლავდებოდა როგორც პირობით ვადაზე ადრე გათავისუფლებით, ასევე, ციხეების რაოდენობის ზრდით.

2007 წლის ანგარიშში საქართველოს მთავრობის განზრახვა, ახალი დაწესებულებების აშენების გზით გადაეჭრა გადატვირთულობის პრობლემა, წამების საწინააღმდეგო ევროპული კომიტეტის კრიტიკის საგანი გახდა. ამ გზით პრობლემის მოგვარების თაობაზე სკეპტიკური დამოკიდებულება გამოამჟღავნა საქართველოს სახალხო დამცველმაც 2009 წლის მეორე ნახევრის ანგარიშში. კომიტეტის განმარტებით, საბიუჯეტო რესურსები შეზღუდულია, ხოლო ციხის მშენებლობის გარდა, აუცილებელია კადრების მოზიდვა, მათი გადამზადება. ეს კი დამატებითი საბიუჯეტო ხარჯების გაღებას საჭიროებს. კომიტეტის აზრით, გადატვირთულობის პრობლემა მდგომარეობს „დანაშაულის მიმართ ნულოვანი ტოლერანტობის“ პოლიტიკაში. კომიტეტი გამოსავალს შეწყალებებსა და სასჯელის სახით თავისუფლების აღკვეთის, როგორც უკიდურესი ღონისძიების გამოყენების სტრატეგიაში ხედავს. კომიტეტი, ასევე, ხაზს უსვამს საბოლოო სასჯელის დანიშვნამდე არასაპატიმრო ღონისძიების გამოყენების აუცილებლობას.²⁴

კომიტეტის 2007 წლის რეკომენდაციები დღესაც აქტუალურია. საქართველოს სახალხო დამცველი ეთანხმება კომიტეტის პოზიციას და თვლის, რომ ნაკლებად ძძიმე დანაშაულის ჩადენისათვის პრიორიტეტი უნდა მიენიჭოს თავისუფლების აღკვეთის ალტერნატიულ სასჯელებს. იქვე იმასაც აღნიშნავს, რომ გადატვირთულობა მოიხსნება სისხლის სამართლის კოდექსში შესაბამისი ცვლილების შეტანის გზით, რომლითაც სასჯელთა შეკრების პრინციპი შეიცვლება შთანთქმის პრინციპით.²⁵

გ) სანიტარიულ-ჰიგიენური პირობები

სახალხო დამცველის 2009 წლის პირველი ნახევრის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ სასჯელსრულების მთელ რიგ დაწესებულებებში ჰიგიენის თვალსაზრისით ძალზე რთული მდგომარეობაა. „ზოგ დაწესებულებაში არ არის აბანო, სამზარეულოში ანტისანიტარიაა, საკანებში სინესტია, დაწესებულებაში არიან მღრღნელები და ბაღლინჯოები (მაგალითად, ქუთაისის №2 საერთო, მკაცრი და საპყრობილის რეჟიმის დაწესებულება, ქსნის №7 საერთო, მკაცრი და საპყრობილის რეჟიმის დაწესებულება).

ქალაქ რუსთავის №1 საერთო და მკაცრი რეჟიმის დაწესებულების კარცერში არსებული ვითარება არაა-დამიანური და დამამცირებელი მოპყრობის მანიშნებელია. კარცერის ადგილმდებარეობის გამო (შუაგულ ეზოში) ტემპერატურა კიდევ უფრო მატულობს, დგება ფეკალური მასების სუნი, სიბინძურეა, არ ხდება ვენტილაცია და პატიმრებისათვის სუნთქვა თითქმის შეუძლებელია.“

სახალხო დამცველმა რეკომენდაციით მიმართა საქართველოს სასჯელსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების საკითხთა მინისტრს უმოკლეს ვადებში რუსთავის №1 დაწესებულებაში არსებული კარცერის დახურვასთან დაკავშირებით.

2010 წლის 11 მარტს საიამ №გ-04/161-10 განცხადებით მიმართა საქართველოს სასჯელსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს და მოითხოვა შემდეგი ინფორმაცია:

1. რა სახის ღონისძიებები იქნა გატარებული ქუთაისის №2 საერთო, მკაცრი და საპყრობილის რეჟიმის დაწესებულებაში, ქსნის №7 საერთო, მკაცრი და საპყრობილის რეჟიმის დაწესებულებაში არსებული სანიტარიულ-ჰიგიენური პრობლემების მოსაგვარებლად;
2. სახალხო დამცველის რეკომენდაციის შესაბამისად, დაიხურა თუ არა ქალაქ რუსთავის №1 სასჯელსრულების დაწესებულების კარცერი.

აღნიშნულ განცხადებასთან დაკავშირებით სამინისტროდან №10/9/1-5296 წერილით შემდეგი პასუხი მივიღეთ, რომ №1 საერთო და მკაცრი რეჟიმის დაწესებულებაში ძველი კარცერები არ ფუნქციონირებს. სამინისტრო კვლავ თავს იკავებს დაასახელოს, ჩვენ მიერ მითითებულ დაწესებულებებში (კონკრეტულად ერთში

²³ წამების საწინააღმდეგო ევროპული კომიტეტის 2007 წლის ანგარიში, 67-ე პუნქტი, http://www.cpt.coe.int/documents/geo/2007-42-inf-eng.htm#_Toc177181604

²⁴ წამების საწინააღმდეგო ევროპული კომიტეტის 2007 წლის ანგარიში, 32-ე პუნქტი, http://www.cpt.coe.int/documents/geo/2007-42-inf-eng.htm#_Toc177181604

²⁵ სახალხო დამცველის 2009 წლის მეორე ნახევრის ანგარიში, მე-18 გვ.

მანც), მძიმე სანიტარიულ-ჰიგიენური მდგომარეობის აღმოსაფხვრელად, რაიმე კონკრეტული ღონისძიებები გაატარა თუ არა. სამინისტრო მხოლოდ ზოგადი ხასიათის განმარტებებით შემოიფარგლება: „სასჯელალსრულების დაწესებულებებში რეგულარულად ტარდება კანონმდებლობით დადგენილი სანიტარიულ-ჰიგიენური ღონისძიებები.“ ამგვარი განცხადება არანაირ საფუძველს არ იძლევა დინამიკაში იმ ნაბიჯების შესაფასებლად, რასაც სასჯელალსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტრო უნდა დგამდეს სახალხო დამცველის მოხსენებაში დასმული პრობლემების გადასაწყვეტად.

ამ თვალსაზრისით, 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიშში უფრო დეტალურად არის აღწერილი, სასჯელალსრულების დაწესებულებებში სანიტარიულ-ჰიგიენური პირობების გაუმჯობესების მიზნით, რა ღონისძიებები განახორციელა სამინისტრომ:

ჰიგიენის თვალსაზრისით, უნდა აღინიშნოს, რომ მინიმალური მოთხოვნები დაკმაყოფილებულია თავისუფლების შეზღუდვის ყველა დაწესებულებაში. კერძოდ, საპირფარეოები განცალკევებულია და სანიტარია დაცულია. პატიმრებს კვირაში მინიმუმ ერთი შხაპის მიღების საშუალება აქვთ. 2008 წლის 18 თებერვალს სასჯელალსრულების დეპარტამენტმა, ჰიგიენური პირობების უზრუნველყოფის მიზნით, ხელშეკრულებები გააფორმა რამდენიმე კომპანიასთან. ამ ხელშეკრულების საფუძველზე კომპანიები ვალდებული არიან, პატიმრებს მიაწოდონ: ხელის საპონი, სამეურნეო დანიშნულების სარეცხი საპონი, კბილის ჯაგრისი, ბალიში, პირსახოცი, ზაფხულისა და ზამთრის ტანსაცმელი.²⁶

დ) განათლების უფლება

სახალხო დამცველის 2009 წლის პირველი ნახევრის საპარლამენტო მოხსენებაში აღნიშნულია, რომ 2008 წლის 9 დეკემბერს ერთ-ერთმა მსჯავრდებულმა გამოთქვა სურვილი, მიეღო უმაღლესი განათლება. აღნიშნულთან დაკავშირებით, 2008 წლის 29 დეკემბერს სახალხო დამცველმა წერილობით მიმართა სასჯელალსრულების დეპარტამენტის სოციალურ სამსახურს. 2009 წლის 20 იანვარს სასჯელალსრულების დეპარტამენტის თავმჯდომარის მოადგილემ სახალხო დამცველს აცნობა, რომ განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსა და სასჯელალსრულების დეპარტამენტის მიერ შექმნილია სამუშაო ჯგუფი, რომელიც აქტიურად განაგრძობს საქმიანობას დაწესებულებებში უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად. წერილში ასევე აღნიშნულია, რომ პატიმრებისათვის უმაღლესი განათლების მიღების და ერთიან ეროვნულ გამოცდებზე გასვლის პროცედურა დაუზუსტებული არ არის. შესაბამისად, საკანონმდებლო ბაზის არსებობისას ნებისმიერ პატიმარს ექნება შესაძლებლობა, მონაწილეობა მიიღოს ერთიან ეროვნულ გამოცდებში და მიიღოს უმაღლესი განათლება.

სახალხო დამცველის აპარატი დამატებით დაინტერესდა, თუ რა დოკუმენტებშია ასახული აღნიშნული სამუშაო ჯგუფის აქტივობა, რის თაობაზეც 2009 წლის 9 მარტს წერილობით მიმართა სასჯელალსრულების დეპარტამენტსა და განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს. სახალხო დამცველს, 2009 წლის პირველი ნახევრის მოხსენებაზე მუშაობისას, აღნიშნულ წერილთან დაკავშირებით პასუხი არც ერთი უწყებიდან არ მიუღია.

სასჯელალსრულების დაწესებულებაში მოთავსებული პირის უფლებაზე – მონაწილეობა მიიღოს ერთიან ეროვნულ გამოცდებში, 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიშშია საუბარი:

„ცვლილებები შევიდა აგრეთვე, ერთიანი, ეროვნული გამოცდების დებულებაშიც, რომლითაც პატიმარს საშუალება ეძლევა, მიიღოს მონაწილეობა მისაღებ გამოცდებში. თუ ერთიანი ეროვნული გამოცდების ჩაბარების მსურველთა რაოდენობა იძლევა ამის შესაძლებლობას, დაწესებულების ტერიტორიაზე გაიხსნება დამატებითი სექტორი, ხოლო თუ ერთიანი ეროვნული გამოცდების ჩაბარების მსურველთა რაოდენობა მცირეა, მაშინ შესაძლებელია, ბადრაგის თანხლებით პატიმრის დანიშნულების ადგილას მიყვანა გამოცდის ჩასაბარებლად.“

ანგარიშის აღნიშნული მონაკვეთის სკოლიოში მითითებულია საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის №127 ბრძანების მუხლი №5 (1) (ი).

„ერთიანი ეროვნული გამოცდების ჩატარების დებულების დამტკიცების შესახებ“ განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის №127 ბრძანების მე-5 მუხლი მთლიანობაში ეხება სავალდებულო და არჩევით საგნებს, რომლებშიც ერთიანი ეროვნული გამოცდები ტარდება. მე-5 მუხლის პირველ პუნქტს არა აქვს „ი“ ქვეპუნქტი. არც ბრძანების მე-5 მუხლი, არც სხვა ნორმები არ არეგულირებს თავისუფლების აღკვეთის ადგილებში მყოფი პირის მიერ ერთიანი ეროვნული გამოცდების ჩაბარების წესს. ერთადერთი რელევანტური ნორმა, რასაც შესაძლოა კავშირი ჰქონდეს ზემოხსენებულ სამართლებრივ ურთიერთობასთან, არის ბრძანების მე-15 მუხლის პირველი პუნქტის „ი“ ქვეპუნქტი, რომელიც საგამოცდო ცენტრში ერთიანი ეროვნული გამოცდების მიმდინარეობისას დასწრების უფლებას ანიჭებს სასჯელალსრულების დეპარტამენტის საბადრაგო სამსახურის თანამშრომელს. მაშინ, როდესაც ბრძანება არაფერს ამბობს თავისუფლებააღკვეთილი პირის უფლებაზე,

²⁶ 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიში გვ. 18.

მონაწილეობა მიიღოს ერთიან ეროვნულ გამოცდებში, გაუგებარი ხდება, სასჯელალსრულების დეპარტამენტის სამსახურის თანამშრომელს რის საფუძველზე ენიჭება ერთიანი ეროვნული გამოცდების მიმდინარეობისას საგამოცდო ცენტრში ყოფნის უფლება.

საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის საკოორდინაციო საბჭოს წევრმა საიას თავმჯდომარემ თამარ ხიდაშელმა 2010 წლის 1 მარტს №გ-01/109-10 განცხადებით მიმართა საკოორდინაციო საბჭოს, რომელმაც ზემოხსენებული ანგარიში შეადგინა. ასევე, თხოვნით მიმართა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრს დიმიტრი შაშკინს, მიეწოდებინათ ინფორმაცია იმის შესახებ, რეალურად დაარეგულირა თუ არა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ პატიმრების მიერ ერთიან ეროვნულ გამოცდებში მონაწილეობის პროცედურა.

2010 წლის 19 აპრილს გამოცდების ეროვნული ცენტრის დირექტორმა მაია მიმინოშვილმა საიას №220/10 საპასუხო წერილი გაუგზავნა. გამოცდების ეროვნული ცენტრის დირექტორი აღნიშნავს, რომ საიას განცხადებაში აღნიშნული საკითხი სცილდება საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის კომპეტენციას და ამიტომ ვერ დარეგულირდება. სასჯელალსრულების დაწესებულების (პატიმრობის ან თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულება) ტერიტორიაზე საგამოცდო ცენტრის შექმნა და საგამოცდო ცენტრებში ბადრაგირება შესაძლებელია მოხდეს მხოლოდ სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროსთან შეთანხმებით.

ამგვარად, გამოცდების ეროვნული ცენტრის დირექტორის წერილით დასტურდება, რომ **პატიმრის უფლება – თავისუფლების აღკვეთის ადგილას საგამოცდო ცენტრის დამატებითი სექტორის გახსნის ან ბადრაგირების მეშვეობით, მონაწილეობა მიიღოს ერთიან ეროვნულ გამოცდაში, არ არის განსაზღვრული ერთიანი ეროვნული გამოცდების დებულებით (როგორც ეს, სრულიად უსაფუძვლოდ, საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის ანგარიშშია მითითებული).** უფრო მეტიც, გამოცდების ეროვნული ცენტრის დირექტორის აზრით, ამგვარი წესის დადგენის შემთხვევაში, განათლებისა და მეცნიერების მინისტრი გასცდებოდა თავისი უფლებამოსილების ფარგლებს.

მიუხედავად იმისა, რომ განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის №127 ბრძანებით არ არის განსაზღვრული პატიმრის ერთიან ეროვნულ გამოცდებში მონაწილეობის წესი, გამოცდების ეროვნული ცენტრის დირექტორის №220/10 წერილში აღნიშნულია, რომ №127 ბრძანების მე-12 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, ერთიან ეროვნულ გამოცდებში მონაწილეობის მიღების საფუძველია აბიტურიენტის წერილობითი განცხადება უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში სწავლის გაგრძელების და ერთიან ეროვნულ გამოცდებში მონაწილეობის შესახებ. წერილობითი განცხადების შეტანის უფლება აქვს ყველა აბიტურიენტს, **მათ შორის სასჯელალსრულების დაწესებულებაში მყოფ პირებს.** იმ შემთხვევაში, თუ აბიტურიენტების რაოდენობა ბევრია, საქართველოს სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს თანხმობით, ეროვნული ცენტრის დირექტორის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით, შესაძლებელია, გაიხსნას შესაბამისი საგამოცდო ცენტრი სასჯელალსრულების დაწესებულების ტერიტორიაზე. ხოლო მაშინ, თუ აბიტურიენტების რაოდენობა მცირეა, საქართველოს სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტრო (საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს შუამდგომლობის საფუძველზე) უზრუნველყოფს სასჯელალსრულების დაწესებულებაში მყოფ პირთა ბადრაგირებას იმ საგამოცდო ცენტრში, რომელიც აბიტურიენტმა წერილობით განცხადებაში მიუთითა. სწორედ ამ გარემოებით ხსნის გამოცდების ეროვნული ცენტრის დირექტორი თავის საპასუხო წერილში 2005 წლის 28 მარტის №127 ბრძანებით დამტკიცებული ერთიანი ეროვნული გამოცდების ჩატარების დებულების მე-15 მუხლის პირველი პუნქტის „ი“ ქვეპუნქტში არსებულ ჩანაწერს, რომლითაც გამოცდებზე დასწრების უფლება საბადრაგო სამსახურის თანამშრომელს ენიჭება.

გამოცდების ეროვნული ცენტრის დირექტორი თავის წერილში მიუთითებს პატიმრების მიერ ერთიან ეროვნულ გამოცდებში მონაწილეობის მიღების სტატისტიკაზე. კერძოდ, წერილში აღნიშნულია: 2008 წლის ერთიან ეროვნულ გამოცდებში მონაწილეობა მიიღო ერთმა აბიტურიენტმა, რომლის ბადრაგირებაც განხორციელდა საგამოცდო ცენტრში. 2009 წელს ერთიან ეროვნულ გამოცდებში მონაწილეობდა სასჯელალსრულების დაწესებულებაში მყოფი 7 აბიტურიენტი, რომელთაგან 6-მა ერთიანი ეროვნული გამოცდების საფუძველზე მოიპოვა საქართველოს აკრედიტებულ უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში სწავლის უფლება, მათგან ერთ-ერთმა კი – 70%-იანი სახელმწიფო სასწავლო გრანტი. რაც შეეხება 2010 წელს, გამოცდების ეროვნულ ცენტრში, ინფორმაცია იმის თაობაზე, იმყოფებიან თუ არა აბიტურიენტები სასჯელალსრულების დაწესებულებებში, ცნობილი გახდება 2010 წელს აბიტურიენტთა ბაზის ფორმირების შემდგომ. აღნიშნული რაოდენობის გათვალისწინებით, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო და საქართველოს სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტრო მიიღებენ ერთობლივ გადაწყვეტილებას სასჯელალსრულების დაწესებულების ტერიტორიაზე საგამოცდო ცენტრის გახსნის თაობაზე.

გამოცდების ეროვნული ცენტრის დირექტორი მიუთითებს იმ საკანონმდებლო აქტებზე, რომლებიც მისი განმარტებით პატიმრის ერთიან ეროვნულ გამოცდებში მონაწილეობის უფლებას ითვალისწინებს. ეს საკანონმდებლო აქტებია: საქართველოს კონსტიტუცია, პატიმრობის კოდექსი (2010 წლის 9 მარტამდე „პატიმრობის შესახებ“ საქართველოს კანონი) და სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.

არც სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 136-ე მუხლის მე-3 ნაწილით და არც პატიმრობის ახალი კოდექსის მე-14 მუხლით განსაზღვრულ უფლებათა კატალოგში პირდაპირ არ არის გათვალისწინებული თავისუფლებააღკვეთილი პირის უმაღლესი განათლების უფლება. სისხლის სამართლის კოდექსის 136-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, კანონმდებლის დუმილი უნდა განიმარტოს დაკავებულის, დაპატიმრებულის და საექსპერტო დაწესებულებაში მოთავსებული პირის უმაღლესი განათლების უფლების სასარგებლოდ, რადგან ნორმაში აღნიშნულია, რომ შეზღუდვები, რომლებიც დაკავშირებულია დაკავებულის, დაპატიმრებულის ან სამედიცინო დაწესებულებაში ექსპერტიზისათვის მოთავსებული პირის ყოფნის რეჟიმთან, **დგინდება კანონით**. ვინაიდან კანონმა პირდაპირი შეზღუდვა არ დაანება ერთიან ეროვნულ გამოცდებში მონაწილეობის მიღებასთან დაკავშირებით, ივარაუდება, რომ დაკავებულ, დაპატიმრებულ და ექსპერტიზისათვის მოთავსებულ პირს აქვს ეს უფლება. რაც შეეხება მსჯავრდებულს, ახალი პატიმრობის კოდექსის მე-13 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, თავისუფლების აღკვეთის აღსრულებისას გარანტირებული აქვს საქართველოს კონსტიტუციით აღიარებული უფლებები და თავისუფლებები. უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობის უფლება კი, საქართველოს კონსტიტუციის 35-ე მუხლით არის აღიარებული.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საქმეში „მესინა იტალიის წინააღმდეგ“ განაცხადა, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-5 მუხლის საფუძველზე დაკისრებული კანონიერი პატიმრობა მოიცავს ცალკეულ შეზღუდვებს ადამიანის უფლებებთან და თავისუფლებებთან დაკავშირებით. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ 2009 წლის 7 დეკემბრის გადაწყვეტილებაში საქმეზე „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ განაცხადა, რომ თავისუფლების აღკვეთასთან დაკავშირებული სასჯელი ყველა შემთხვევაში იწვევს სირთულესა და დისკომფორტს, რაც გამოიხატება მთელი რიგი უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობის შეზღუდვაში. დაპატიმრებული პირი ვალდებულია, ეს მოითმინოს მაშინ, როდესაც დაცულია **განსაზღვრული სტანდარტები**.

თავისუფლების აღკვეთა თავისი არსით გულისხმობს განსაზღვრული ძირითადი უფლებების შეზღუდვას, გარდა ისეთი უფლებებისა, როგორცაა: სიცოცხლის უფლება, ნამების, სხვა სასტიკი, არაადამიანური, დამამცირებელი მოპყრობისა და სასჯელისაგან დაცვის უფლება, მონობის აკრძალვა. თავისუფლების აღკვეთის დროს უფლებების საკმაოდ დიდი ნაწილი ხორციელდება არაორდინალური, ზოგადისაგან განსხვავებული წესით, რაც განპირობებულია თავისუფლების შეზღუდვის თავისებურებით. ამ კონტექსტში ძირითადი უფლებების მოქმედების ფარგლები დადგენილი უნდა იყოს თავისუფლების აღკვეთასთან შეხებაში მყოფი ნორმატიული აქტებით.

მატერიალური თვალსაზრისით, თავისუფლებააღკვეთილი პირებისათვის უმაღლესი განათლების უფლების დეკლარირება ჯერ კიდევ არ ნიშნავს იმას, რომ არსებობს მისი სრულყოფილი რეალიზების შესაძლებლობა. პატიმრობის კონტექსტის გათვალისწინებით, განსაზღვრული უფლებების რეალიზებისათვის ხშირად აუცილებელია სახელმწიფოს მხრიდან სპეციალური ღონისძიებების განხორციელება. ზოგადი ნორმატიული ასპექტები, რაც ადვილად რეალიზდება ჩვეულებრივ შემთხვევაში, ხშირად გამოუსადეგარია თავისუფლების აღკვეთის პირობებში. ამიტომ საჭიროა, პატიმრების მიმართ ნორმატიულ დონეზე მოხდეს უმაღლესი განათლების უფლების რეალიზაციასთან დაკავშირებული პროცედურის რეგლამენტაცია.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 136-ე მუხლის მე-4 ნაწილის შესაბამისად, დაკავებულ, დაპატიმრებულ ან სამედიცინო დაწესებულებაში ექსპერტიზისათვის მოთავსებული პირის მიმართ დაწესებული უნდა იყოს ისეთი შეზღუდვები, რაც აუცილებელია მისი გაქცევის თავიდან ასაცილებლად. პატიმრისა და მსჯავრდებულის უმაღლესი განათლებაზე უფლების განხორციელებამ შესაძლოა წარმოშვას თავისუფლებააღკვეთილი პირის გაქცევის თავიდან აცილების და რეჟიმის დაცვის საკითხები. აღნიშნულ ინტერესებზე დაყრდნობით, სასჯელაღსრულების ადმინისტრაციას ყოველთვის ექნება იმის შესაძლებლობა, შეზღუდოს პატიმრის მონაწილეობა ერთიან ეროვნულ გამოცდებში, თუკი არ იარსებებს თვითნებობისაგან დაცვის ადეკვატური პროცედურული გარანტიები. პატიმრების მიერ ერთიანი ეროვნული გამოცდების გავლის სპეციალური წესის ნორმატიული განსაზღვრა, თუნდაც იმ სახით, როგორც ეს სამოქმედო გეგმის ანგარიშსა და ეროვნული საგამოცდო ცენტრის დირექტორის წერილშია ასახული, სასჯელაღსრულების თვითნებობისაგან დაცვის რეალური გარანტიაა.

მიუხედავად გამოცდების ეროვნული ცენტრის დირექტორის მიერ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციისათვის წარდგენილი სტატისტიკისა, მაინც დგას ნორმატიული აქტის მიღების აუცილებლობა. ეს უკანასკნელი მართალია მიუთითებს იმაზე, რომ განსაზღვრული რაოდენობის პატიმრები 2008-2009 წლებში სარგებლობდნენ ერთიან ეროვნულ გამოცდებში მონაწილეობის შესაძლებლობით, თუმცა აღნიშნული პრაქტიკა ვერ დაავალდებულებს სასჯელაღსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროსა და გამოცდების ეროვნული ცენტრს მომავალშიც უზრუნველყონ პატიმრები და მსჯავრდებულები ანალოგიური შესაძლებლობით.

იმისათვის, რომ დაცული იყოს საქართველოს კონსტიტუციის 35-ე მუხლით გარანტირებული უფლება უმაღლეს განათლებაზე, საქართველოს ხელისუფლება დგება გარდაუვალი აუცილებლობის წინაშე, რომ მიიღოს პატიმართა და მსჯავრდებულთა ერთიან ეროვნულ გამოცდებში მონაწილეობის სპეციალური წესის დამდგენი ნორმატიული აქტი. სასჯელალსრულების დაწესებულებაში საგამოცდო ცენტრის მოწყობა ან პატიმრის ბადრაგირება იმ საგამოცდო ცენტრში, რომელიც მითითებულია აბიტურიენტის განცხადებაში, განისაზღვრება, როგორც საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს (უწყება, რომელიც პასუხისმგებელია ერთიანი ეროვნული გამოცდების ორგანიზებაზე), ისე სასჯელალსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების სამინისტროს (უწყება, რომლის დაქვემდებარებაში არსებულ დაწესებულებაშიც ხდება თავისუფლების აღკვეთის მოხდა) კომპეტენციით.

„მთავრობის სტრუქტურისა და საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-16 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, თუ საკითხი მიეკუთვნება რამდენიმე სამინისტროს გამგებლობის სფეროს და განსაზღვრული არ არის გადაწყვეტილების მიმღები სამინისტრო, მაშინ გადაწყვეტილებას იღებს მთავრობა.

„ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის შესაბამისად, საქართველოს საკანონმდებლო აქტით, პრეზიდენტისა და მთავრობის ნორმატიული აქტებით გათვალისწინებულ შემთხვევაში, ნორმატიული აქტების მიღების (გამოცემის) უფლებამოსილების მქონე ორგანოებმა შეიძლება მიიღონ (გამოსცენ) ერთობლივი ნორმატიული აქტი.

მოცემულ შემთხვევაში, საქართველოს მთავრობამ ან უნდა გამოსცეს დადგენილება, რომლითაც საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს, ასევე, სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების სამინისტროს მიეცემათ უფლებამოსილება, ერთობლივი ბრძანებით დაადგინონ პატიმართა და მსჯავრდებულთა მიერ ერთიანი ეროვნული გამოცდების ჩაბარების სპეციალური წესი, ან ეს უკანასკნელი თავად დაადგინოს.

ვ) პატიმართა და მსჯავრდებულთა პირადი და ოჯახური ცხოვრების უფლება

2006 წლის 28 აპრილს „პატიმრობის შესახებ“ საქართველოს კანონში შევიდა ცვლილება, რის შედეგადაც გაუქმდა მსჯავრდებულთა ხანგრძლივი პაემნის უფლება. მნიშვნელოვნად შემცირდა ხანმოკლე პაემნების ხანგრძლივობა.

წამების საწინააღმდეგო ევროპულმა კომიტეტმა 2007 წლის ანგარიშში გაკვირვება გამოხატა იმ გარემოებით, რომ 2007 წლის ვიზიტის დროს მათ მიერ გამოკითხულმა ასობით პატიმარმა დაიჩივლა, რომ შეუძლებელი იყო ოჯახთან ადეკვატური კავშირის შენარჩუნება. კომიტეტი რეკომენდაციას აძლევს მთავრობას, რომ მსჯავრდებულებს გარესამყაროსთან კონტაქტის ერთნაირი შესაძლებლობა ჰქონდეთ. კომიტეტი მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, შეცვალოს კანონმდებლობა პაემნების შესაძლებლობასთან დაკავშირებით, გაითვალისწინოს მისი შენიშვნები და მხედველობაში მიიღოს გადაამუშავებული ევროპული ციხის წესები.²⁷

სახალხო დამცველის 2009 წლის პირველი ნახევრის მოხსენებაში აღნიშნულია, რომ პატიმრობის კოდექსი ითვალისწინებს გრძელვადიანი პაემნების აღდგენის შესაძლებლობას. თუმცა, როგორც სახალხო დამცველისათვის გახდა ცნობილი, სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა მინისტრი გამოვიდა ინიციატივით, რომ მსჯავრდებულთა, რომელიც სანიმუშოდ იქცევა, ისარგებლოს შვებულებით. სახალხო დამცველის აზრით, აღნიშნული ცვლილება მისასაღმებელია, თუმცა, არსებობს საფრთხე, რომ ეს დარჩება ფორმალურ ცვლილებად და მსჯავრდებულების უმეტესი ნაწილი ვერ ისარგებლებს შვებულებით. შესაბამისად, სახალხო დამცველის აზრით, ეს უფლება ვერ უზრუნველყოფს გრძელვადიანი პაემნის უფლებით მისაღწევ მიზანს. სახალხო დამცველი არ აღიქვამს მსჯავრდებულთა შვებულებას გრძელვადიანი პაემნის ალტერნატივად. სახალხო დამცველის პოზიციას იზიარებს საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია.

შვებულება, რომლის ლეგალური სახელწოდებაც ასეთია – „სასჯელალსრულების დაწესებულების გარეთ ხანმოკლე გასვლის უფლება“, „პატიმრობის შესახებ“ მოქმედ კანონშიც გათვალისწინებულია, ძალაში შევიდა 2009 წლის სექტემბრიდან.

„პატიმრობის შესახებ“ საქართველოს კანონის 49¹ მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად, მსჯავრდებულს, თუ მას განსაზღვრული აქვს სასჯელის მოხდა საერთო ან მკაცრი რეჟიმის დაწესებულებაში და მის მიმართ არ მოქმედებს დისციპლინური ან ადმინისტრაციული პატიმრობა, კანონით დადგენილი წესით უფლება აქვს, ისარგებლოს წელიწადში ორჯერ სასჯელალსრულების დაწესებულების გარეთ ხანმოკლე გასვლის უფლებით. სასჯელალსრულების დაწესებულების გარეთ ხანმოკლე გასვლის ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს 5 დღეს, რომელშიც შედის მსჯავრდებულის დანიშნულების ადგილამდე მგზავრობის დროც. მსჯავრდებულის სასჯელალსრულების დაწესებულების გარეთ ხანმოკლე გასვლა ფორმდება დეპარტამენტის თავმჯდომარის

²⁷ წამების საწინააღმდეგო ევროპული კომიტეტის 2007 წლის ანგარიში, 90-ე პუნქტი, http://www.cpt.coe.int/documents/geo/2007-42-inf-eng.htm#_Toc177181604

ბრძანებით. იმავე მუხლის მე-6 პუნქტის შესაბამისად: სასჯელაღსრულების დაწესებულების გარეთ ხანმოკლე გასვლის შუამდგომლობის განხილვისას დეპარტამენტის თავმჯდომარეს შეუძლია გამოიყენოს შემდეგი უზრუნველყოფის ღონისძიებები: გირაო, არანაკლებ 2000 ლარისა, პირადი თავდებობა, ელექტრონული კონტროლის (მონიტორინგის) საშუალება.

იმ საკითხის გასარკვევად, თუ რამდენად გამოიყენება პრაქტიკაში „სასჯელაღსრულების დაწესებულების გარეთ ხანმოკლე გასვლის უფლება“, 2010 წლის 11 მარტს საიამ №გ-04/161-10 განცხადებით მიმართა საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს. საიამ მოითხოვა შემდეგი ინფორმაცია:

2009 წლის 1 სექტემბრიდან რამდენმა მსჯავრდებულმა ისარგებლა სასჯელაღსრულების დაწესებულების გარეთ ხანმოკლე გასვლის უფლებით, 2010 წლის 1 იანვრიდან რამდენჯერ იქნა გამოყენებული სასჯელაღსრულების დაწესებულების გარეთ ხანმოკლე გასვლის უზრუნველყოფის ღონისძიებები - გირაო და პირადი თავდებობა.

აღნიშნულ განცხადებასთან დაკავშირებით სამინისტროს საპასუხო №10/9/1-5296 წერილში აღნიშნულია: „სასჯელაღსრულების დაწესებულების გარეთ ხანმოკლე გასვლის უფლებით 2009 წლის პირველი სექტემბრიდან 31 დეკემბრამდე ისარგებლა შვიდმა, ხოლო 2010 წლის იანვრიდან 2010 წლის 12 აპრილამდე ექვსმა მსჯავრდებულმა“. უზრუნველყოფის ღონისძიებებთან დაკავშირებით წერილში არაფერია ნათქვამი.

მისასაღმებელია ის გარემოება, რომ სასჯელაღსრულების დაწესებულების გარეთ ხანმოკლე გასვლის უფლება პრაქტიკულადაც ხორციელდება. აღნიშნული გარემოება უდავოდ ხელს შეუწყობს მსჯავრდებულთა ოჯახური კავშირების შენარჩუნებას და მათი პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლების დაცვას.

პატიმრობის ახალმა კოდექსმა, რომელიც 2010 წლის 1 ოქტომბრიდან ამოქმედდება, სუბიექტების თვალსაზრისით შეზღუდული სახით აღადგინა ხანგრძლივი პაემნის უფლება. აღნიშნული კანონის მე-17 მუხლის მე-8 ნაწილის შესაბამისად, ტერმინი „არასრულწლოვანი“ ხანგრძლივი პაემნის ცნების შემადგენელ ნაწილადაც კია ქცეული:

„ხანგრძლივი პაემანი არის **არასრულწლოვანი** მსჯავრდებულის 1-დან 2 დღე-ღამემდე ვადით ახლო ნათესავებთან ერთად ცხოვრება თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულების ტერიტორიაზე, ამისთვის სპეციალურად გამოყოფილ ოთახში, ადმინისტრაციის წარმომადგენლის დაუსწრებლად.“

ამგვარად, 2010 წლის 1 ოქტომბრიდან ხანგრძლივი პაემნის უფლება მხოლოდ არასრულწლოვან მსჯავრდებულებს ექნებათ.

სახალხო დამცველი 2009 წლის პირველი ნახევრის მოხსენებაში იმონებს „პატიმრობის შესახებ“ საქართველოს კანონს, რომლის თანახმად: „სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში ხდება რადიოსა და ტელევიზიის ტრანსლაცია, მსჯავრდებულთათვის რეჟიმით გათვალისწინებული შეზღუდვების შესაბამისად, მათ შეიძლება ჰქონდეთ პირადი რადიომიმღები, ტელევიზორი, ვიდეო ან აუდიო მაგნიტოფონი, საბეჭდი საშუალება თუ მათი გამოყენება არ არღვევს დაწესებულების შინაგანანგესს და სხვა მსჯავრდებულთა სიმშვიდეს.“ №7 და №8 საპრობილეუმი, ასევე, რუსთავის №6 საპრობილეუმი პატიმრები ვერ სარგებლობენ ამ უფლებით. №8 საპრობილეუმი მხოლოდ რადიომიმღები აქვთ, ხოლო მე-7 საპრობილეუმი არსებული ტელევიზორები გადმოიცემა DVD ფლეერით. რუსთავის მე-6 დაწესებულებაში ტელევიზორებით და რადიოებით მხოლოდ უვადო თავისუფლებააღკვეთილი პირები სარგებლობენ.

სახალხო დამცველის მეორე ნახევრის მოხსენებაში აღნიშნულია, რომ №7 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში მოთავსებული შესაბამისი პირები უზრუნველყოფილი არიან რადიოთი და ტელევიზორით. თუმცა, რეკომენდაცია კვლავ შეუსრულებელი რჩება თბილისის №8 და რუსთავის №6 დაწესებულებების ნაწილში.

2010 წლის 11 მარტს საიამ №გ-04/161-10 განცხადებით მიმართა სასჯელაღსრულების, პრობაციის და იურიდიული დახმარების სამინისტროს და მოითხოვა შემდეგი ინფორმაცია:

სახალხო დამცველის რეკომენდაციის შესაბამისად, მიეცათ თუ არა ქალაქ თბილისის №7 და №8 საპრობილეუმი მოთავსებულ პირებს და რუსთავის №6 საპრობილეუმი განსაზღვრული ვადით მყოფ მსჯავრდებულებს ტელევიზორისა და რადიომიმღებით სარგებლობის შესაძლებლობა.

საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციისათვის გამოგზავნილ №10/9/1-5296 წერილში სამინისტრომ არ გასცა პასუხი კითხვას №8 და №6 დაწესებულებებში ტელევიზორითა და რადიოთი სარგებლობის შეზღუდვასთან დაკავშირებით და მხოლოდ ზოგადი განმარტებით შემოიფარგლა:

„ტელევიზორის, რადიომიმღების და სხვა საშუალებების მიღება-გამოყენება სასჯელაღსრულების ყველა დაწესებულებაში ხორციელდება კანონმდებლობით დადგენილი წესით.“

4.2. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს დროებითი მოთავსების იზოლატორები

ნამების, არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობის ევროპული კომიტეტი (შემდგომში „კომიტეტი“) 2007 წლის 21 მარტიდან 2 აპრილამდე საქართველოში ვიზიტით იმყოფებოდა. 2007 წლის 2-6 ივლისის 63-ე შეხვედრაზე დამტკიცებული იქნა საქართველოსთან დაკავშირებული ანგარიში.

ანგარიშის მეორე თავი ეხება იმ მიღწევებსა და პრობლემებს, რაც საყოფაცხოვრებო პირობების კუთხით არსებობს საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს დაქვემდებარებაში არსებულ დაწესებულებებში. დროებითი მოთავსების იზოლატორებთან დაკავშირებით კომიტეტმა საქართველოს მთავრობას შემდეგი რეკომენდაცია მისცა:

„აღნიშნული ძალისხმევის კონტექსტში, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული შემდეგი სტანდარტები: თითოეული თავისუფლებაალკვეთილი პირი უზრუნველყოფილი უნდა იყოს 4 კვადრატული მეტრის ფართობით, ადეკვატური განათებით (სასურველია ბუნებრივ სინათლეზე მისაწვდომობა), საკნების ვენტილაციითა და გათბობით, სუფთა ლეიბებითა და საბნებით, საკვები უნდა მიეწოდოს საკვების მიღების ნორმალურ დროს. ნებისმიერ პირს, რომელიც 24 საათზე მეტ ხანს რჩება დაწესებულებაში, უნდა მიეცეს შხაპის მიღების, გარეთ ვარჯიშისა და აუცილებელი პირადი ჰიგიენური საგნებით, ასევე, ნიგნებით, გაზეთებითა და ა.შ. სარგებლობის შესაძლებლობა. **ზემოხსენებული მოთხოვნები განსაკუთრებულად უნდა იქნეს გამოყენებული ადმინისტრაციულ პატიმრობაში მყოფი პირების მიმართ, რომლებიც 30 დღეს ატარებენ დროებითი მოთავსების იზოლატორში.**”

2010 წლის 8 იანვარს საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ №გ-04/88-2010 განცხადებით მიმართა საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს, რომლითაც მოითხოვა შემდეგი ინფორმაცია:

1. რომელი ნორმატიული აქტის საფუძველზე რეგულირდება საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ადამიანის უფლებათა დაცვისა და მონიტორინგის მთავარი სამმართველოს დროებითი მოთავსების იზოლატორში ადმინისტრაციული წესით პატიმრობაში ყოფნის პერიოდში პირის გასეირნების უფლება;
2. რომელი ნორმატიული აქტით რეგულირდება საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ადამიანის უფლებათა დაცვისა და მონიტორინგის მთავარი სამმართველოს დროებითი მოთავსების იზოლატორში მყოფი პატიმრის ცხოვრებისა და პირადი ჰიგიენის პირობები;
3. არიან თუ არა ადმინისტრაციულ პატიმრობაში მყოფი პირები უზრუნველყოფილი ჟურნალ-გაზეთებით. დადებითი პასუხის შემთხვევაში, მოვითხოვთ იმ ნორმატიულ აქტზე მითითება, რომელიც ამგვარ ურთიერთობას არეგულირებს.

2010 წლის 8 თებერვალს საიაში შემოვიდა საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს №7/2/7-523 წერილი, რომლითაც გვეცნობა, რომ დროებითი მოთავსების იზოლატორების შინაგანაწესი რეგულირდება „საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს დროებითი მოთავსების იზოლატორების ტიპიური დებულების, იზოლატორების შინაგანაწესის და იზოლატორების საქმიანობის მარეგულირებელი დამატებითი ინსტრუქციების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის 2010 წლის 1 თებერვლის №108 ბრძანებით.

ამგვარად, საიას მიერ 2010 წლის 8 იანვარს წერილის გაგზავნის მომენტისათვის დროებითი მოთავსების იზოლატორებში თავისუფლების ალკვეთის სტანდარტების მომწესრიგებელი ნორმები ჯერ კიდევ არ იყო მიღებული. საინტერესოა ის გარემოებაც, რომ აღნიშნული ნორმატიული აქტის გამოთხოვნის თაობაზე წერილი სახალხო დამცველმაც გააგზავნა 2009 წლის 24 სექტემბერს.

აღნიშნული ბრძანების მიღება განაპირობა იმ გარემოებამ, რომ ადმინისტრაციული პატიმრობის მოხდა ხდება შსს-ს დროებითი მოთავსების იზოლატორებში. საქართველოს კანონმდებლობა არ განსაზღვრავს ადმინისტრაციული პატიმრობის მოხდის პირობებს. კერძოდ კი, ისეთ საკითხებს, როგორიცაა: რამდენი კვადრატული მეტრის ფართობი უნდა მოიხადოს ადამიანმა ადმინისტრაციული პატიმრობა. კანონი, ასევე, არ განსაზღვრავს ადმინისტრაციულ პატიმრობაში მყოფი პირის უფლებას პირადი ჰიგიენის დაცვაზე, გარეთ გასეირნების უფლებაზე. ამ საკითხების კანონით გაუთვალისწინებლობა ნიშნავს იმას, რომ ადმინისტრაციულ პატიმრობაში მყოფი პირი ვერ ისარგებლებს ზემოხსენებული უფლებებით და პატიმრობის ადეკვატური პირობების შექმნა შინაგან საქმეთა სამინისტროს კეთილ ნებაზე იქნება დამოკიდებული.

მინისტრის №108 ბრძანება არის ტერმინოლოგიურად გაუმართავი, რაც სამართლებრივი ცნებებისა და ინსტიტუტების აღრევას იწვევს. პრაქტიკაში ამ დებულებებმა შესაძლოა, გაუგებრობა გამოიწვიოს, შესაბამისად, ისინი დაუყოვნებლივ გამოსწორებას საჭიროებს:

ბრძანების მე-3 დანართის მე-9 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, გასეირნება შესაძლებელია ადმინისტრაციული წესით დაპატიმრებული იმ პირებისათვის, რომლებსაც განსაზღვრული აქვთ ადმინისტრაციული პატიმრობა ადმინისტრაციული სახდელის სახით, არანაკლებ 15 დღის ვადით. იმავე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად:

გასასეირნებლად ერთდროულად გაჰყავთ არაუმეტეს 3 დაკავებული პირი, რომლებიც ადმინისტრაციულ პატიმრობას ერთსა და იმავე დანაშაულის ჩადენისთვის არ იხდიან.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 141-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, დაკავება არის თავისუფლების ხანმოკლე აღკვეთა, რომელიც გამოიყენება, თუ არსებობს საკმაო საფუძველი ეჭვი მიიტანონ პირზე იმ დანაშაულის ჩადენაში, რომლისთვისაც კანონი ითვალისწინებს სასჯელს თავისუფლების აღკვეთის სახით, მისი დანაშაულებრივი საქმიანობის აღკვეთის, გაქცევის, დამალვის ან მტკიცებულებათა მოსპობის თავიდან ასაცილებლად. ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსით დადგენილი წესით ადმინისტრაციული წესით დაკავება არ გრძელდება 3 საათზე მეტ ხანს. №108 ბრძანების სუბიექტი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით ან ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსით განსაზღვრული დაკავებული კი არ არის, არამედ ადამიანი, რომელსაც სასამართლომ ადმინისტრაციული სახდელის სახით განუსაზღვრა ადმინისტრაციული პატიმრობა არანაკლებ 15 დღისა. შესაბამისად, გასეირნების უფლებასთან მიმართებით ტერმინ „დაკავებულის“ გამოყენება არამართებულია.

არასწორია, ასევე, ტერმინ „დანაშაულის“ გამოყენება. არანაკლებ 15 დღემდე ადმინისტრაციული პატიმრობა ინიშნება არა დანაშაულისათვის, არამედ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევისთვის, ქმედებისთვის, რაც გათვალისწინებულია ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის განსაკუთრებული ნაწილით.

მინისტრის ბრძანებაში არ არის გათვალისწინებული 15 დღეზე მეტი ვადით ადმინისტრაციულ პატიმრობაში მყოფი პირის ოჯახის წევრებთან კომუნიკაციის უფლება. 90 დღემდე ის მოკლებულია შესაძლებლობას, შეხვედეს ოჯახის წევრებს, ვინაიდან კანონმდებლობა არ განსაზღვრავს ამგვარ უფლებას. 90 დღის ხანგრძლივობით ოჯახური კავშირების განწყვეტა წარმოადგენს პირად და ოჯახურ ცხოვრებაში არათანაზომიერ ჩარევას, რითაც ირღვევა საქართველოს კონსტიტუციის მე-20 მუხლი.

№108 ბრძანების გამოცემით შინაგან საქმეთა მინისტრი გასცდა თავისი უფლებამოსილების ფარგლებს. „ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ და „ი“ ქვეპუნქტების შესაბამისად, მხოლოდ საქართველოს საკანონმდებლო აქტებით შეიძლება განისაზღვროს შემდეგი საკითხები: ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა განხორციელებისა და დაცვის პირობები და წესი, იურიდიული პასუხისმგებლობისა და იძულების ზომის გამოყენების საკითხები, ადმინისტრაციული, ადმინისტრაციული საპროცესო, სასჯელაღსრულების კანონმდებლობა. იმავე კანონის მე-7 მუხლის მე-2 პუნქტით კი, საქართველოს საკანონმდებლო აქტების სახეებია: საქართველოს კონსტიტუცია, საქართველოს კონსტიტუციური კანონი, საქართველოს ორგანული კანონი, საქართველოს კანონი, საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტი, საქართველოს პარლამენტის რეგლამენტი. მინისტრის ბრძანება არ ჯდება ამ ჩამონათვალში და კანონქვემდებარე ნორმატიულ აქტს წარმოადგენს. კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტის მიღება (გამოცემა) შეიძლება მიმღები (გამომცემი) ორგანოს (თანამდებობის პირის) მიერ მისი კომპეტენციის ფარგლებში, მხოლოდ საკანონმდებლო აქტის შესასრულებლად და იმ შემთხვევაში, თუ ეს პირდაპირ არის გათვალისწინებული საკანონმდებლო აქტით. კანონქვემდებარე ნორმატიულ აქტში მითითებული უნდა იყოს, რომელი საკანონმდებლო აქტის საფუძველზე და რომლის შესასრულებლად იქნა მიღებული (გამოცემული) იგი.

არ შეიძლება, პატიმრობისას არასათანადო მოპყრობის მიმართ გარანტიები დამოკიდებული იყოს იმ სუბიექტზე, რომლის მიერ უშუალოდ განსახორციელებელი საქმიანობისთვისაც მოითხოვება აღნიშნული გარანტიები. ადამიანის ძირითადი უფლებების უზრუნველყოფის ვალდებულებებისაგან გასათავისუფლებლად, შესაბამის სუბიექტს ყოველთვის ექნება იმის შესაძლებლობა, რომ გააუქმოს მის მიერვე დაწესებული გარანტიები. ადამიანის ძირითად უფლებათა დაცვის სტანდარტების სიმყარისათვის, აუცილებელია, ეს უკანასკნელი დაწესებული იყოს არა აღმასრულებელი, არამედ საკანონმდებლო ხელისუფლების მიერ. ადამიანის ძირითად უფლებათა დაცვის ინტერესები ამ დროს მჭიდროდ არის დაკავშირებული ხელისუფლების დანაწილების პრინციპთან.

2010 წლის 4 თებერვალს საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ მოძრაობის „რატომ“ აქტივისტის, მერაბ ჭიქაშვილის სახელით საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს კონსტიტუციური სარჩელით მიმართა. დავის საგანს წარმოადგენს ის საკითხები, რომლებიც ნაწილობრივ დარეგულირებულია შინაგან საქმეთა მინისტრის №108-ე ბრძანებით. საკონსტიტუციო სარჩელში აღნიშნულია, რომ ადმინისტრაციული პატიმრობა 90 დღემდე ვადით, მაშინ როცა საკანონმდებლო აქტით არ არის მოწესრიგებული თითო პირზე ადმინისტრაციული პატიმრობის მოსახდელად გამოყოფილი ფართის მინიმალური ზომა, სანიტარიულ-ჰიგიენური პირობები, გასეირნების უფლება, ოჯახის წევრებთან კომუნიკაციის უფლება, წარმოადგენს არაადამიანურ და დამამცირებელ მოპყრობას (კონსტიტუციის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტი) და არღვევს პირადი ცხოვრების უფლებას (მე-20 მუხლის პირველი პუნქტი).

4.3. საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს ჰაუპტვახტებში დაკავებულთა მოთავსების აღრიცხვის დახვეწა და ელექტრონული ბაზის შექმნა

საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის დამტკიცების თაობაზე 2008 წლის 12 ივნისის საქართველოს პრეზიდენტის №301 ბრძანებულების შესაბამისად, თავდაცვის სამინისტროს განესაზღვრა შემდეგი სამუშაოს შესრულება: თავისუფლების შეზღუდვის ადგილებში დაკავებულთა მოთავსების, რეგისტრაციის, აღრიცხვის შემდგომი დახვეწა და შესაბამისი ელექტრონული ბაზის შექმნა.

აღნიშნულთან დაკავშირებით საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს მიერ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციისათვის 2009 წლის 26 მარტს გაგზავნილი №8/1927 წერილიდან ირკვევა: „სამხედრო პოლიციის დეპარტამენტის სტრუქტურულ დანაყოფებში არსებულ ჰაუპტვახტებში მოთავსებულთა რეგისტრაცია და აღრიცხვა ხორციელდება ამჟამად მოქმედ ადმინისტრაციულ პატიმრობაშეფარდებულ მოსამსახურეთა სარეგისტრაციო წიგნში. ადმინისტრაციულ პატიმრობაშეფარდებული მოსამსახურის ან ადმინისტრაციული წესით დაკავებულის მიღებისას, იმავე სექსის პირის მიერ წარმოებს მისი პირადი გასინჯვა. ამ დროს ჰაუპტვახტში განთავსებულის თანდასწრებით სარეგისტრაციო წიგნში ფიქსირდება მისი სამსახურებრივი მონაცემები, სამედიცინო შემონმების შედეგი (დასკვნა), შესანახად ჩამორთმეული (ჩაბარებული) ნივთებისა და დოკუმენტების ჩამონათვალი, ჩაბარებული ფულის ოდენობა, პატიმრობის საფუძვლები, ვადა – მისი გათავისუფლების ან სასჯელაღსრულების ორგანოებისათვის გადაცემის შესახებ. ხსენებულ წიგნში შეტანილი მონაცემების სიზუსტე დასტურდება იმავე წიგნში ადმინისტრაციულ პატიმრობაშეფარდებული მოსამსახურის ხელმოწერით.“²⁸

საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის 2009 წლის სამოქმედო გეგმის შესრულების ანგარიშში აღნიშნული იყო, რომ საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო ელექტრონული ბაზის შესაქმნელად არაფერს აკეთებდა და დაკავებულ პირთა აღწერას „ტრადიციული“ წესით ახორციელებდა.²⁹

აღნიშნული მდგომარეობა დღემდე უცვლელია. თავდაცვის სამინისტროს დაქვემდებარებაში არსებულ ჰაუპტვახტებში ამ დრომდე არ შექმნილა ელექტრონული აღრიცხვის სისტემა, რაზეც მეტყველებს 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის განხორციელების საკოორდინაციო საბჭოს ანგარიში, სადაც აღნიშნულია:

„თავდაცვის სამინისტროს ჰაუპტვახტებში ფუნქციონირებდა რამდენიმე აღრიცხვის ჟურნალი, რაც იწვევდა უზუსტობებს. ამჟამად პროცედურა გამარტივდა და ჰაუპტვახტებში მოთავსებულთა აღრიცხვა-რეგისტრაცია ხორციელდება პატიმრობა შეფარდებულ მოსამსახურეთა სარეგისტრაციო წიგნში.“³⁰

აღნიშნული ანგარიში ადასტურებს, რომ საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს არ შეუსრულებია საქართველოს პრეზიდენტის №301 ბრძანებულებით დაკისრებული ვალდებულება, 2008-2009 წლებში შეექმნა დაკავებულთა მოთავსების, რეგისტრაციის, აღრიცხვის ელექტრონული ბაზა.

4.4. საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლება

2008 წლის 12 ივნისის „საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს პრეზიდენტის №301 ბრძანებულების შესაბამისად, უნდა მომხდარიყო კლიპების დამზადება ძირითადი გარანტიების თაობაზე (ადვოკატის ყოლის უფლება, სამედიცინო შემონმებისა და ახლობლებთან დაკავშირების უფლება). აღნიშნული საქმიანობის შესრულებაზე პასუხისმგებელ უწყებად საქართველოს პრეზიდენტის №301 ბრძანებულებით მითითებული იყო ყოფილი გენერალური პროკურატურა და საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო.

საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიშში აღნიშნულია:

„წამების წინააღმდეგ კამპანია საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლების მიზნით ... ხორციელდება სხვადასხვა მეთოდებით, როგორცაა საგანმანათლებლო ღონისძიებების, მედიისა და დაბეჭდილი მასალების გამოყენება.“

²⁸ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის 2009 წლის საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის შესრულების ანგარიშში გვ.23

²⁹ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის 2009 წლის საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის შესრულების ანგარიშში

³⁰ საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიშში (საანგარიშო პერიოდი 2008 წლის 1 იანვარი – 2009 წლის 31 ივლისი) 14-15 გვ.

იმავე ანგარიშში აღნიშნულია: „იუსტიციისა და სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს ერთობლივი საქმიანობის ფარგლებში ამჟამად შემუშავების პროცესშია საინფორმაციო ბუკლეტი ადამიანის უფლებათა შესახებ. ეს ბუკლეტი განკუთვნილია პატიმრებისათვის და მთელ რიგ სხვა საკითხებთან ერთად გათვალისწინებულია წამების წინააღმდეგ ბრძოლასთან დაკავშირებული თემატიკა, მათ შორის კომპენსაციის უფლების შესახებ ინფორმაცია.“

2010 წლის 4 მარტს საიამ №გ-04/152-10 განცხადებით მიმართა საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს, ასევე, საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს. საიამ მოითხოვა შემდეგი ინფორმაცია

1. რა სახის კლიპები დამზადდა ადამიანის უფლებათა თემატიკაზე;
2. რაში გამოიხატებოდა საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლებაში მედიის ჩართვა, რომელ არხებზე გადიოდა ადამიანის უფლებათა თემატიკაზე დამზადებული კლიპები და რა ინტენსივობით;
3. როდის დაიბეჭდება პატიმრებისათვის განკუთვნილი საინფორმაციო ბუკლეტი ადამიანის უფლებათა შესახებ;

2010 წლის 15 მარტის საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს №01/23/07-1889 წერილობითი პასუხით მოგვეწოდა პატიმრებისა და მსჯავრდებულთათვის განკუთვნილი საინფორმაციო ბუკლეტი უფლებების თაობაზე. ბუკლეტს აქვს კონვერტის ფორმა და მითითებულია სახალხო დამცველის რეკვიზიტები. თან ახლავს განაცხადის ფორმა სახალხო დამცველის სახელზე. აღნიშნული ბუკლეტი-განაცხადი შევსების შემდეგ იკეცება და შესაძლებელია მისი გაგზავნა სახალხო დამცველთან.

ზემოხსენებულ საპასუხო წერილში ადამიანის უფლებათა თემაზე დამზადებული კლიპების და იმ სატელევიზიო სადგურების თაობაზე, სადაც აღნიშნული კლიპები გადიოდა, არაფერია ნათქვამი. უნდა ვივარაუდოთ, რომ ამგვარ აქტივობას ადგილი არ ჰქონია, რითაც იუსტიციის სამინისტრომ არ შეასრულა პრეზიდენტის ბრძანებულებით განსაზღვრული პირობები.

თუმცა საინფორმაციო ბუკლეტის დაბეჭდვა მაინც წინგადადგმულ ნაბიჯად უნდა შევაფასოთ. სახალხო დამცველის 2009 წლის მეორე ნახევრის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ მიუხედავად წამების საწინააღმდეგო ევროპული კომიტეტის რეკომენდაციისა, რომ პატიმრებს სისტემატურად წერილობითი ფორმით მიეწოდებოდა განახლებული ინფორმაცია მათი უფლებების შესახებ, მათი ინფორმირება თითქმის არ ხდება. მე-8 საპყრობილის საკნებში გამოკრულია ინფორმაცია პატიმრების მოვალეობების (და არა უფლებების) შესახებ.

2008 წლის 12 ივნისის, „საქართველოში წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ,“ საქართველოს პრეზიდენტის №301 ბრძანებულების შესაბამისად, უნდა მომხდარიყო კლიპების დამზადება ძირითადი გარანტიების თაობაზე (ადვოკატის ყოლის უფლება, სამედიცინო შემოწმებისა და ახლობლებთან დაკავშირების უფლება), თავისუფლებაზე ზღუდული პირისათვის მისი სამართლებრივი გარანტიების გაცნობა (სტანდარტული პლაკატების გაკვრა პოლიციის განყოფილებაში და სპეციალური ბუკლეტების დარიგება). აღნიშნული საქმიანობის შესრულებაზე პასუხისმგებელ უწყებად საქართველოს პრეზიდენტის №301 ბრძანებულებით მითითებულია შინაგან საქმეთა სამინისტრო.

2010 წლის 4 მარტს საიამ მიმართა საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს №გ-04/153-10 განცხადებით, რომლითაც მოითხოვა შემდეგი საჯარო ინფორმაცია:

1. რა სახის კლიპები დამზადდა ადამიანის უფლებათა თემატიკაზე;
2. ზემოთ აღნიშნული კლიპების ელექტრონული ვერსია;
3. პოლიციის განყოფილებებსა და დროებითი მოთავსების იზოლატორებში გაიკრა თუ არა სტანდარტული პლაკატები თავისუფლება აღკვეთილი პირების სამართლებრივი გარანტიების თაობაზე;
4. ზემოთ ხსენებული პლაკატების ასლები;
5. რაში გამოიხატება საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლებაში მედიის ჩართვა, რომელ არხებზე გადიოდა ადამიანის უფლებათა თემატიკაზე დამზადებული კლიპები და რა ინტენსივობით.

აღნიშნულ წერილთან დაკავშირებით შინაგან საქმეთა სამინისტროდან დღემდე წერილობითი პასუხი არ მიგვიღია. თუმცა 2008-2009 წლების სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიშში ამ მიმართულებით შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ განხორციელებულ აქტივობასთან დაკავშირებით აღნიშნულია შემდეგი:

2008 წელს საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინიციატივით და სრული დაფინანსებით განხორციელდა საქართველოს სკოლებში მოსწავლეების ცნობიერების ასამაღლებელი პროგრამა, რომლის ფარგლებშიც, პოლიციელებმა საქართველოს ყველა სკოლის მასშტაბით ჩაატარეს ინტერაქტიული გაკვეთილები და პრეზენტაციები მოსწავლეებისათვის **დანაშაულის მავნებლობაზე, არასრულწლოვანთა დანაშაულთან დაკავშირებულ რისკებზე, პასუხისმგებლობაზე და სხვა.**

ცუდი არაფერია იმაში, რომ არასრულწლოვნებში დანაშაულის პრევენციის მიზნით, სკოლებში აღმზრდე-

ლობით საქმიანობას ეწეოდეს პოლიციელი. მაგრამ დანაშაულის მავნებლობას, არასრულწლოვანთა დანაშაულთან დაკავშირებულ რისკებს და პასუხისმგებლობას ნაკლები საერთო აქვს წამების, არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობის თავიდან აცილების მიზნით თავისუფლებაალკვეთილი პირის საპროცესო დაცვის გარანტიებთან დაკავშირებით ცნობიერების ამაღლებასთან. სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიშში მითითებული შსს-ს ზემოხსენებული აქტივობა არ პასუხობს საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულებით განსაზღვრული სამოქმედო გეგმის მიზნებს.

5. დასკვნა

ამრიგად, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ წარმოადგინა საქართველოში წამების, არაადამიანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის წინააღმდეგ ბრძოლის მდგომარეობის ამსახველი დეტალური ანგარიში.

ცხადია, რომ საქართველოს ჯერ კიდევ საკმაოდ დიდი მოცულობის სამუშაო აქვს ჩასატარებელი წამებასა და არაადამიანურ მოპყრობასთან ბრძოლის ეფექტური მექანიზმის შესაქმნელად. განსაკუთრებით პრობლემად რჩება სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლებისა და სხვა საჯარო მოხელეთა მიერ ჩადენილი წამების და არაადამიანური მოპყრობის ფაქტების გამოძიება და დამნაშავეთა პასუხისგებაში მიცემა.

ასევე, მნიშვნელოვანია, სასჯელალსრულებისა და თავისუფლების აღკვეთის სხვა დაწესებულებებში დაკავებულ პირთა მიმართ მოპყრობის და ცხოვრების პირობების გაუმჯობესება, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს მათი უფლება პატივისა და ღირსების დაცვაზე. პატიმართა ჯანმრთელობის დაცვა, განათლების უფლების რეალიზაცია, გადატვირთულობა სასჯელალსრულების დაწესებულებებში, სანიტარიულ-ჰიგიენური პირობები, პირადი ცხოვრებისა და ოჯახთან ურთიერთობის უფლების რეალიზაცია, დროებითი მოთავსების იზოლატორებში დაკავებულთა ყოფა, ყველა აღნიშნული საკითხი პრობლემად რჩება საქართველოს რეალობაში და საჭიროებს ძირეული ცვლილებების გატარებას სახელმწიფოს მხრიდან.

